

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قلم نئی سنت پابعدت

ارشاد کتب

قارالصديق عليه السلام

كونوا لنا زينا ولا تكونوا علينا ثينا

زينت و زيور برای ما باشید و مایهٔ آبروریزی ما

نباشید.

(مشكاة الانوار، ص ۱۲۲)

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۵	اهمیت عزاداری
۱۸	قمه چیست؟ قمه زن کیست؟
۱۹	قمه زنی از منظر تاریخ

دلایل قمه زنان

۲۵	۱. افسانه سر به محمل کوبیدن
۳۱	۲. آیا قمه زنی نوعی عزاداری است!
۴۹	۳. آیا قمه زنی همدردی با امام حسین <small>علیه السلام</small> است!
۵۲	۴. احیای امر مذهب
۵۷	۵. استدلال به فرازی از زیارت ناحیه مقدسه
۵۹	ادعاهای نامشروع

دلایل حرمت قمه زنی

۶۱	۱. بدعت بودن قمه زنی
۶۵	۲. وهن و تضعیف مذهب

- ۶۹ نماز نخوانند اما قمه بزند!
- ۷۰ ۳. تبعات بهداشتی و روانی قمه‌زنی
- ۷۰ *عوارض بهداشتی قمه‌زنی
- ۷۲ *اثرات زیان‌بار اصابت قمه بر مغز
- ۷۳ *تاثیر قمه‌زنی بر کودکان
- ۷۴ آسانی شریعت
- ۷۸ هدف توجیه‌گر وسیله نیست

سابقه حرمت قمه‌زنی

- ۷۹ فتاوی بزرگان حوزه علمیه بر حرمت قمه‌زنی
- ۸۳ مخالفت آیت الله سید محسن امین (ره) با قمه‌زنی
- ۸۵ تبلیغات گسترده عوام بر علیه علامه سید محسن امین (ره)
- ۸۶ فتاوی آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی (ره) بر حرمت قمه‌زنی
- ۸۸ حمایت مرجعیت نجف از سید محسن امین (ره)
- ۹۲ فتاوی شیخ عبدالکریم حائری یزدی (ره) بر حرمت تیغ‌زنی
- ۹۳ تلاش‌های آیت الله بروجردی (ره) در اصلاح مجالس عزاداری

پاسخ به بعضی شبهات در مورد حرمت قمه‌زنی

- ۱۰۱- تعیین موضوع شأن فقیه نیست
- ۱۰۳- جایز بودن قمه‌زنی در گذشته
- ۱۱۳- مسخره نمودن موجب حرمت اعمال نمی‌شود
- ۱۱۷- خواب‌ها و مکاشفات
- ۱۲۲- قمه‌زنی نوعی حجامت سر است!
- ۱۲۵- قمه‌زنی از شعائر الهی است!
- ۱۲۶- قلوبهم معک و سیوفهم علیک
- ۱۲۸- نقشه سیا در رابطه با فرهنگ عاشورا
- ۱۳۱- کفن‌هائی برای زنده‌ها

سخنان چند تن از بزرگان حوزه علمیه پیرامون قمه‌زنی

- ۱۳۳ فتوای تاریخی زعیم حوزه علمیه آیت‌الله سید ابوالحسن اصفهانی
- ۱۳۴ بیانات دانشمند پرآوازه شیعی سید محسن امین در مورد قمه‌زنی
- ۱۳۷ سخنان علامه شیخ محمد جواد مغنیه
- ۱۳۹ نظر مؤلف کتاب کبریت احمر در مورد قمه‌زنی
- ۱۴۰ سخنان شهید آیت‌الله سید عبدالکریم هاشمی‌نژاد

- ۱۴۵ نظر علامه شهید مطهری در مورد قمه‌زنی
- ۱۴۶ سخنان مرحوم حاج مهدی سراج انصاری در مورد قمه‌زنی
- ۱۴۸ سخنان شهید آیت الله سید محمد باقر حکیم
- ۱۵۲ بیانیه علمای شیعه عربستان در پرهیز از قمه‌زنی
- ۱۵۷ درخواست روشنفکران عراقی از آیت الله سیستانی

نظر مراجع تقلید درباره قمه‌زنی

- ۱۶۱ امام خمینی
- ۱۶۲ آیت الله العظمی خوئی
- ۱۶۳ حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد حسین کاشف الغطاء
- ۱۶۷ آیت الله العظمی سید محسن حکیم
- ۱۶۸ حضرت آیت الله العظمی شهید محمد باقر صدر
- ۱۶۹ آیت الله العظمی اراکی
- ۱۷۰ آیت الله العظمی خامنه‌ای
- ۱۷۱ آیت الله العظمی نوری همدانی
- ۱۷۳ آیت الله العظمی تبریزی
- ۱۷۵ آیت الله العظمی فاضل لنکرانی
- ۱۷۷ آیت الله العظمی مظاهری

- ۱۷۸ آیت الله العظمی مکارم شیرازی
- ۱۸۲ حضرت آیت الله العظمی شهید سید محمدصادق صدر
- ۱۸۴ آیت الله العظمی سید کاظم حائری
- ۱۸۶ آیت الله العظمی سیستانی
- ۱۸۶ آیت الله العظمی صافی گلپایگانی
- ۱۸۷ حکم حکومتی رهبری در مورد ممنوعیت قمه زنی
- ۱۸۸ بیانات مقام معظم رهبری درباره قمه زدن
- ۱۹۴ پاسخ رهبر معظم انقلاب اسلامی به نامه امام جمعه اردبیل
- ۱۹۸ تحریف در مواضع رهبری
- ۱۹۸ سخنان مقام معظم رهبری در جمع خبرنگاران رهبری در سال ۱۳۸۳
- ۲۰۰ سخنان مقام معظم رهبری در جمع خبرنگاران رهبری در سال ۱۳۸۴
- ۲۰۱ دل‌های بیمار
- ۲۰۲ قمه زنی در ملاء عام جرم قضایی است
- ۲۰۳ اعلام نظر اعضای آیات عظام و مدرسین حوزه علمیه قم
- ۲۳۲ اعلام حمایت احزاب و گروه‌های مختلف از حکم رهبری
- ۲۳۸ اسامی تعدادی دیگر از علماء
- ۲۴۱ عکس‌های قمه زنی

مقدمه

جنبش کربلا به عنوان یک نهضت مقدّس مذهبی و یک حرکت سیاسی از نوع انقلابی آن پایدارترین جنبش سیاسی مذهبی، در فرهنگ سیاسی شیعه است. این جنبش، حرکتی بود در جهت احیای ارزش‌های دین و ستیز با فساد، ستم، بدعت و خیانت. چنین بود که سرلوحه حرکت‌ها و سرمشق جنبش‌های بسیار قرار گرفت و امام حسین علیه السلام اسوه‌ای ماندگار گردید. نقش این قیام از آغاز در ماندگاری مکتب حیات بخش اسلام و پاسداری از کیان ارزش‌های دینی به گونه‌ای بوده که گفته‌اند: **الاسلام محمدی الحدوث حسینی البقاء**.^۱

اما این رویداد بزرگ، از یک سوی به خاطر عشق ژرف و کران ناپیدایی که شیعیان به آفریننده حماسه آن دارند و از دیگر سوی به خاطر کینه و دشمنی امویان و هواداران و پیروان آنان که در درازای تاریخ با این حماسه انسان‌ساز و ستم‌سوز داشته و دارند بیش از هر رویدادی گرفتار گردهادهای سهمگین خرافه و تحریف بوده و هست. متأسفانه از آغاز دست‌هایی در کار بودند که می‌خواستند امام را از الگوشدن برکنار بدارند و به مسلمانان چنین بیاوراند کاری را که امام انجام داد و حرکتی را که او بنیان‌گذار شخصی

۱. علامه امینی، *الغدیر*، ج ۳، ص ۲۴۶؛ شیخ جعفر سبحانی، *أضواء علی عقاید الشیعه*

۱۲/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

بود و ویژه او و شماری از یاران و خویشان؛ از این روی نمی‌توان و نباید آن را الگویی برای همه کسان و در همه زمان‌ها قرار داد.

خوشبختانه عالمان آگاه پس از رویداد عاشورا چه در زمان حضور و چه در زمان غیبت در برابر فتنه بزرگ تحریف چهره عاشورا و عاشوراییان ایستادند. اینان در طول تاریخ پر فراز و نشیب اسلام با کسانی که بر آن بودند تا هدف امام حسین علیه السلام را وارونه جلوه داده و از این راه به هدف‌های شیطانی خود دست یابند به رویارویی جدی برخاستند.

عالمان آگاه متعهد و راستین با سرمشق از امامان و اسوه قرار دادن آنان علیه گردباد بنیان برافکن تحریف‌گری و بدعت‌گذاری که از سوی دربارهای ستم و حاکمان زر و زور بر شاخ‌ها دمیده می‌شد و با تلاش عالمان درباری آذین بندی می‌گردید قد برافراشتند و با خطابه‌ها و نوشته‌های خود به شرح جزء جزء برنامه‌ها و هدف‌های امام حسین علیه السلام پرداختند و نگذاشتند جامعه، به ویژه جامعه شیعی در باتلاق این سیاهی فرو رود و با کنار گذاشتن مشعل هدایتی چون حسین علیه السلام در کُنّام ذلت گرفتار آید.

اگر نبود حرکت روشن‌گرانه آنان در درازای تاریخ اسلام اکنون با آن موج لجن پراکنی علیه زیبایی‌ها و قداست امام حسین علیه السلام عاشورا مانند هزاران هزار پدیده و رویداد تاریخی در گرد و غبار گذشت زمان گم شده بود. اینجاست که پیامبر اسلام، صلی الله علیه وآله، می‌فرمایند:

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۳

يحمل هذا الدين في كل قرن عدول ينفون عنه تأويل المبطلين
وتحريف الغالين وانتحال الجاهلين كما ينفي الكيبرُ حُبث
الحديد؛

«در هر قرنی کسان عادلّی به پاسداری از دین بر می‌خیزند و تأویل
باطل‌گرایان و تحریف‌گلوکنندگان و دروغ‌نادران را از دین
می‌زدایند؛ همان‌گونه که دم‌آهنگر مواد زائد آهن را از بین
می‌برد.»^۱

یکی از این بدعت‌ها و تحریف‌ها که متأسفانه در چند سال اخیر دست‌هایی
آگاهانه یا غیرآگاهانه به ترویج آن می‌پردازد بدعت قمه‌زنی است. قمه‌زنی،
نه تنها با روح و تعالیم اسلامی رابطه‌ای ندارد؛ بلکه در تقابلی آشکار با آنها
بوده و همین بُعد آن از واقعیت‌های دینی است که سبب شده بیشترین نقش در
تخریب چهره تشیع داشته باشد. خوشبختانه رهبر فقیه و روشنگر انقلاب
اسلامی، حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای به عنوان پیش‌تاز مبارزه با
این‌گونه بدعت‌ها فرمایشات روشن‌گرانه‌ای را در سال ۱۳۷۳ درباره‌ی خطر
قمه‌زنی و آثار سوء آن بیان نمودند، که توانست پرده‌های جهل و خرافه را
کنار زده و ماهیت این اعمال موهن را نمایان سازد.

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۱۵۱ و علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۲، ص ۹۳

۱۴/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

البته همان‌گونه که ایشان نیز پیش بینی نموده بودند عده‌ای که به این مسائل دل‌بسته بودند، در مقابل این حرکت مصلحانه موضع‌گیری نموده و با متهم ساختن مخالفان قمه‌زنی به مخالفت با نهضت حسینی، به تحریک احساسات توده‌ی عوام ناآگاه پرداختند. و با همین نیرنگ قمه‌زنی را که به طور معمول در صبح روز عاشورا انجام می‌گردید به روزهای دیگر نیز کشانیده و حتی در اربعین سیدالشهداء علیه السلام و یا شهادت امام علی علیه السلام هم به قمه‌زنی می‌پردازند. به همین سبب در این نوشتار قصد آن داریم تا با نقد و بررسی دلائل قمه‌زنان و همچنین تبیین دلائل حرمت قمه‌زنی، پرده از چهره‌ی این بدعت برداشته و راه را بر حق‌جویان روشن و حجت را بدعت‌گزاران تمام نمائیم و گامی هرچند کوچک در جهت اصلاح مجالس عزاداری برداشته باشیم.

حوزه علمیه اصفهان

مهدی مسائلی

شب تاسوعای حسینی سال ۱۴۲۷ قمری

اهمیت عزاداری

قیام امام حسین علیه السلام در هر عصر و زمان و برای هر ملت و مردمی پیام دارد، پیامی که هیچ‌گاه کهنه نمی‌شود. بشر همیشه به این پیام زنده و دگرگون‌کننده نیاز دارد؛ زیرا که سعادت و تعالی او در آن است.

اما در شرایطی که همواره ستم‌پیشگان و استعمارگران خون‌آشام در تلاش بوده‌اند تا نقش عاشورا را کمرنگ نموده و بنیانش را براندازند، مؤثرترین عاملی که می‌تواند آن را برای نسل‌های آینده حفظ نماید و به تعمیم آرمان‌های آن پردازد، مراسم سوگواری امام حسین علیه السلام می‌باشد. برپا داشتن مراسمی به یاد سیدالشهداء علیه السلام در ایام مختلف، به ویژه دههٔ محرم و روز عاشورا که می‌تواند روشی برای احیاء خط‌ائمه و تبیین مظلومیت آنان باشد. و از سوئی شیعیان و طالبان حق را به دور هم جمع نموده و مبانی تشیع را به آنها بیاموزد و جرأت مبارزه و روحیهٔ ایثار و فداکاری برای حفظ اسلام به آنها دهد. تأکیدهای فراوان پیامبر، صلی الله علیه و آله، و ائمه طاهرین، علیهم السلام، به برپائی مراسم سوگواری نیز هم‌سو و هماهنگ با این اهداف عالیه بوده است؛ که ما در اینجا به نقل سه روایت در این خصوص می‌پردازیم:

۱. امام صادق علیه السلام فرمودند:

«رحم الله شیعتنا، شیعتنا والله هم المؤمنون فقد والله شركونا في

المصيبة بطول الحزن والحسرة»؛ «خداوند شیعیان ما را مشمول

۱۶/ قمه زنی سنت یا بدعت؟

رحمت خویش سازد. به خدا قسم، شیعیان ما همان مؤمنین اند، آنان به خدا قسم! با حزن و حسرت طولانی خویش [در عزای ما] شریک و همدرد مصیبت‌های ما خاندانند.»^۱

۲. امام رضا علیه السلام می‌فرماید:

«من تذکر مصابنا و بکی لما ارتکب منا کان معنا فی درجتنا یوم القیامة، و من ذکر بمصابنا فبکی و ابکی لم تبک عینه یوم تبکی العیون و من جلس مجلسا یحیی فیہ امرنا لم یمت قلبه یوم تموت القلوب»؛ «کسی که متذکر مصایب ما شود و به جهت ستم‌هایی که بر ما وارد شده گریه کند، در روز قیامت با ما خواهد بود و مقام و درجه ما را خواهد داشت و کسی که مصیبت‌های ما را بیان کند و خود بگرید و دیگران را بگریاند؛ در روزی که همه چشم‌ها گریان است، چشم او نگرید و هرکسی در مجلسی بنشیند که در آن مجلس، امر ما را زنده می‌کند؛ روزی که قلب‌ها می‌میرند، قلب او نخواهد مرد.»^۲

۳. امام صادق علیه السلام به فضیل فرمود:

«تجلسون و تحدّثون؟ قال: نعم جعلت فداک، قال: ان تلک المجالس احبها فاحیوا امرنا یا فضیل، فرحم الله من احیی امرنا یا فضیل من ذکرنا او ذکرنا عنده فخرج من عینه مثل جناح الذباب غفرالله له

۱. شیخ صدوق، ثواب الأعمال، ص ۲۱۷ و بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۲۲۲.

۲. همان، ج ۴۴، ص ۲۷۸.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۷

ذنوبه و لو کانت اکثر من زبدالبحر»؛ «آیا مجالس عزا برپا می‌کنید و از اهل‌بیت و آنچه بر آنان گذشته است، صحبت می‌کنید؟ فضیل گفت: آری قربانت گردم، امام فرمود: این‌گونه مجالس را دوست دارم پس امر ما را زنده گردانید که هرکس امر ما را زنده کند مورد لطف و مرحمت خدا قرار می‌گیرد. [ای] فضیل: هرکس از ما یاد کند، یا نزد او از ما یاد کنند و به اندازه بال مگسی اشک بریزد، خدا گناهانش را می‌آمرزد اگرچه بیش از کف دریا باشد.»^۱

نکته‌ای که از تمام این روایات می‌توان دریافت این است که ائمه طاهرین، علیهم‌السلام، به منظور حفظ واقعه کربلا و انتقال فرهنگ آن به نسل‌های آینده، برگزاری مراسم سوگواری ساده و بی‌آلایشی را توصیه می‌نمودند؛ اما متأسفانه با گذشت زمان و گسترش مذهب تشیع، این مراسم به پاره‌ای از آداب و رسوم قومی و ملی و سلیق فردی و جمعی ممزوج شد، که خود می‌تواند مانعی برای درک مناسب پیام عاشورا باشد. از این جهت بر تمام علمای راستین شریعت واجب است تا با کیاست خاصی در زدودن این‌گونه ممارسات منفی از چهره عزاداری امام حسین علیه‌السلام تلاش کنند؛ زیرا بی‌شک اگر شیعه بتواند «مکتب‌عاشورا» را آن‌گونه که هست و بوده، به جهانیان معرفی کند، منبع الهام همه آزادی‌خواهان مبارزی خواهد شد که در پی الگوی راستین برای انقلاب و مبارزه با ستم‌اند.

قمه چیست؟ قمه‌زن کیست؟

قمه نام سلاحی است شبیه شمشیر اما کوتاه‌تر و پهن‌تر بدون انحنای کجی، و به کسی که با این سلاح در روز عاشورا سر خویش یا دیگران را مجروح می‌سازد «قمه‌زن»، و به این عمل «قمه‌زنی» گویند.

کسانی که می‌خواهند صبح روز عاشورا «قمه» بزنند، در شب عاشورا قمه خویش را تیز کرده در جلسه عزاداری به نام «مشق‌قمه» شرکت می‌کنند و در صبح روز عاشورا بعد از نماز صبح سر برهنه، پابرهنه و کفن‌پوش قمه‌ها را در دست گرفته از پهنا به سر می‌زنند و با نوحه‌خوانی و گفتن «حیدر، حیدر» آماده قمه‌زنی می‌شوند. استاد قمه‌زن با زدن دو-سه ضربه سر افراد را مجروح ساخته و سپس آنها از پهنای قمه بر روی زخم زده و حسین-حسین می‌گویند؛ بعضی افراد نیز که خود توان زدن قمه را دارند به دلخواه خویش با ضرباتی سر خویش را مجروح می‌سازند و گاهی آنقدر قمه می‌زنند تا از هوش بروند.

مشاهده و دیدن این چهره‌های خون‌آلود دل‌هر بیننده‌ای را آزرده و پریشان می‌سازد و بسا افرادی که از دیدن این چهره‌ها مضطرب شده از هوش می‌روند.

اگرچه قمه‌زنی از مراسم صبح عاشورا است اما بعضی افراد نیز در هر مناسبتی مانند ایام شهادت حضرت امیر و حضرت زهرا، وفات حضرت

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۹/

زینب و حضرت رقیه، علیهم‌السلام، و در مناسبت‌های دیگری چون اربعین یا سالروز شهادت حضرت علی بن محمدباقر، علیهما‌السلام، قمه می‌زنند و به خصوص اخیراً با شدت بیشتری به وسیله برخی از جوانان همیشه سیاهپوش این جلسات ترویج و تبلیغ می‌شود.^۱

قمه‌زنی از منظر تاریخ

از نظر تاریخی مسلم است که قمه‌زنی در قبل صفویه هیچ‌گونه سابقه‌ای نداشته است و تردیدها در آن است که آیا در زمان صفویه به وجود آمده است؟ و یا این که بعد از صفویه و در زمان قاجاریه رواج یافته است؟ بعضی از محققان بر این عقیده‌اند که قمه‌زنی در زمان صفویه تأسیس گردیده و صفویه آغازگر آن بوده‌اند. از دیدگاه این افراد ایجاد و ظهور قمه‌زنی در این عصر بدین صورت بوده است که در روز عاشورا سلاطین صفویه به بخش‌های خاصی از افواج ارتش غزلباش خود که به گروه فدائیان قزلباش مشهور بودند دستور می‌دادند تا به طور منظم و دسته‌بندی شده، دسته‌های عزاداری راه بیاندازند. نصرالله فلسفی در کتاب **تاریخ شاه عباس کبیر** که یکی از وسیع‌ترین و دقیق‌ترین تواریخ است (در پنج جلد) به تفصیل

۱. علی اصغر شاطری، *واژه‌نامه محرم کاشان*، ص ۹۳

۲۰ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

فوج فدائیان را تشریح می‌کند. فدائیان قزلباش که همیشه سرشان تراشیده بود (به نشانه آماده به خدمت بودن) در روز عاشورا شمشیر به دست بیرون می‌آمدند و تصورشان این بود که نوعی همدردی و مواسات با اصحاب امام حسین علیه السلام داشته باشند. آنان می‌گفتند در چنین روزی که امام حسین علیه السلام و اصحابش، و بنی‌هاشم تیر می‌خورند پس ما هم این حالت را برای خودمان ایجاد می‌کنیم؛ یعنی نشان می‌دهیم که ما در راه امام حسین علیه السلام فدوی هستیم؛ و حاضریم سرمان بریده شود و این شروع قمه‌زنی شد.^۱

۱. نشست‌مدرسه‌عالی فقه و معارف اسلامی، تاریخ‌نگاری عاشورا و تحریفات آن (استاد یوسفی‌غروی)؛ این احتمال نیز وجود دارد که نخست این عمل از سوی صوفیان و درویشان انجام می‌گرفته است؛ چنانکه پیتر و دلاواله از سیاحان عصر شاه عباس اول می‌نویسد: «بسیاری از دراویش در کوچ‌های بر آمد و رفت شهر، تمام بدن خود تا گلو و حتی قسمتی از سر را در خمره‌هایی از گل پخته که در داخل زمین پنهان شده، فرو می‌کنند بطوری که انسان تصور می‌کند واقعاً مدفون شده‌اند و از طلوع تا غروب خورشید و حتی تا پاسی از شب گذشته به همین نحو باقی می‌مانند... جمعی دیگر در میدان‌ها و کوچ‌های مختلف و جلوی خانه‌های مردم برهنه و عریان در حالی که فقط با پارچه سیاه یا کیسه تیره رنگی ستر عورت کرده و تمام سر تا پای خود را با ماده‌ای سیاه و براق شبیه آنچه ما برای رنگ‌زدن جلد شمشیر یا فلزات دیگر استعمال می‌کنیم، رنگ زده‌اند حرکت می‌کنند و تمام این تظاهرات برای نشان دادن مراتب سوگواری و غم و اندوه آنان در عزای حسین علیه السلام است. به همراه این اشخاص عده‌ای برهنه نیز راه می‌روند که تمام بدن خود را به رنگ قرمز درآورده‌اند. تا نشانی از خون‌هایی که به زمین ریخته و اعمال زشتی که آن روز نسبت به حسین علیه السلام انجام گرفته است، باشد و همه با هم آهنگ‌های غم

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۲۱/

اما بعضی دیگر از محققان و تاریخ‌نگاران نیز بر این عقیده می‌باشند که آغاز قمه‌زنی مربوط به دوره قاجار بوده و چنین عزاداری‌هایی حتی در عصر صفویه نیز وجود نداشته است. محقق ارجمند استاد رسول جعفریان در این باره می‌گوید:

پرسیده‌اند قمه‌زنی و سینه‌زنی از کجا شروع شده است؟ حقیقت این است که دو - سه احتمال هست. یک نظر جدی این است که بخش‌هایی از صورت‌های عزاداری از هند آمده است. تشیع در زمان صفوی به هند رفت و در برگشتش از بندر بوشهر و شیراز وارد ایران شد. در مورد لبنان هم همین‌طور است. در نبطیه، نص داریم که یک عالم شیعه گفته یک عده ایرانی این‌جا آمدند و یک رسم و رسوم خاصی در عزاداری دارند که جلوی اینها باید گرفته شود.^۱ این عبارت مال اواخر زمان

انگیز در وصف حسین (علیه‌السلام) و مصائبی که بر او وارد شد، می‌خوانند و دو قطعه چوب یا استخوانی را که در دست دارند به یکدیگر می‌کوبند و از آن صدای حزن‌انگیزی به وجود می‌آورند و به علاوه حرکتی به سر و تن خود می‌دهند که علامتی از اندوه بی‌پایان آنهاست و بیشتر به رقص شباهت دارد». *سفرنامه پیتر و دلاواله*، ترجمه دکتر شعاع الدین شفا، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ج ۲، ۱۳۷۰ ه. ش، ص ۱۲۳-۱۲۴

۱. نام این شخص شیخ حسن الحبوسی، ملقب به المکی (م ۱۹۰۷ یا ۱۹۰۸/۱۳۲۶ق) است. وی با این‌گونه مراسمات مخالفت نموده و از قائم مقام عثمانی در صیدا در این باب یاری خواست. ولی والی عثمانی بعد از دخالت مراکز نامشخص به قائم مقام دستور داد تا در مراسم مذهبی ایرانیان دخالتی نکند. همچنین در منابعی آمده است که شخصی به نام شیخ

۲۲/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

قاجار است.... عزاداری ریشه‌اش از خود ائمه، علیهم‌السلام، است؛ ولی شکل عزاداری عرب‌ها به گونه دیگری است.^۱ شکل عزاداری ایرانی‌ها بعدها به وجود آمد. راجع به سینه‌زنی و قمه‌زنی، تاریخش به بیشتر از اواخر قاجاریه نمی‌رسد... یکی از دلایل این است که فتاوایی که از علما داریم همه‌اش مال اواخر قاجاریه است. و مطلقاً در استفتائات قدیمی‌تر راجع به این نصی نداریم.^۲ این سیستم سینه‌زنی یا زنجیرزنی یا قمه‌زنی

باقر بن شیخ اسد الله دزفولی (م ۱۸۳۸ یا ۱۸۳۹) نخستین کسی بود که مراسم سینه‌زنی را در حرم کاظمین برپا نمود. (تقیاء البشیر، ج ۱/۲، ش ۳۵۹؛ همچنین رک: لمعات الاجتماعیه من تاریخ العراق الحدیث، ج ۲ (بغداد ۱۹۷۱)، ص ۱۱)

۱. بنا بر گزارش‌های معتبر تاریخی، مراسمات قمه‌زنی و زنجیرزنی تا اوایل قرن بیستم میلادی در کشور عراق وجود نداشته است. (تراجیدیا کربلا، ابراهیم الحیدری، ص ۴۵۶) بنا بر این گزارش‌ها گردانندگان اصلی این مراسمات نیز در ابتداء ترک‌ها و ایرانی‌هایی بودند که به قصد زیارت به کشور عراق سفر می‌کردند. گزارشی نیز حاکی از آن دارد که اولین دسته زنجیرزنی در نجف در سال ۱۹۱۹ و برای وفات آیت الله سید محمد کاظم یزدی تشکیل شده است. (طالب علی شرقی، النجف الأشرف عاداتها و تقادیها، ص ۲۷۱) همچنین بنا بر گزارش سفارت انگلیس، تعداد افرادی که در سال ۱۹۱۹ در نجف قمه می‌زدند محدود به صد نفر بوده که همه آنها نیز ایرانی‌ها و ترک‌هایی بودند که به قصد زیارت به نجف آمده بودند. (ابراهیم حیدری، تراجیدیا کربلا، ص ۴۵۶)

۲. در منابع تاریخی از فردی به نام شیخ خضر بن شلال آل خدام نجفی (م ۱۸۴۰) به عنوان اولین کسی نامبرده‌اند که به بحث در مورد جواز لطم بر امام حسین علیه‌السلام در مؤلفات شیعه پرداخته است. البته او بحثی از قمه‌زنی یا زنجیرزنی نکرده است. (همان، ص ۴۵۵)

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۲۳/

مطلقاً در متون صفوی نیست. عزاداری‌ها معمولاً در خانه‌ها برپا می‌شد؛ به این صورت که *روضه‌الشهداء* را رو به روی خودشان می‌گذاشتند و از روی آن می‌خواندند.^۱

اما اگر بخواهیم به یک جمع‌بندی میان این دو نظریه دست یابیم باید گفت که ریشه‌های این گونه عزاداری‌ها از زمان صفویه نشأت می‌گیرد ولی در آن زمان نیز این اعمال نه به صورت کنونی، بلکه به صورت فردی و بسیار محدود و بی‌ضابطه انجام می‌گرفته است. و خواستگاه آن نیز معمولاً شهرهایی بوده است که در اویش و صوفیه در آن نفوذ بیشتری داشته‌اند. گزارشی از *اولیاء چلیپی* در عهد شاه صفی در مورد عزاداری مردم تبریز که مرکز اصلی تجمع در اویش و صوفیان بوده اظهارات فوق را تأیید می‌کند:

هنگامی که خواننده کتاب به قسمتی می‌رسد که طرز کشته شدن امام حسین مظلوم به دست شمر ملعون را توصیف می‌کند، درست در همان لحظه تصاویر اجساد اطفال کشته شده امام را از چادر شهیدان کربلا بیرون می‌آورند. از تماشای این منظره فریادها و ناله و شیون‌های «وای حسین» گوش فلک را کر می‌کند و تمامی تماشاگران گریه و ناله سر

۱. نشست مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی؛ تاریخ نگاری عاشورا و تحریفات آن.

۲۴/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

می‌دهند. صدها تن از مخلصان با شمشیر و قمه به سر و صورت و پیکر

خود زده مجروح می‌شوند.^۱

با این حال در طول دوره صفویه و زندیه، عزاداری رسمی و سنتی شیعیان همواره به صورت روضه‌خوانی و برگزاری تعزیه انجام می‌گرفته است و همین امر منجر گردیده تا سیاحان خارجی عصر صفوی که گزارشی از عزاداری ایرانیان ارائه نموده‌اند حرفی از قمه‌زنی یا زنجیرزنی به میان نیاورده و فقط اشاره‌ای به رفتاری داشته باشند که می‌توانسته سرآغازی برای این اعمال باشد. اما این سبک عزاداری‌ها در دوره قاجاریه صورت منظم‌تری به خود گرفته و با گسترش نفوذش در میان عوام، توانست به مراسم رسمی عزاداری ایرانیان رسوخ نماید. از گزارش سیاحان خارجی هم بر می‌آید که این سبک عزاداری در اواسط دوره قاجاریه به اوج خود رسیده و تا پایان دوره قاجاریه به قوت خود باقی بوده است. «پیر لوتی» که در زمان مظفرالدین شاه (۱۹۰۱م/۱۳۱۷ق) به ایران سفر کرده طی گزارشی در مورد قمه‌زنی می‌نویسد: مردان سر برهنه در میان گیسوان خود شکاف خون‌آلودی ایجاد کرده‌اند(قمه‌زده‌اند) و عرق و قطرات خون روی شان‌هایشان جاری است.^۲

۱. اصغر فروغی ابری، *ایرانیان و عزاداری عاشورا*، ص ۶۱.

۲. همان کتاب، ص ۶۸.

دلایل قمه‌زنان

مدعیان قمه‌زنی برای اثبات جواز قمه‌زنی و حتی رجحان آن به دلایلی استدلال می‌کنند که در ابتداء به نقد و بررسی این دلایل می‌پردازیم.

۱. افسانه سر به محمل کوبیدن

بارها شنیده‌ایم که قمه‌زنان به این روایت دروغ تمسک می‌کنند و بی‌خبر از همه‌جا می‌گویند: اگر قمه‌زنی و سر شکافتن در عاشورا و عزای حسین علیه السلام جایز نیست پس چرا زینب، سلام‌الله‌علیها، سرش را به چوب محمل کوفت و سر و صورتش را آغشته به خون کرد! مگر امام سجاد علیه السلام همراه زینب نبود و این اقدام عمه را ندید. آیا سکوت امام معصوم در اینجا نمی‌تواند در تأیید و تقریر این عمل باشد؟!

اما اصل ماجرا به این صورت می‌باشد که فردی به نام «مسلم جصاص» (گچکار) نقل می‌کند:

من از طرف ابن زیاد اجیر شده بودم که دارالاماره کوفه (و یا به قولی دروازه شهر) را تعمیر و گچکاری کنم. مشغول کار بودم که هیاهویی در شهر بلند شد. دست از کار شستم و به سوی هیاهو و ازدحام مردم رفتم. دیدم سرها را بر سر نیزه‌ها کرده‌اند و همراه با اسرا که در چهل کجاوه بودند، وارد شهر می‌کنند. زینب دختر علی، علیهما السلام، خطبه می‌خواند

۲۶ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

و مردم کوفه را به باد ملامت گرفته بود که ناگهان سر حسین علیه السلام را بالای نیزه کرده، جلوی کجاوه زینب آوردند. زینب چون چشمش به سر بریده برادر افتاد و دید که باد موی محاسن برادرش را گاه به سمت راست و گاه به سمت چپ می‌برد، از شدت تأثر و ناراحتی سرش را به چوب محمل کوبید؛ چنانچه خون از زیر مقنعه‌اش جاری شد و با چشم گریان رو به برادر کرد و این اشعار را خواند:

یا هلالاً! لَمَّا اسْتَمَّ كَمَالَا	غاله خسفة فابدى غروباً
ما توهَّمت يا شقيق فؤادى	كان هذا مقدراً مكتوباً
يا اخى فاطم الصغيرة كَلَمَهَا	فقد كاد قلبها أن يذوبا
يا اخى قلبك الشفيق علينا	ما لَه قد قسى و صار صليبا... ^۱

محدث متقى، صاحب مفاتيح الجنان؛ مرحوم شيخ عباس قمى (ره) در مورد این خبر می‌نویسد:

مؤلف می‌گوید که ذکر محامل و هودج در غیر خبر «مسلم جصاص» نیست و این خبر را اگرچه علامه مجلسی نقل فرموده، لکن مأخذ نقل آن منتخب طریحی و کتاب نورالعین است که حال هر دو کتاب برای اهل فن حدیث مخفی نیست، و نسبت شکستن سر به جناب زینب، سلام‌الله علیها، و اشعار معروفه نیز بعید است از آن مخدّره که عقیده

۱. عباسقلی خان سپهر، ناسخ التواریخ، ج ۶، ص ۵۴ و ۵۵.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۲۷/

هاشمیین و عالمه غیر معلّمه و رضیعه نبوت و صاحب مقام رضا و تسلیم است.^۱

محدث قمی (ره) سپس با استناد به کتاب‌های معتبر می‌نویسد که اصلاً محامل یا هودجی در کار نبود تا حضرت زینب، علیهاالسلام، سرش را به آن بکوبد.

عالم بزرگوار آیت الله حاج میرزا محمد ارباب (متوفی ۱۳۲۸هـ.ق) نیز در این باره می‌نویسد:

...[از] کتب مقاتل نماید که حمل اهل بیت بر جهاز شتران بوده، و ذکر محامل از خصایص خیر مسلم جصاص است در کتاب «نورالعین» که کتابی است بی اعتبار و مجهول المؤلف و شیخ طریحی از آن جا حکایت کرده. و شکستن پیشانی حضرت زینب نیز از مشتملات این خبر مجهول است، و اشعار مذکوره معروفه در این خبر نیز از مقام فصاحت و بلاغت عقیده الهاشمیین بسیار دور است؛ چنانچه بر اهل بصیرت و خبره فن مخفی نیست.^۲

به دلایلی که گفته می‌شود این خبر ساختگی است:

۱. سند ندارد و به عبارت دیگر سلسله راویان آن در جایی ذکر نشده است.
۲. منابع اولیه و کتاب‌های معتبر هیچ‌گاه آن را گزارش نکرده‌اند.

۱. شیخ عباس قمی، *منتهی الآمال*، ج ۱، ص ۷۵.

۲. میرزا محمد ارباب، *الاربعین الحسینیه*، چاپ اسوه، ص ۲۳۲.

۳. تنها در کتاب *نورالعین*، نوشته شده و نویسنده و یا به عبارت صحیح‌تر جاعل آن کتاب تا به حال معلوم نشده است؛ تنها به ابراهیم بن محمد نیشابوری اسفراینی نسبت داده می‌شود که شخصی اشعری مذهب و شافعی مسلک بود و حتی این انتساب هم مورد قبول کارشناسان کتاب نیست^۱ و شیخ طُرُحی نیز که آن را در *مُنتخب*^۲ آورده، از *نورالعین* گرفته است.

۱. نام کامل این کتاب «*نورالعین فی مشهد الحسین*» است برای نخستین بار دویست سال پیش یعنی در سال ۱۲۹۸ق در مصر چاپ شده و پس از آن نیز ده بار در بمبئی و مصر و بغداد چاپ و افست شده است. همه نویسندگانی که در عاشورا پژوهی با تأمل و تحقیق قلم زده‌اند به ساختگی و غیرمستند بودن این کتاب، تصریح کرده‌اند. چنانچه شهید قاضی طباطبایی آن را «از کتب بسیار ضعیف و غیر قابل اعتماد» و «مجموله و ضعیفه و مجهول المؤلف» وصف کرده و نوشته «مقتل اسفراینی پر از جعلیات و نقلیات قصه سرایان است». کتابشناس بزرگ معاصر، علامه سید عبدالعزیز طباطبائی یزدی نیز انتساب کتاب را اسفراینی رد کرده و می‌نویسد: «من احتمال بیشتر می‌دهم که این کتاب ساختگی، و منسوب به اسفراینی است؛ چرا که اسلوب آن به آثار قلمی قرن چهارم نمی‌سازد». (محمد اسفندیاری، *کتابشناسی تاریخی امام حسین(ع)*، ص ۶۴ و محمد صحتی سردرودی، *عاشورا پژوهی با رویکردی به تحریف شناسی تاریخ امام حسین*، ص ۶۴)

۲. این کتاب که به فخرالدین طُرُحی نجفی (۹۷۹-۱۰۸۵ق) نسبت داده می‌شود، برای مقتل خوانان و مرثیه سرایان نوشته شده است تا دستشان در گریاندن مردم هرچه بیشتر باز باشد. از آنجا که این کتاب کشکول گونه، به صورت غیر مستند و بدون تحقیق تألیف شده بسیاری از کتاب شناسان و حدیث‌پژوهان از آن انتقاد کرده‌اند. برای نمونه میرزا محمد ارباب درباره آن می‌نویسد: «در کتاب *منتخب*، مسامحات بسیاری نموده که بر اهل بصیرت و اطلاع

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۲۹/

۴. شعر معروفی که در متن این گزارش آمده است، حاوی مصرعی است که می‌گوید: «یا اخی فاطم الصغیره کلمها»؛ «ای برادر با من حرف نمی‌زنی، نزن؛ لااقل با دختر صغیره خود فاطمه سخن بگو!» چگونه این سخن می‌تواند صحیح باشد، در حالی که بنا به تصریح همهٔ تاریخ‌نویسان و پژوهش‌گران اسلامی، فاطمه بنت‌الحسین علیها السلام، که فاطمهٔ کبری هم خوانده می‌شود، آن روز، زن بزرگ و شوهرداری بود که با شوهرش حسن مثنی همراه پدرش از مدینه خارج شده بودند و شوهرش حسن بن حسن علیها السلام معروف به حسن مثنی در روز عاشورا پس از آن که زخم‌های فراوان برداشته بود، از مرگ نجات یافت. و دختر دیگری برای امام حسین علیها السلام که فاطمه نام داشته باشد و در کاروان اسرای کربلا باشد نام برده نشده است و آن که در میان روضه‌خوانان به نام فاطمه صغری معروف است، به قول خود روضه‌خوانان به علت بیماری در مدینه مانده بود و در حماسهٔ عاشورا شرکت نداشت.

۵. در بیت بعدی نیز، جعل‌کنندهٔ خبر، امام حسین علیها السلام را به سنگدلی و قساوت قلب متهم کرده است که با تمسک به صنایع ادبی، مانند تجاهل عارف، هم نمی‌شود درستش کرد!

پوشیده نیست». و در جایی دیگر می‌نویسد: «روایت مختص به آن کتاب (منتخب) اعتباری

۶. با توجه به شخصیت رضا و تسلیم و خویش‌تن‌داری حضرت زینب با قاطعیت باید گفت آن زینب کبرائی که متون اسلامی او را توصیف می‌کند، از زمین تا آسمان با این زینب که این خبر ساختگی می‌گوید، فاصله دارد آیا می‌توان گفت این زینب همان زینبی است که وقتی جنازه برادرش را در گودال دید، دستاش را به سوی آسمان گرفت و گفت: **الهِی تَقَبَّلْ مِنَّا هَذَا الْقُرْبَانَ**؛ «خدایا این قربانی را از ما بپذیر.»

مسلم جصاص، مزدور ابن زیاد، می‌گوید: زینب سرش را با چوب محمل شکافت و خون سرش را جاری ساخت تا شماتت دشمنان را باعث شود! اما پیام آورِ معصومِ عاشورا حضرت زین العابدین علیه السلام می‌فرماید: **مَا رَأَيْتَ عَمَّتِي تَصَلِي اللَّيْلَ عَن جُلُوسِ اللَّيْلَةِ الْحَادِي عَشَرَ**؛ «هرگز ندیدم عمه‌ام که نماز شب را نشسته بخواند، مگر در شب یازدهم.»

زن مگو، مردآفرین روزگار	زن مگو، بنت الجلال، اخت الوقار
زن مگو، خاک درش نقش جبین	زن مگو، دست خدا در آستین

علاوه بر آنچه گفته شد باید متوجه بود که اگر این روایت درست هم باشد، که البته نیست، زمین تا آسمان با کار قمه‌زنان فرق دارد. زیرا نه موقعیت قمه‌زنان، موقعیت زینب، علیها السلام، است و نه کار آنها مانند کار ایشان است.^۱

۱. محمد صحتی سردودی، تحریف شناسی عاشورا و تاریخ امام حسین، ص ۲۰۹.

۲. آیا قمه‌زنی نوعی عزاداری است!

یکی دیگر از دلایلی که موافقان با قمه‌زنی برای انجام کار خویش به آن استناد می‌نمایند این است که قمه‌زنی از مصادیق جزع و عزاداری است و چون جزع و عزاداری برای امام حسین علیه السلام مستحب و از شعائر الهی می‌باشد پس قمه‌زنی نیز به تبع آن باید جایز و حتی مستحب باشد.

در جواب باید گفت:

هر فعل و شیئی دارای تعریف و محدوده مشخصی است تا با افعال و امور دیگر اشتباه نگردد. که این تعریف و محدوده یا از ناحیه شرع مقدس معین شده و یا - در جایی که از طرف شرع تعریفی وجود ندارد - عقل و عرف عقلاء باید برای آن محدوده و حدی معین کند. در بحث مورد نظر ما نیز باید محدوده عزاداری به وسیله شرع و یا عرف مشخص گردد. در غیر این صورت عزاداری ضابطه خاصی نخواهد داشت و ممکن است بسیاری از اعمال خلاف شرع یا مخالف با فلسفه وجودی عزاداری وارد آن شوند. به صورتی که حتی می‌توان خودکشی را که هم عقل و هم دین آن را حرام و گناه بزرگی می‌دانند یک نوع عزاداری دانسته و آن را جایز و یا حتی مستحب فرض نمائیم. امام خمینی (ره) در این رابطه می‌فرمایند:

در اینجا باید سخنی هم در خصوص عزاداری و مجالسی که به نام حسین بن علی، علیهما السلام، بر پا می‌شود، بگویم. ما و هیچ یک از دینداران

۳۲ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

نمی‌گوییم که با این اسم، هرکسی هرکاری می‌کند خوب است، چه بسا علمای بزرگ و دانشمندان، بسیاری از این کارها را ناروا دانسته و از آن جلوگیری کرده‌اند.^۱

در مورد قمه‌زنی نیز وضع چنین است یعنی یا باید دلیل شرعی و روایی وجود داشته باشد که در آن از این اعمال به عنوان نوعی عزاداری نام برده شده باشد و یا آن‌که با رجوع به عرف مردم این اعمال را نوعی عزاداری بینیم.

اما در مورد شرع باید گفت هیچ دلیل معتبر شرعی که بتوان با آن قمه‌زنی یا اعمالی شبیه به آن را به عنوان عزاداری و جزع محسوب نمود، موجود نبوده و آنچه بیشتر مورد توصیه ائمه معصومین، علیهم‌السلام، بوده است نوحه‌سرائی و گریه نمودن به خاطر مصائب حضرت سیدالشهداء علیه‌السلام است. از روایاتی هم که در مورد نهی جزع و عزاداری در دیگر ابواب فقهی آمده است نیز می‌توان فهمید که این اعمال را نمی‌توان از مصادیق عزاداری به حساب آورد. چنان‌که جابر می‌گوید: از امام باقر علیه‌السلام درباره (جزع) سؤال نمودم حضرت فرمود:

أَشَدُّ الْجَزَعِ الصُّرَاخُ بِالْوَيْلِ وَ لَطْمُ الْوَجْهِ وَ الصَّدْرِ وَ جَزُّ الشَّعْرِ مِنْ
النَّوَاصِي وَ مَنْ أَقَامَ النَّوَاحَةَ فَقَدْ تَرَكَ الصَّبْرَ وَ أَخَذَ فِي غَيْرِ طَرِيقِهِ^۲؛

۱. امام خمینی، کشف الاسرار، ص ۱۷۳.

۲. شیخ کلینی، کافی، ج ۳، ص ۲۲۲ و شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۲۷۱.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۳۳

«شدیدترین مرتبه جزع عبارت است از فریاد همراه وای گفتن، زدن به صورت و سینه و چیدن مو از جلوی سر، و هرکس نوحه گری برپا کند به طور حتم صبر را رها کرده و در غیر صبر قرار گرفته است.»

که با این بیان که شدیدترین مراتب عزاداری موارد ذکر شده است می‌توان با قاطعیت گفت که از دیدگاه شرع قمه‌زنی و اعمال شبیه آن را نمی‌توان به عنوان گونه‌ای عزاداری و جزع به حساب آورد. زیرا کلمه «لطم» که در این روایت آمده و آن را بالاترین درجه عزاداری دانسته‌اند، بنابر تصریح کلیه اهل لغت به معنای زدن به صورت با کف دست است که این دارای معنایی بسیار متفاوت با عمل قمه‌زنی است. چنانچه جوهری در صحاح خود می‌نویسد: «اللطم: الضرب علی الوجه بباطن الراحه؛ لطمه، زدن به صورت است به وسیله کف دست»^۱ صاحب قاموس نیز می‌نویسد: «اللطم: ضرب الخدّ و صفحة الجسد بالكف مفتوحة»^۲ همچنان که بسیاری از فقهاء نیز بر این معنی تصریح نموده‌اند؛ شهید ثانی در کتاب *الروضة البهیة* می‌نویسد:

ولا يلحق به (ای خدش الوجه) خدش غیره و إن أدمی، و لا لطمه مجرد؛ «ملحق نمی‌شود به خدش صورت، خدش غیر صورت هر چند

۱. صحاح جوهری، ج ۵، ص ۲۰۳۰.

۲. فیروز آبادی، *القاموس المحيط*، ج ۴، ص ۱۷۶.

۳۴/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

خون بیاورد، و همچنین ملحق نمی‌شود سبلی به صورت در حالی که مجرد از خدش باشد.^۱

امّا متأسفانه با این حال بعضی از طرفداران قمه‌زنی برای این که کار خود را توجیه نمایند و وجهه شرعی به آن بدهند دست به تحریفاتی در متون روایات نیز زده‌اند که نمونه‌هایی از آن را در برنامه تصویری که چندی پیش توسط عدّه‌ای از آنها ساخته شده بود شاهد بودیم که مثلاً در آن روایت (...لاشیء فی اللطم علی الخدود سوی الاستغفار و التوبة، و قد شققن الجیوب و لظمن الخدود الفاطمیات علی الحسین بن علی، علیهما السلام، و علی مثله تلطم الخدود و تشق الجیوب)^۲؛ «چیزی در زدن بر صورت به جز استغفار و توبه نیست، زیرا زنان فاطمی در سوگ حسین بن علی، علیهما السلام، گریبان چاک داده و به صورت زدند. و برای مثل حسین علیه السلام، لطمه به صورت زده و گریبان چاک داده‌اند.» (که امام صادق علیه السلام در بیان این معنا می‌باشند که برای لطمه‌زدن به صورت کفاره‌ای لازم نیست و چون این عمل توسط بعضی از زنان هاشمی و برای سرورانی همچون حسین علیه السلام انجام شده فقط توبه و استغفار برای آن کافی است؛ و امام در این روایت هیچ‌گاه قصد تأیید این عمل توسط آنها را ندارد.)

۱. شهید ثانی، *الروضه البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة*، ج ۳، ص ۱۷.

۲. شیخ طوسی، *تهذیب*، ج ۸، ص ۳۲۵.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۳۵/

به این گونه بیان شده بود: (و علی مثله فلتلطم الخدود و لتشق الجيوب)؛ «و بر مثل حسین علیه السلام باید به صورت زد و گریبان چاک داد.» که در آن نقل، فعل‌های روایت به صورت امر در آمده بود (و البته امر بودن فعل‌های روایت چندین بار نیز توسط آنها مورد تأکید قرار گرفت) که این عمل تحریفی بسیار زشت و آشکار در متون روایات است.^۱

در نقد این روایت نیز باید بگوییم:

۱. سند این روایت ضعیف می‌باشد؛ و بسیاری از فقهاء به این امر تصریح نموده‌اند؛ شهید ثانی در *مسالك الافهام* درباره این روایت می‌گوید:

«طرق الروایة ضعیف، فإن خالد بن سدير غير موثق و قد قال

الصدوق: إن كتابه موضوع و فی طریقہ أيضا محمد بن عیسی و هو

۱. در اینجا ممکن است این تصور به وجود آید که جمله‌ی «علی مثله تلطم الخدود و تشق الجيوب» از نوع جمله‌های خبریه‌ای که دلالت بر طلب دارد و به هر حال این جمله دارای معنای امر است. اما نظر مؤلف کتاب بر این است که جمله «و علی مثله تلطم الخدود و تشق الجيوب» را باید خبریه معنی نمود زیرا دلیلی وجود ندارد که امام علیه السلام ابتدا فعلی را حرام دانسته و برای آن استغفار و توبه را لازم بداند و سپس در مقام توجیه برآید و حتی به آن امر کند. چنانچه فقیه متبحر آیت الله سید احمد خوانساری در کتاب *جامع المدارک* متذکر این مطلب شده‌اند. (رک: *جامع المدارک*، ج ۵، ص ۱۴) اما اگر این جمله را خبریه معنی نمود می‌توان گفت این جمله و جمله قبل از آن دلیلی از سوی امام برای عدم وجوب کفاره در لطمه‌زدن و گریبان چاک دادن است و آن حضرت هرگز نخواستند این اعمال را تأیید یا توصیه نمایند.

ضعیف»؛ «سند این روایت ضعیف می‌باشد؛ زیرا خالد بن سدید که در سند آن است فردی غیر موثق می‌باشد. و شیخ صدوق در مورد او گفته که روایات کتابش جعلی است. همچنین در سند این روایت محمد بن عیسی است که او نیز فردی ضعیف است.»^۱

آقا رضا همدانی (متوفی ۱۳۲۲) هم در کتاب *مصباح الفقیه* می‌نویسد: «الروایة لضعف سندها و اعراض الاصحاب عنها لا تصلح دلیلاً»؛ «این روایت به خاطر ضعف سندش و اعراض اصحاب از آن صلاحیت برای دلیل واقع شدن را ندارد.» آیت الله العظمی گلپایگانی «قدس سره» نیز می‌نویسد: «هذه الروایة ضعیفة السند غیر منجبرة بعمل الاصحاب»^۲ ایشان همچنین اختصاص دادن جواز لطم‌زدن را به عزای امام حسین علیه السلام با استناد به این روایت، رد می‌کند و می‌فرماید:

من المستبعد اختصاص الجواز بمصیبة مولانا الحسين صلوات الله عليه وآله فإنه إذا كانا محرمین فی الإسلام لم یرتکبن ذلك و لو كانا جائزین علی الحسين لإشتمزاز النفوس من ذلك؛^۳

۱. مسالک الأفهام، ج ۱۰، ص ۲۷.

۲. مصباح الفقیه، ج ۱، ص ۴۳۰.

۳. کتاب الطهارة الاوّل، ص ۲۱۸.

۴. همان کتاب، ص ۲۱۸.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۳۷

«بسیار بعید است که جواز لطم به صورت و گریبان چاک دادن را به عزاداری امام حسین علیه السلام اختصاص دهیم زیرا وقتی که این دو فعل در اسلام حرام باشد محققاً زنان فاطمی نیز آن را انجام نداده‌اند اگرچه این اعمال برای امام حسین علیه السلام جایز باشد زیرا انجام این اعمال موجب تنفر و بی‌زاری نفوس مردم از آن عمل (و انجام دهنده‌اش) می‌شود.»

همچنان که آیت الله العظمی خوئی نیز در همین راستا می‌فرماید:

بعضی از اصحاب انجام دادن این اعمال (لطم و گریبان چاک دادن) را در حق ائمه و امام حسین، علیهم السلام، از حرمت خارج نموده‌اند و برای اثبات این مدعی، به لطم زنان فاطمی که در روایت خالد بن سدیر آمده است استناد کرده‌اند. ولی این مطلبی است که نمی‌توان از آن حمایت کرد؛ زیرا بر فرض حرمت این اعمال، این حکم عمومیت دارد و روایتی که دلالت بر صدور این اعمال از زنان فاطمی دارد ضعیف‌السند است و نمی‌توان بر آن اعتماد نمود.^۱

۲. فقرات این روایت^۲ دارای تناقضاتی با یکدیگر می‌باشد که بعضی فقهاء به آن تصریح نموده‌اند. آیت الله العظمی سید احمد خوانساری (متوفی ۱۴۰۵) در کتاب **جامع المدارک** قسمتی از این تناقضات را بیان نموده و می‌نویسد:

۱. کتاب الطهارة، ج ۹، ص ۲۳۵ - ۲۳۶.

۲. متن کامل این روایت بدین شرح است: سألت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل شق ثوبه على أبيه أو على أمه أو على أخيه أو على قريب له فقال: لا بأس بشق الجيوب، قد شق موسى بن

هذه الرواية يشكل استفادة الوجوب منها ففيها «و لا صلاة لهما حتى يكفرا أو يتوبا» و فيها «ولا شيء في اللطم على الخدود سوى الاستغفار و توبه» فكيف يلتزم بعدم صحة الصلاة بدون التكفير و التوبة و كيف يلتزم بوجوب الاستغفار و التوبة في اللطم على الخدود مع ما في ذيلها «و على مثله تشق الجيوب» فإن الاستغفار و التوبة فرع الحرمة؛

«استفاده وجوب كفاره از این روایت (به خاطر تناقضاتی که در آن است) مشکل است زیرا در آن آمده است نماز کسی (که گریبانش را در عزای زوج یا فرزندش چاک دهد) صحیح نیست تا این که كفاره بدهد و همچنین در آن آمده است که چیزی در لطمه‌زدن به صورت غیر از استغفار و توبه نیست، پس چگونه می‌توان متلزم شد که نماز

عمران عليه السلام علی أخیه هارون، و لا يشق الوالد علی ولده، و لا زوج علی امرأته و تشق المرأة علی زوجها و إذا شق زوج علی امرأته أو والد علی ولده فكفارتة حنث یمین و لا صلاة لهما حتی يكفرا، أو يتوبا من ذلك، فإذا خدشت المرأة وجهها أو جزت شعرها أو ننتفته، ففی جز الشعر عتق رقبة أو صيام شهرین متتابعین أو إطعام ستین مسکیناً، و فی خدش إذا أدمیت، و فی التفت كفارة حنث یمین، و لا شيء فی اللطم الخدود سوى الاستغفار و التوبة، ولقد شققن و لطنن الفاطمیات علی الحسین بن علی، علیهما السلام، و علی مثله تلطم الخدود و تشقق الجيوب.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۳۹

شخص بدون دادن کفاره و توبه صحیح نباشد و همچنین چگونه می‌توان ملتزم به وجوب استغفار و توبه در لطم بر صورت شد با وجود آنچه که در ذیل این روایت آمده است که «وعلی مثله تشق الجيوب» زیرا که استغفار و توبه فرع حرمت است.»

۳. همان‌گونه که پیش از این نیز گفته شد کلمه «لطم» که در این روایت نیز به آن اشاره شده است به معنای زدن به صورت با کف دست می‌باشد، نه وارد کردن خراش و خدشه به صورت، تا بتوان با آن بر جواز عملی همچون قمه‌زنی احتجاج نمود. چنانچه این معنی را می‌توان از متن همین روایت نیز بدست آورد زیرا در صدر روایت برای وارد کردن خراش به صورت کفاره قرار داده شده است؛ ولی در ادامه، لطمه را از موارد وجوب کفاره خارج نموده و استغفار را برای آن کافی می‌داند؛ که این عمل بیان‌گر آن است که لطمه چیزی غیر از خراش و خدشه است. (توجه کنید.)

۴. با وجود روایات متواتری که از پیامبر، صلی الله علیه وآله، و اهل‌بیت، علیهم‌السلام، در نهی از آسیب رساندن به بدن در عزاراری‌ها رسیده است، استدلال به این خبر ضعیف، راهی نادرست است. و بر همین اساس است که گفته شده فتاوی که غالباً از علماء در مورد جواز قمه‌زنی صادر می‌شود به خاطر محبت شدید ایشان نسبت به امام حسین علیه‌السلام و ترس آنها از آسیب وارد شدن به عزاراری آن حضرت است و مبنای محکم فقهی ندارد: وقد

صدر ما صدر عن بعضهم لاجلاء غفلتاً من القواعد الإجتهدية لما غلب عليهم من المحبة المكونة الحسينية^۱.

۵. در صورت اثبات لطم توسط زنان فاطمی و همچنین اثبات این که امام سجاد علیه السلام بر این اعمال سکوت نمودند باز نیز نمی‌توان حکم آن را برای دیگران جاری نمود؛ چون ممکن است این حکم فقط اختصاص به زنان فاطمی داشته باشد که در آن شرایط حضور داشتند و دارای رابطه خویشاوندی نزدیک با آن حضرت بودند. مرحوم شیخ محمد حسن نجفی (قدس سره) صاحب *جواهر الکلام* در این رابطه می‌نویسد:

«وما يحكى من فعل الفاطميات كما في ذيل خبر خالد بن سدير عن صادق عليه السلام... هو موقوف على فعل ذلك غير ذات الاب و الاخ و على علم على بن الحسين، عليهما السلام، و تقريره المفيد رضاه به، دونه خروط القتاد»^۲؛ «[استدلال به] آنچه که در مورد فعل زنان فاطمی نقل شده است و در ذیل خبر خالد بن سدير از امام صادق عليه السلام نیز آمده، متوقف بر آن است که عمل آنها بر غیر پدر و برادرشان باشد و همچنین این که حضرت علی بن حسین، علیهما السلام، بر عمل آنها علم داشته و در مقابل آن نیز سکوت نموده‌اند که این سکوت هم به گونه‌ای باشد که نشانه‌ای از رضایت آن حضرت از عمل آنها داشته

۱. آیت الله محمد باقر بیرجندی، *کبریة احمر*، به کوشش علیرضا اباذری، ص ۱۵۲ با اندکی تصرف

۲. شیخ محمد حسن نجفی، *جواهر الکلام*، ج ۴، ص ۳۷۱.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۴۱

باشد. که چنگ زدن به خارهای بیابان برای کندن خارهای آنها با دست، از پذیرش این گفته‌ها آسان‌تر است.^۱

اما با این حال همچنان این مشکل وجود دارد که در تعدادی از روایات، امام حسین علیه السلام زنان فاطمی را هم از گریبان چاک دادن و خراش زدن به صورت، بعد از شهادتشان نهی فرموده‌اند. چنانچه در **لُهَوف** و دیگر مقاتل معتبر آمده است که امام حسین علیه السلام در شب عاشورا به زنان حرم چنین فرمودند:

«يَا أُحْتَاهُ يَا أُمَّ كَلْثُومٍ، وَأَنْتِ يَا زَيْنَبُ، وَأَنْتِ يَا فَاطِمَةَ، وَأَنْتِ يَا رُبَابُ، أَنْظُرْنَ إِذَا أَنَا قُتِلْتُ فَلَا تَشْقُقْنَ عَلَيَّ جَيْبًا وَلَا تَخْمِشْنَ عَلَيَّ وَجْهًا وَلَا تَقْلَنَّ عَلَيَّ هَجْرًا»^۲؛ «ای خواهرم اُم کلثوم، و تو زینب و هم

۱. «دونه خَرَط القِتَاد» ضرب المثل معروفی در کلام عرب است که برای بیان سختی یا غیرممکن بودن عملی می‌آورند توضیح آنکه «قتاد» به معنای درخت خاردار است که خارهایش به طرف بالاست و معلوم است که چیدن خارهای چنین درخت به کیفیت مزبور که انسان با دست بالای شاخه را بگیرد و آن را تا پائین بکشد تا خارهای او بریزد بسیار مشکل و یا غیرممکن است، زیرا خارها به دست فرو می‌رود. ضرب‌المثل مزبور در موقعی گفته می‌شود که انجام عملی یا قبول سخنی غیرممکن باشد (و یا بخواهند مبالغه در عدم امکان آن عمل یا قبول آن سخن کنند) یعنی چیدن خارهای درخت خاردار درخت با دست به آن کیفیت، با اینکه جراحت و خون زیادی را به دنبال دارد، از انجام فلان عمل و قبول فلان گفتار، آسان‌تر است.

۲. سید بن طاووس، **اللهوف**، ص ۱۴۰-۱۴۱.

۴۲/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

تو ای فاطمه و تو ای رباب! توجه کنید! هرگاه کشته شدم، گریبان
چاک زنید و صورت نخرائید و سخن ناروا بر زبان جاری نکنید.»

این روایت به همین مضمون و با الفاظ گوناگون از امام حسین علیه السلام نقل
شده است.^۱

در کتاب *کامل‌الزیارات* نیز از امام محمد باقر علیه السلام روایت می‌کند که
هنگامی که امام حسین علیه السلام در صدد کوچیدن از مدینه برآمد، زنان
بنی‌عبدالمطلب آمدند و به نوحه‌سرائی پرداختند، تا آن که امام حسین علیه السلام
میانشان رفت و گفت: شما را به خدا سوگند مبادا که نافرمانی خدا و رسول
باشد که از شما سر بزند.^۲ که مراد آن حضرت از نافرمانی خدا، لااقل شق
جیوب و خمش و جوه را شامل می‌شود.^۱

۱. ارشاد، ص ۲۳۲؛ بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۳؛ عوالم، ج ۱۷، ص ۲۴۵؛ مستدرک الوسائل،
ج ۲، ص ۴۵؛ تاریخ طبری، ج ۳، ص ۳۱۶؛ الکامل فی التاریخ، ج ۲، ص ۵۶۰؛ البدایه و
النهایه، ج ۸، ص ۱۹۱ و الفتح، ج ۵، ص ۹۴.

۲. کامل‌الزیارات؛ ص ۱۹۵، ج ۲۷۵، باب ۲۹ (متأسفانه در بعضی مقاتل معمولاً نسبت‌های
نادرستی به اهل بیت امام حسین، علیهم‌السلام، داده می‌شود که اگر بخواهیم همه این نسبت‌های
نادرست را بپذیریم و بگوئیم که این موارد اختصاص به عزای امام حسین علیه السلام داشته است
باید گفت بسیاری از محرمت و سیئات - نعوذ بالله - به عنوان عزاداری حلال شده و نهضتی
که خود داعیه نهدی از منکر داشته محلل بعضی از محرمت الهی بوده است! نمونه‌ای از این
نسبت‌های نادرست عبارتند از: نسبت سر برهنه دادن به حضرت زینب در شب عاشورا در

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۴۳

۶. لطمه‌زدن همیشه عملی بوده است که توسط زنان در مصیبت‌ها انجام می‌گرفته است و اختصاص به آنها داشته است؛ بدان‌گونه که روایاتی هم که در نهی آن وارد شده همگی خطاب به جمعیت نساء است؛ چنانچه در کافی به سند خود از ابان از امام صادق علیه السلام روایت کرده که فرمودند: بعد از آن که رسول‌خدا، صلی‌الله‌علیه‌وآله، مکه را فتح کرد و با مردان بیعت فرمود. سپس زنان آمدند تا بیعت کنند، خدای تعالی آیه ۱۲ سوره ممتحنه ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ ... لَا يُعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ را فرستاد. ام حکیم دختر حارث بن هشام عرضه داشت: یا رسول‌الله! این معروفی که خدا شرط کرده تو را در مورد آن معصیت نکنیم، چیست؟ حضرت فرمودند: «این است که لطمه به صورت زنید، و چهره خود را نخراشید، و موی خود مکنید، و گریبان چاک نکنید، و جامه سیاه نپوشید، و صدا به او ایلا بلند نکنید.» زنان

میان نامحرمان (میرزا ابوالحسن شعرانی، ترجمه *نفس المهموم*، ص ۱۹۹) نسبت سر برهنه

دادن به زنان حرم در روز عاشورا (همان، ص ۳۲۷)

۱. البته می‌توان لطمه‌زدن زنان فاطمی را به طریقی دیگر توجیه نمود و گفت آنچه زنان فاطمی مرتکب آن شده‌اند لطم صورت بوده است اما در روایات حضرت آنها را از خدش و خراش وارد کردن به صورت نهی می‌نمودند. و همان‌گونه که در قبل نیز متذکر شدیم ماهیت لطم و خدش بسیار با یکدیگر متفاوت است.

۴۴/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

مگه پذیرفتند، و با آن جناب بر طبق این شرایط بیعت کردند.^۱ روایات بسیار زیادی در این معنی، هم از طریق شیعه و هم از طریق اهل سنت، وارد شده، که با مراجعه با آنها خواهیم دید خطاب قاطبه آنها در نهی نمودن از لطمه‌زنی نسبت به زنان است و چنان‌که گویا انجام چنین اعمالی توسط مردان، که معمولاً صبر بیشتری نسبت زنها دارند، تصور نمی‌شده است. پس از این رو در صورتی هم که از روایت فوق جواز لطمه‌زنی در مصیبت امام حسین علیه السلام برداشت شود باید آن را اختصاص به همان قشر داد به علاوه این‌که روایت فوق نیز از لطمه‌زدن زنان بحث می‌نماید.

همان‌گونه که بررسی شد استدلال به این روایت برای اثبات جواز قمه‌زنی هم از حیث دلالت آن و هم از حیث سند آن بی‌مورد می‌باشد. و از طرف دیگر عقل نیز هیچ‌گاه حکم نمی‌کند که قمه‌زنی مصداق جزع و عزاداری می‌باشد زیرا در عزاداری، یعنی اظهار حزن نسبت به امام حسین علیه السلام، انسان بایستی به گونه‌ای برخورد کند که عرفاً صدق کند که این شخص حالت حزن به خودش گرفته و عزادار است. کسی که با کارد تیز به جان خودش می‌افتد و به سر خودش می‌کوبد، حالت حزن و عزاداری است، یا یک حالت وحشت و ترس؛ خصوصاً برای بچه‌ها و افرادی که تحمل دیدن این صحنه را ندارند؟! صحنه، صحنه‌ای نیست که ایجاد حزن کند، بلکه

۱. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۹، ص ۴۱۷.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۴۵

احساس خشونت و توحش در بعضی‌ها به وجود می‌آید. علامه سید محمد فضل الله در این مورد می‌گوید:

انسان نباید به این شکل اندوه خویش را بیان کند برای مثال اگر برای پدر یا مادر یک شهید خبر بیاورند که پسران در جبهه جنگ شهید یا مجروح شده است آیا بر سر خود شمشیر می‌زند؟! یا گریه می‌کند... من از تمامی برادران و خواهران می‌خواهم به نکات منفی و مثبت این عادت‌ها که بر ما تحمیل شده فکر کنند، تا بتوانیم واقعه عاشورا را از تمامی این واپس‌گرایی‌ها که دستخوش آن شده‌هایم بخشیم. واپس‌گرایی‌هایی که بدان قداست بخشیده‌ایم. به گونه‌ای که اینک هرکس در برابرشان ایستادگی کند در نظر مردم فردی مخالف اهل‌بیت، علیهم‌السلام، به شمار می‌رود.^۱

گذشته از این، باید این نکته را نیز درک نمود که عزاداری اگر به نحوه متعارف خود باشد، اثری که بر آن مترتب است بر جای خواهد گذاشت. ولی اگر به گونه‌های غیر متعارف همچون قمه‌زنی انجام شود نه تنها اثر وضعی خود را ندارد، بلکه ممکن است نتایج بد و سوئی بر جای گذارد. و به همین جهت بوده که اسلام اجازه نداده است که انسان هر روشی که دلش خواست در تحقق عمل انتخاب کند. اسلام برای انسان، تشریح عبادت کرده است. اما اجازه نداده است که هر طور دلش خواست، عبادت کند. بلکه عبادت را

۱. علامه سید محمد فضل الله، حدیث عاشورا، ص ۱۶۷.

مشخص کرده و آن را توقیفی قرار داده و اجازه زیادت و نقصان نداده است، چه در اقوال و چه در افعال. همان‌طور که اسلام به انسان اجازه فعالیت جنسی داده است. اما اجازه نداده که هرگونه دلش خواست، غریزه جنسی را ارضاء کند، بلکه در چارچوب روابط زناشویی چنین اجازه‌ای داده است و انگهی چارچوب زناشویی هم محدود به این کرده که صیغه عقد جاری و شرایط آن، رعایت شود. به خاطر همین است که ما باید هم درباره روش و هم درباره خود عمل، مطالعه کامل داشته باشیم زیرا غفلت از اینها به خود اندیشه لطمه می‌زند، چنان‌که در مورد زناشویی ملاحظه می‌کنیم. چه بسا بعضی از روش‌ها مضر به اندیشه است و آن را از محیط فکری و عملی ما دور می‌سازد. ما باید روش‌هایی را تقویت کنیم که با جو اندیشه و معانی آن هماهنگ است.^۱ برای بیان اندوه روش‌های متمدن‌تری وجود دارد که بجاست به مدد انسانیت خود آنها را بشناسیم. اندوه، کنشی برای خودآزایی نیست بلکه راهی برای کمال بخشیدن به انسانیت است.

بر همین اساس است که روش هماهنگ با فکر و عقیده این است که اندوه از راه قداست قهرمانان آن، راهی برای هماهنگی با مصیبتی باشد که آنها داشته‌اند، تا شهادت، قداست اسلامی خود را حفظ کند و مصیبت در گام‌های رسالت مؤثر واقع شود و میان مسلمانان و قهرمانان اسلام، رابطه‌ای به وجود

۱. علامه سید محمد فضل الله، گام‌هایی در راه تبلیغ، ص ۲۶۵.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۴۷

آید که مسلمانان به خاطر تأثر از رسالت آنها متأثر شوند. زیرا آنها تجسم عملی این رسالت‌ها هستند و علاقه به آنها نباید خشک و بی‌روح باشد بلکه آلام گذشته را به آلام حال و آینده ارتباط دهد.

بنابر این، باید غم و اندوه آنان را به گونه‌ای مجسم کرد که رسالت را مجسم کنند و جنبه‌های انسانی آن را آشکار سازد. تا مردم بدانند که این مصیبت، مصیبت انسانی تاریخی نبوده، بلکه مصیبت انسانیت در تمام مراحل زندگی.

پس مجالس عزاداری باید به صورتی درآید که میان مشکلات و آلام انسان گذشته و انسان حاضر، ارتباط برقرار کند، تا هم اشک آور باشد و هم حرکت آفرین. باید از همه اینها در تبلیغات اسلامی استفاده کرد که امام حسین علیه السلام به خاطر آن قربانی شد و انقلاب کربلا به خاطر تحقق بخشیدن به پاره‌ای از اهداف والای آن در زندگی بود.

راستی چگونه می‌توان میان همه اینها و شمشیر بر پیشانی زدن و پشت‌ها را با زنجیر زخم کردن توافق برقرار نمود؟! آنچه امروز انجام می‌گیرد، شخصیت جامعه را نشان می‌دهد، نه شخصیت قهرمان کربلا را. ^۱مقام معظم رهبری در این مورد می‌فرمایند:

۱. همان، ص ۲۶۹ و ۲۷۰.

ما چند سال پیش این جا راجع به قمه‌زنی- امری که «بَيْنَ الْعَمَى» است - مطالبی گفتیم؛ بزرگانی صحبت کردند، نجابت کردند، قبول کردند و مردم زیادی هم پذیرفتند؛ یک وقت دیدیم از گوشه‌هایی سرو صدا بلند شد که آقا شما با امام حسین مخالفید! معنای «سَفِينَةُ النِّجَاةِ وَ مِصْبَاحُ الْهُدَى» این است که ما عملی را که بلاشک شرعا محل اشکال است و به عنوان ثانوی هم حرام مسلم و بَیِّن است، انجام دهیم! باید این روشنگری‌ها را بکنیم تا نسل جوان ما به اسلام بیشتر علاقه‌مند شود. گرایش جوان‌ها را به اسلام می‌بینید. این گرایش، گرایش عاطفی است. این گرایش، بسیار ارزشمند است؛ اما مثل موجی است که ممکن است بیاید و برگردد. ما اگر بخواهیم این موج همچنان استمرار داشته باشد، باید پایه‌های فکری جوان‌ها را محکم کنیم. دعای ابوحمزه ثمالی، دعای امام حسین در روز عرفه، اینها را جوان‌های ما می‌خوانند؛ اما معنایش را نمی‌فهمند. «الهی هب لی قلبا یدنیه منک شوقه»؛ چقدر از این‌گونه مناجات‌ها و از این‌گونه مبانی و از این حرف‌های عمیق در دعاهایی مثل مناجات شعبانیه و صحیفه‌ی سجادیه وجود دارد که احتیاج هست ما اینها را برای جوان‌ها بیان و تبیین و روشن کنیم تا بفهمند و با علاقه و عاطفه و شوقی که دارند، بخوانند.^۱

۱. بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار منتخبان ملت در مجلس خبرگان، زمان: ۱۳۸۴/۶/۱۷ هـ ش - ۱۴۲۶/۸/۳ هـ ق - ۲۰۰۵/۹/۸ م، مکان: تهران.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۴۹

متأسفانه این روش‌های نادرست چنان اهمیتی پیدا کرده‌اند که این فکر را به وجود آورده‌اند که میان اینها و بقاء و استمرار دین یا علاقه مردم به اهل‌بیت، علیهم‌السلام، رابطه است. به طوری که اگر کسی از جنبه‌های منفی این روش‌ها سخن بگوید، گویا دعوت به کفر و خروج از دین کرده است. کار به جایی رسیده است که بعضی می‌ترسند که آنهایی که این روش‌ها را انکار یا مورد مناقشه قرار می‌دهند از جانب اهل‌بیت، علیهم‌السلام، گرفتار بلایی بشوند یا ضربتی از آسمان بر سر آنها فرود آید. زیرا در موقف دشمنی و مخالفت با شعارهای آنها قرار گرفته‌اند. بعضی از علماء دینی تصریح می‌کنند که اگر دربارهٔ برخی از این مسائل، سخنی بگویند از امام حسین علیه‌السلام بیمناکند. گویا آن حضرت، که در پیشگاه خداست، انسانی است که چون افراد معمولی دربارهٔ مسائل شخصی خود می‌اندیشد و مثل آنها می‌خواهد از مخالفین خود انتقام بگیرد. و لو این که شخص، مطلبی را از روی اجتهاد یا حسن نیت گفته باشد.

۳. آیا قمه‌زنی همدردی با امام حسین علیه‌السلام است!

یکی از دلائلی که قمه‌زنان برای عمل خود می‌آوردند این است که عمل ما نوعی مواسات و همدردی با امام حسین علیه‌السلام است. به گونه‌ای که حتی

می‌توان گفت یکی از علل اصلی قمه‌زنی در ابتداء ایجاد آن، این استدلال بوده است.

در جواب از این استدلال نیز باید گفت:

چنانچه در پاسخ به استدلال قبل نیز بیان شد باید ابتداء تعریف و محدوده مشخصی برای مواسات و همدردی مشخص نمود سپس حکم کرد که قمه‌زنی مصداق مواسات است یا نه. در غیر این صورت باید بتوانیم بسیاری از اعمال را به عنوان مواسات با امام حسین علیه السلام و یارانش انجام بدهیم که تعدادی از آنها حرام بیّن و مشخص است. به طور مثال می‌توان حکم نمود به عنوان همدردی با امام حسین علیه السلام افراد در این روز لخت شوند و یا این‌که به زن‌هایشان تازیانه زنند و یا در بدن خود نیزه فرو ببرند و...

مواسات در لغت به معنای آن است که از آنچه داریم به طرف مقابل خویش بدهیم تا با او مساوی و برابر گردیم. که با این معنی اطلاق مواسات بر قمه‌زنی از نظر معنای لغوی آن صحیح نیست. زیرا مواسات به فعلی می‌گویند که در آن چیزی از طرف ما به طرف مقابل اهدا می‌گردد ولی در اینجا چیزی به امام حسین علیه السلام داده نشده است زیرا انجام این امور یا به

۱. اگرچه بعضی از این اعمال خلاف شرع، همانطور که در قبل گذشت، توسط بعضی از درویش و صوفیان در زمان صفویه انجام می‌گشته است. که علت آن را می‌توان فاصله داشتن سلاطین صفویه از فقهاء و نزدیکیشان به درویش و صوفیه در ابتداء به قدرت رسیدنشان دانست.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۵۱

خاطر دنیای ایشان است، که آن حضرت در دنیا نیستند، و یا به خاطر آخرت آن حضرت است که ایشان در آخرت، به این کارها نیازی ندارند.

اما اگر مواسات را به گونه‌ای دیگر معنی کنیم و بگوئیم مواسات با امام حسین علیه السلام نه برای آن است که چیزی به امام حسین علیه السلام داده شود بلکه راهی است که ما در شرایط آن حضرت قرار می‌دهد تا به این وسیله ما را به یاران حضرت متصل نموده و به عبارت دیگر جزئی از آنها نماید. در این صورت نیز باید همان‌گونه که امام حسین علیه السلام و اصحابش برای رسالت خویش قیام کردند و خود را برای رسالت و شعارهای عمومی می‌خواستند و نه شعارها و مسائل شخصی، عزاداری ما هم به همان‌گونه نشانی از آن شعارها و رسالت‌ها داشته باشد. اگر مصیبت شخصی باشد، باید همدردی هم شخصی باشد. اما اگر مصیبت، مربوط به رسالت باشد، باید همدردی هم مربوط به همان باشد.

پس اگر سیدالشهداء علیه السلام به خاطر نبرد در راه خدا متألم می‌شد، همدردی ما این است که ما هم به خاطر نبرد در راه خدا متألم شویم، زیرا معنای مشارکت همین است که در جای او قرار بگیریم، انقلاب امام حسین علیه السلام برای این نبوده که اشخاص تنبل و خانه‌نشین به وجود آیند و در راه رسالت خود فداکاری نکنند. بلکه زندگی ایشان مخالف رسالت امام حسین علیه السلام باشد و در عین حال به خود قداست دهند.

۵۲/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

آنان که با حسین علیه السلام همدردی می‌کنند مجاهدانی هستند که رو در روی دشمن می‌ایستند؛ دشمنی که ما را در دو راهی شمشیر و ذلت قرار می‌دهند، و ما در پاسخ می‌گوییم: «**هیهات منّا الذله**؛ هیچ‌گاه تن به ذلت نمی‌دهیم» و بر او یورش می‌بریم و او بر ما یورش می‌آورد و شاید زخمی‌مان سازد... و این‌گونه است که ما با حسین علیه السلام همدردی می‌کنیم. امّا این که در جشنواره‌هایی نمایشی بنشینیم، و تماشای کسانی مشغول باشیم که در صحنه‌ای ساختگی بر سر خود می‌زنند آیا می‌توان این را همدردی با امام حسین علیه السلام نامید؟

۴. احیای امر مذهب

مدافعان قمه‌زنی ادعا می‌کنند که با قمه‌زنی پایه‌های دین را تقویت می‌نمایند و از آن به عنوان یک نوع تبلیغ برای مذهب شیعه یاد می‌کنند که قادر است دیگران را به اسلام و تشیع علاقه‌مند نماید.

در جواب باید گفت:

بطلان این استدلال نیز بسیار مشخص و واضح می‌باشد و نیازی به اثبات ندارد؛ زیرا اصلی‌ترین دلیل حرمت قمه‌زنی موضوع وهن و تضعیف مذهب بودن آن است؛ به گونه‌ای که انجام آن چهره‌ای زشت و وحشیانه از اسلام و تشیع در منظر غیر مسلمانان یا حتی بعضی از مسلمانان، بر جای می‌گذارد. دانشمند پرآوازه شیعی علامه سید محسن امین (ره) در این زمینه می‌گوید:

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۵۳

چه لزومی وجود دارد در برانگیختن به کاری (قمه‌زنی) که اگر فرض شود آن عمل جزء قطعی و یقینی دین اسلام است موجب نسبت داده شدن عار و ننگ به دین و اهل آن می‌شود و مردم را از دین متنفر می‌کند و باعث خرده‌گیری بر دین خواهد شد. آیا تقوا و احتیاط ایجاب نمی‌کند که باید از قمه‌زنی خودداری نمود، آیا مقتضای اصلاح دین آن نیست که فعلی (که جزء دین بودن آن مشخص نیست) و باعث دوری و تنفر مردم از دین می‌گردد، ترک گردد. حتی اگر ما قمه‌زنی را مباح هم بدانیم باید آن را ترک نمود چون از واجبات نمی‌باشد که ترک آن ضرری به دین وارد کند (و باید به خاطر مصلحت ترک شود).

همچنین از قمه‌زدن به عنوان عزاداری برای امام حسین علیه السلام، از محضر امام خمینی (ره) سؤال شده بود که به عرض معظم‌له رسید. فرمودند:

شما می‌خواهید برای خدا کاری انجام دهید. در شرایطی که کاری به ضرر اسلام تمام شود، بهتر است که چنین کارهایی انجام نگیرد. مثلاً قمه‌زدن که موجب وهن اسلام می‌شود. شما تا می‌توانید دستجات و سینه‌زنی را با شکوه‌تر انجام دهید.^۱

۱. محمد حسن رحیمیان، *در سایه آفتاب*، ص ۱۱۶؛ (آقای رحیمیان از اعضای دفتر استفتات امام بوده‌اند)؛ گفتنی است مضمون این گفتار خردمندانه امام که همچون مردان الهی دیگر با الهام از منبع وحی انشاء گردیده در روایات بسیاری مورد تأکید قرار گرفته است

واقعیت این است که بسیاری از مردم در دایره تنگی زندگی می‌کنند، و گمان می‌برند که دنیا همان دایره تنگ آنان است. از این رو باید به اینان فهماند که اسلام برای تمامی جهانیان آمده است. ما می‌خواهیم درک کنیم که چگونه به حرف جهانیان گوش فرا دهیم. ما با چالش‌های فرهنگی، فکری و سیاسی، بیش از چالش‌های نظامی مواجهیم. اگر عده‌ای، ابزارها و شیوه‌های خود را پیش برده‌اند و با شمشیر بر سر خود می‌زنند و یا با زنجیر پشت خود را مجروح می‌نمایند، این قبیل اعمال ناشی از محیط و جامعه روزگارشان بوده است و آنها را از قرآن مجید یا سخنان پیامبر، صلی الله علیه وآله، یا امام علیه السلام، یا برنامه‌ریزی یک عالم یا فقیه برنگرفته‌اند؛ بلکه اینها احساساتی بوده که جوشیده است، و مردم هم بدون چون و چرا از آن پیروی کرده‌اند. مشکل برخی از مردم چنان‌که قرآن می‌فرماید، این است که می‌گویند: ﴿إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ﴾؛ «ما پدران خود را بر آیینی و راهی یافتیم و ما از پی ایشان رهسپاریم.»

چنانچه پیامبر اکرم، صلی الله علیه وآله، فرمودند: آنچه شک داری ترک کن و آنچه را شک نداری انجام ده و همچنین آن حضرت فرمودند: امور بر سه قسم است: حلال آشکار، و حرام آشکار، و شبهات بین آن دو. کسی که شبهات را ترک کند، از محرّمات نجات می‌یابد؛ و هرکس که به شبهات أخذ کند، مرتکب حرام می‌شود، و (ناآگاه) از جایی که نمی‌داند هلاک می‌شود.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۵۵

واقعیتی که ما در پی تثبیت آن هستیم، جاری شدن اسلام زلال به سمت جهانیان و گرویدن آنان به اسلام است. هدف ما اسلام آوردن جهانیان است، و لو آن که صد سال دیگر این امر تحقق یابد. امروز ذهنیت سر خورده و در عین حال پیچیده انسان معاصر، آماده پذیرش پیامی نجات‌بخش است، و اسلام دارای چنین پیامی هست حتی برای عصرهای آینده با هر چه پیشرفت... تنها مسئله، مسئلهٔ پیام‌رسانان و پیام‌گزاران اسلام است!

اگر مصلحانی چون علامه سید محسن امین (قدس سره)، هفتاد سال پیش به موضوع وهن مذهب توجه کرده‌اند و همگان به ویژه عالمان را به مبارزه با برخی پدیده‌های عزاداری که موجب وهن مذهب می‌شود، دعوت نمودند، در زمان حاضر که سطح علمی و آگاهی افکار عمومی مردم، به ویژه جوانان و دانشجویان، ارتقاء یافته است و در این عصر، که عصر ارتباطات نام گرفته و فن‌آوری اطلاعات بشر را قادر کرده، در زمانی بسیار اندک با استفاده از شیوه‌های نوین رسانه‌ای و نرم‌افزاری هر پیامی را به دورترین نقاط زمین بفرستد، در چنین زمانی، هرگاه مطلبی بی‌پایه گفته یا نوشته شود، یا رفتاری ناصحیح و نامعقول از گروهی سرزند یا شعار و رثایی غلوآلود و شرک‌آمیز سرداده و خوانده شود، فوراً این قبیل شعار، گفتار، نوشتار و رفتار به سراسر عالم مخابره می‌شود و زمینه را برای دشمنانی که مترصد ضربه‌زدن و ایراد اتهام بر مذهب اهل‌بیت، علیهم‌السلام، و مسلمانان می‌باشند، فراهم می‌آورد و

۵۶ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

در نتیجه خسارات جبران ناپذیری را بر جای خواهد گذاشت که با اساس پیام عاشورا ناسازگار است.^۱

به ویژه در حال حاضر که در پی وقوع انقلاب اسلامی، فرهنگ عاشورا، توان نیرومند خویش را در صحنه بین‌المللی در مبارزه با قدرت‌های شیطانی و افشای چهره واقعی استکبار جهانی به اثبات رسانیده است و آنان که منافع خود را با پیام حسین علیه السلام در خطر می‌بینند، آماده‌اند با هر بهانه‌ای سیل خروشان امواج تبلیغی خود را گسیل دارند و افکار عمومی جهانیان، به ویژه جوانان آرمان‌گرای مسلمان و حق‌طلب را که اکنون در بسیاری از مناطق حسّاس همچون لبنان و فلسطین به سوی اهداف حسین علیه السلام جلب شده است، منحرف کنند و آنان را از دنبال کردن سیره و روش حسین علیه السلام مأیوس

۱. شیخ محمد تیجانی در یکی از سخنرانی‌هایش در مؤسسه‌ی آیت الله خوئی به سال ۱۹۹۴م خاطره‌ای از نخستین برخورد یک مسلمانِ اهل سنت با مراسم قمه‌زنی نقل کرده است. دکتر تیجانی در یکی از سفرهایش به عراق، برادرش را جهت آشنایی با مذهب تشیع به همراه آورده بود. ورود آنها به نجف مصادف شده بود با روز عاشورا که مراسم قمه‌زنی در آن روز برگزار می‌شد. برادر تیجانی با دیدن سرهای خونین قمه‌زنان از آن منظره‌ی هولناک به شدت متأثر شده و بلافاصله به تونس باز می‌گردد و از آن زمان به بعد از آگاه شدن نسبت به فکر و اندیشه شیعه‌گریزان است. (ابراهیم حیدری، *تراجد یا کربلا*، ص ۴۵۹)؛ گفتنی است دکتر تیجانی پس از مشرف شدن به مذهب حقه‌ی تشیع، توانسته است تاکنون بسیاری از مسلمانان را نسبت به مکتب اهل بیت، علیهم السلام، علاقه‌مند نموده و به مذهب تشیع مشرف سازد.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۵۷/

گردانند. براساس همین هوشمندی و زمان‌شناسی است که فقیهان بزرگی همچون امام خمینی(ره) عزاداری موهن مذهب را ناروا دانسته و تحریم کردند. معمار جمهوری اسلامی با آن‌که معتقد بودند عاشورا با همان سنت‌های سابق باقی باشد و دسته‌جات سینه‌زنی و نوحه‌خوانی به همان قوت خودش باشد و سینه‌زنی و نوحه‌خوانی‌ها را رمز پیروزی ملت می‌شمرد و هشدار می‌داد که قلم‌فرسوها، با اسامی مختلف، شما را از این مسیر منحرف نکنند. با این همه نسبت به جهات غیرشرعی عزاداری حساس بود و می‌فرمود: ما و هیچ‌یک از دینداران نمی‌گوییم که با این اسم، هرکسی هرکاری می‌کند خوبست.^۱

۵. استدلال به فرازی از زیارت ناحیه مقدسه

در قسمتی از زیارت منسوب به ناحیه مقدسه آمده است: «وَلَا تُدْبِكَنَّ صَبَاحًا وَمَسَاءً، وَلَا بُكَيْنَ لَكَ بَدَلَ الدُّمُوعِ دَمًا»؛ «من صبح و عصر بر تو ندبه می‌کنم و به جای اشک‌ها بر تو خون می‌گیریم.» بعضی‌ها خواسته‌اند از این عبارت، جواز قمه‌زنی و خون‌ریزی را استفاده نموده و به عبارتی دیگر بگویند چون امام زمان(عج) حاضر است برای جدّ بزرگوارشان امام حسین علیه السلام خون‌گریه کنند پس ما نیز می‌توانیم قمه‌زنی و خون‌ریزی راه بیندازیم!

۱. امام خمینی، کشف الاسرار، ص ۱۷۳.

اولاً؛ باید گفت این گونه استدلال‌های عامیانه یا از قَلت سواد این افراد و یا شدت تعصب آنها نشأت می‌گیرد. زیرا هر شخص غیرمغرضی با شنیدن این جملات متوجه می‌شود که در آنها به نوعی مجاز و مبالغه^۱ بکار رفته است و نباید معنای مورد نظر را از آنها اراده نمود؛ زیرا که خون‌گریه کردن امری است که عرفاً محال بوده و تحقق عملی ندارد؛ پس اگر معنای کلام را آن گونه که قمه‌زنان معنی می‌کنند تصور کنیم، لازم می‌آید که -نعوذ بالله- امام زمان در این کلمات دروغ گفته باشند؛ زیرا چنین عملی از ایشان امکان عملی ندارد. پس همه این قرائن نشان می‌دهد که کلام دارای مجاز بوده و در غیر از معنای حقیقی استعمال گردیده است. و این گونه استعمالات ادبی که برای بیان شدت احساسات فرد بکار می‌رود در کلام فصحاء به فراوان یافت می‌شود و نباید آن را در غیر محل آن، معنی نمود.

ثانیاً؛ هیچ فقیهی را نخواهیم یافت که بخواهد با استدلال به این گونه روایات ضعیف^۲ که صراحت در موضوع نیز ندارد، حرامی را حلال و یا

۱. مبالغه‌ای که در اینجا صحبت از آن می‌شود یکی از فنون علم بدیع است که در کلام‌های فصیح از آن استفاده می‌شود و بر حسن و زیبایی کلام می‌افزاید. این نوع مبالغه در آیات قرآن کریم نیز بکار برده شده مانند آیه: «يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ (نور: ۳۵)»؛

(سید احمد هاشمی، جواهرالبلاغه، ص ۳۲۷)

۲. زیارت ناحیه مقدسه، زیارتی است فاقد هرگونه سند، که معلوم نمی‌باشد واقعاً از ناحیه‌ی مقدسه صادر شده و یا از جانب یکی از علماء تألیف شده است. چنانچه علامه مجلسی در

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۵۹/

حلالی را حرام کند و در حقیقت همان‌گونه که گذشت معمولاً این‌گونه استدلال‌ها از جانب بعضی افراد جاهل و یا متعصبی صورت می‌گیرد که اطلاع چندانی از فقه اسلامی ندارند.

ثالثاً؛ بحث مربوط به این روایت فقط در عنوان اولی حکم قمه‌زنی وجود دارد، و آن این که آیا آسیب رساندن به بدن در عزاداری جایز است یا نه؟ و از این رو در فرض دلالت این روایت بر جواز قمه‌زنی نیز حکم آن مربوط به عنوان اولی قمه‌زنی است. اما بحث از عنوان ثانوی قمه‌زنی، که وهن مذهب بودن آن است، همچنان به قوت خویش باقی است و به عبارتی دیگر قمه‌زنی همچنان به عنوان ثانوی حرام خواهد بود.

ادعاهای نامشروع

بسیاری از افرادی که دست به این‌گونه اعمال می‌زنند، ادعا می‌نمایند که مصیبت امام حسین علیه السلام آن‌گونه در ایشان ایجاد حزن و اندوه می‌کند که آنها

ابتدای نقل آن از کتاب مصباح می‌نویسد: «والظاهر انه من تألیف السید مرتضی رضی الله عنه» (بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۲۳۸) علامه شعرانی، رضوان الله علیه، نیز در آنجا که سخن از قاتل حضرت سیدالشهداء می‌شود، می‌نویسد که «از اختلاف علما درباره‌ی قاتل آن حضرت معلوم می‌شود که اطمینان به صحت زیارت معروفه به ناحیه نداشتند، چون در آن زیارت نام شمر، صریحاً مذکور است و اگر اطمینان داشتند، به صحت آن خلاف نمی‌کردند». (ترجمه نفس المهموم، ص ۳۱۷)

۶۰/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

را از خود بی خود کرده و کنترل عقل را از آنها می‌گیرد، و به قول خودشان دیوانه امام حسین علیه السلام می‌گردند و در انجام این امور تکلیفی بر آنها نیست. جای بسی تعجب است که با این ادعاها باید جایگاه و منزلت ایشان نسبت به امام حسین علیه السلام از ائمه اطهار، علیهم السلام، هم بالاتر باشد، زیرا ائمه اطهار، علیهم السلام، با وجود این که با علم الهی خویش همیشه ناظر آن وقایع بودند، هیچ خبری از آنها به دست ما نرسیده که این افعال را هر چند به صورت کوچک‌تر انجام بدهند؛ و حتی امام حسین علیه السلام در شب عاشورا از خواهر خویش زینب، علیها السلام، می‌خواهد تا پس از وی گریبان پاره نکند، صورت نخرشد و فریاد نکشد.^۱

این افراد باید بدانند قیام عاشورا، قیامی نیست که هدف نهایی آن تحویل دادن آدم دیوانه به جامعه باشد؛ بلکه هدفی بسیار بزرگ‌تر و با ارزش‌تر در آن نهفته است و آن عزت و آزادگی برای زیستن و زندگی کردن است که این هدف جز با فکری باز و تأملی دقیق در نهضت عاشورا به دست نمی‌آید و هیچ میانه‌ای با دیوانگی ندارد.

۱. سید بن طاووس، *اللهموف*، ص ۱۴۰-۱۴۱.

تبیین دلایل حرمت قمه‌زنی

۱. بدعت بودن قمه‌زنی

بدعت در دین، امر نکوهیده‌ای است که به هر نام و هدفی که باشد، سرانجام جز خسران و ضربه بر اصل و سیمای دین، حاصل دیگری ندارد. غالباً آنهایی که اقدام به بدعت‌گذاری در دین می‌کنند، کسانی هستند که از راه‌های معمول و متداول نتوانسته‌اند برای خود جایگاه مناسبی را در میان متدینان فراهم سازند و از طریق صحیح و سالم، قادر نبوده‌اند که در اعتلای مذهب گامی بردارند یا این که اشخاص غافل و جاهلی هستند که به گمان خود از این راه، می‌توانند خدمتی به دین و دین‌داران کنند. این دسته، مصداق بارز افرادی هستند که امام صادق علیه السلام در حدیثی آنها را چنین معرفی می‌کند: «قطع ظهري اثنان؛ عالم متهتك و جاهل متنسک»؛ «دو نفر کمر مرا شکستند؛ عالم پرده‌در نابکار و نیز جاهل و نادانی که صرفاً به ظاهر دستورات دین توجه می‌کند». از این رو است که در روایات نیز با شدت خاصی با بدعت‌گذاری برخورد شده و بر براءت اسلام از بدعت‌گذاران تأکید فراوان شده است. پیامبر خدا، صلی الله علیه وآله، می‌فرمودند:

۱. محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۸، ص ۴۰۳.

بدترین کارها آن است که نوپدید و بی‌سابقه باشد. بدانید هر بدعتی گمراهی است و هر گمراهی فرجامش آتش است.^۱

حضرت امیرالمؤمنین^{علیه السلام} نیز تقابل سنت و بدعت را چنین فرموده است:

هیچ بدعتی نهاده نشد مگر آن که بدان سبب سنتی ترک شد. از بدعت‌ها بپرهیزید و راه روشن را در پیش گیرید، بهترین کارها آن است که پیشینه داشته باشد و بدترین آنها آن است که نوپدید و بی‌سابقه باشد.^۲

بدعت دارای دو معنای لغوی و اصطلاحی می‌باشد. بدعت در معنای لغوی، به معنای ایجاد هر امر جدید و بی‌سابقه است. و در معنای اصطلاحی آن به معنای افزودن مسأله و حکمی نو و جدید به دین است که سابقه و زمینه دینی ندارد؛ مانند: حلال کردن حرامی و یا حرام کردن حلالی.

هر کدام از دو معنای بدعت بنابر اقتضائاتی حکم به حرمت آنها می‌گردد. قمه‌زنی نیز در هر دو معنی قرار گرفته و از این رو حکم به حرمت آن می‌گردد که در اینجا به توضیح بیشتر آن خواهیم پرداخت.

اما اثبات حرمت قمه‌زنی از جانب معنای لغوی بدعت به این صورت است که هرگاه فعل و امر جدیدی - که جزء دین بودن آن ثابت نشده - سبب وهن

۱. امالی شیخ مفید، ص ۱۸۸ و شیخ کلینی، اصول کافی، ج ۱، ص ۵۷.

۲. محمد محمدی ری شهری، میزان‌الحکمه، ج ۱، ص ۴۵۳.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۶۳

و تضعیف دین شود، به یقین انجام آن فعل حرام بوده و باید از انجام آن خودداری نمود. و همان‌طور که دانسته شد قمه‌زنی نیز از امور اختراعی می‌باشد که هیچ‌گونه سابقه‌ای در عصر ائمه، علیهم‌السلام، و حتی قرون نزدیک به آن نداشته و از اختراعات مردم عوام در قرن‌های اخیر می‌باشد. شهید مطهری در این رابطه می‌نویسد:

قمه‌زنی و بلند کردن طبل و شیپور از اردوکس‌های قفقاز^۱ به ایران سرایت کرد و چون روحیه مردم برای پذیرفتن آنها آمادگی داشت، همچون برق در همه‌جا دوید.^۲

و از طرفی چون این عمل موجب وهن و تضعیف مذهب نیز می‌شود؛ پس از این جهت حرام بوده و به خاطر حفظ مذهب باید از آن خودداری نمود.

-
۱. تیغ‌زنی، زنجیرزنی، حمل صلیب (= حمل غلم)، زدن طبل و شیپور و... حتی هم اکنون نیز به همین شکل در لورد Lourdes سالیانه در سال‌روز شهادت مسیح! برگزار می‌شود.
 ۲. شهید مطهری، *جاذبه و دافعه علمی*، ص ۱۵۴؛ تعدادی دیگر از این انحرافات که از عالم مسیحیت به عالم عوام شیعه نفوذ کرده است را می‌توان در عزاداری امام حسین مشاهده نمود. که از جمله آنها این تفکر عوامانه است که امام حسین علیه‌السلام به استقبال شهادت رفت تا مردم برای او گریه و عزاداری کنند و از این رهگذر، گناهانشان آمرزیده شود. و اینها، انحرافات است که از تحریف تعالیم عیسی بن مریم، علیهما‌السلام- توسط ارباب کلیسا- سر چشمه می‌گیرد و هرگز نمی‌تواند در تفسیر عاشورا و قیام سیدالشهداء علیهم‌السلام جایگاهی داشته باشد: «ولا تزر وازرة وزر اخری» (فاطر/۱۸) و «کل نفس بما کسبت رهینة» (مدثر/۳۸) (محمد صحتی سردودی، *شهید فاتح در آینه اندیشه*، ص ۲۴۰)

۶۴/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

قمه‌زنی تحت نام معنای اصطلاحی بدعت نیز قرار می‌گیرد و به همین خاطر حکم به حرمت آن می‌گردد. بدین گونه که به طور کلی اگر شخصی عملی را که دلیلی بر وجوب یا استحباب آن نداریم به اعتقاد این که آن عمل واجب یا مستحب است، انجام دهد، به یقین انجام آن فعل با این نیت حرام می‌باشد. از این معنای بدعت گاهی به تشریح نیز یاد می‌شود امام خمینی(ره) در این مورد می‌نویسد:

«تشریح، یعنی به دین وارد کردن چیزی که از دین نیست. این مساوی با بدعت است.»^۱

و همان طور که می‌دانید تقریباً همه افراد قمه‌زن، این عمل را با این نیت که از اعمال عبادی و مطلوب شارع است، انجام می‌دهند. در حالی که همان طور که از بحث‌های پیشین دانسته شد نه تنها هیچ دلیل شرعی و روایی را نمی‌توان یافت که در آن به گونه‌ای به این اعمال توصیه شده باشد بلکه چنین اعمالی قابل انطباق بر عمومات بحث استحباب عزاداری امام حسین علیه السلام نیز نبوده؛ و حتی مغایر با اصل و فلسفه وجودی عزاداری نیز هستند. علامه سید محسن امین(قدس سره) در این رابطه می‌نویسد:

بزرگ‌ترین گناهان این است که انسان بدعت‌ها را به جای مستحب گرفته و یا امور مستحبی را بدعت وانمود کند. امور نهی شده، که در

۱. امام خمینی، *انوارالهدایه*، ج ۱، ص ۲۲۵.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۶۵

عزاداری‌ها فراوان اتفاق می‌افتد، از قرار زیر است: ۱. کذب و دروغ گفتن؛ ۲. آزار نفس و اذیت کردن بدن، که همان قمه‌زدن و شاخ حسینی است... حرام بودن این امور، عملاً و فعلاً ثابت است. ۳. جیغ‌زدن و فریادهای بلند زنان، که علاوه بر زشت بودن آن، اصلاً گناه و معصیت است. ۴. داد و فریاد و نعره‌های وحشیانه با صداهای نکره ۵. غیر از این‌ها آن چه به نام دین در این گونه مجالس، موجب آبروریزی و هتک حرمت فوق‌العاده دین می‌شود و حد و مرزی نیز نمی‌توان برای آن شمرد!

۲. وهن و تضعیف مذهب

مهمترین دلیلی که برای حرمت قمه‌زنی ذکر شده بحث وهن مذهب بی‌بودن آن است.

وهن در لغت، به معنای تضعیف و سست نمودن کسی یا چیزی است؛ و منظور از آن در اینجا این است که اگر دیگران این عمل را در عزاداری امام حسین علیه السلام بینند مذهب شیعه را متهم به خشونت، توحش و خرافه‌گری می‌کنند، که در نتیجه منجر به تضعیف و وهن تشیع می‌گردد.

۱. آیت الله سید محسن امین، *التنزیه*، ص ۱۳

۶۶/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

تاکنون در شبکه‌های تلویزیونی و رسانه‌های ضداسلامی در جهان، با استناد به صحنه‌های قمه‌زنی - که در برخی کشورهای دیگر از جمله هند، پاکستان و عراق هم معمول است - تولیدات زیادی بر علیه اسلام و مسلمین با معرفی چهره‌ای خشن و زشت از آنها، ساخته شده که نمونه آن فیلمی بود که چند سال پیش توسط بی‌بی‌سی، بنام «شمشیراسلام» تهیه و پخش گردید؛ که در آن با استفاده از موضوعاتی چون قمه‌زنی، خشونت و نمادهای دینی تحریف شده سعی در مُشوه نشان دادن دین اسلام و به خصوص بدبینی افکار عمومی نسبت به مصلح جهانی حضرت مهدی(عج) و حکومت ایشان داشتند. نمونه‌ای دیگر نیز فیلمی به نام «ترور شیعی» بود که از تلویزیون فلوریدای آمریکا پخش شد و در آن شیعیان به گونه‌ای معرفی شده بودند که به چیزی جز قتل و خون‌ریزی فکر نمی‌کنند و هنگامی که به دشمنی دست نمی‌یابند، با شمشیر به خود حمله می‌کنند. در پایان این برنامه نیز برای اثبات این ادعاها تصویرهایی از قمه‌زنی در روز عاشورا پخش گردید.^۱ همچنین فیلم‌های محاصره، ساوایور و... که در این راستا تهیه و توزیع جهانی شده است. که قطعاً اثرات منفی خود را بر اذهان جهانیان بر جای گذاشته است. همچنان که در آینده نیز در مناسبت‌های مذهبی مسلمانان، خبرنگاران رسانه‌های غربی،

۱. کیهان عربی: ۱۴۱۵/۱/۶، شماره ۳۱۱۳

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۶۷

منتظرند تا چنین سوژه‌هایی را شکار کرده، خوراک تبلیغی مناسبی را برای اربابان خود فراهم کنند.^۱

از آنجا که یاران کفر و ضلال، روی این مسائل جزئی که ربطی به دین ندارد، تکیه می‌کنند و در ممارسات و رفتار بر ما خرده می‌گیرند و به طور عام، دین را و به طور خاص، اسلام را زیر سؤال می‌برند ما باید با این خرده‌گیری‌ها مواجه شده و تأکید کنیم که اینها ربطی به دین ندارد و اموری

۱. با تأسف بسیار از چند سال گذشته و با امکان مساعدی که برای زیارت عتبات عالیات فراهم شده است و خیل گسترده عاشقان به اماکن مقدس سفر می‌کنند، عده‌ای اندک، فرصت را مناسب یافته در فضای شلوغ و پرسروصدای عتبات، خاصه کربلای معلی، هر اقدامی را که در ایران و در انظار عموم موفق به آن نمی‌شدند، انجام می‌دهند. مثلاً در روز اربعین چند دسته ۱۰-۱۵ نفره در ابتدای صبح، در حالی که همگی بر اثر قمه‌زدن، با صورت و لباس‌های خونی بودند، در فضای مطهر بین‌الحرمین به عزاداری پرداختند که این عمل آنان باعث تعجب بسیار و البته تأسف قاطبه‌ی زائران شد. این عده در همین حال به سمت حرم امام حسین علیه السلام و پشت به بارگاه حضرت ابوالفضل علیه السلام (در جهت خلاف قبله) نماز خواندند و پس از آن، در حالی که به گردنشان قلاده بسته بودند و عوعو می‌کردند، به سوی حرم اباعبدالله علیه السلام به صورت چهار دست و پا حرکت کردند و سپس در صحن مطهر حرم، در حالی که با یک دست، قلاده گردن خود را گرفته بودند، با دست دیگر به سینه می‌کوبیدند و... که با نگاهی گذرا به عملکرد این افراد، آنچه به ذهن می‌رسد، شباهت این کارها با اعمال برخی گروه‌های سرخ‌پوست یا شیطان‌پرست در غرب است که به سرعت هم در حال رواج و اقبال جوانان ناآگاه در سراسر جهان و حتی در ایران هستند.

هستند که از ناحیه عوامل شخصی و اجتماعی و غیر آن، وارد دین شده‌اند در این صورت است که ما می‌توانیم با دور اندیشی و قدرت، در مقابل آنها بایستیم و فرصت را از آنها که دنبال آب گل‌آلود می‌گردند، سلب کنیم و همزمان به توضیح صورت حقیقی اسلام بپردازیم. تا هر مسلمانی آگاهی پیدا کند و نقاط ضعف را بداند و عناصر اصیل را بشناسد، تا بتواند بر اساس چنین معرفتی با تحدیدات رو به رو شود.

این واقعیتی است که ائمه اطهار، علیهم‌السلام، بارها بر آن تأکید داشته و ما را به آن سفارش نموده‌اند. پیشوای ششم شیعیان امام جعفر صادق علیه‌السلام بارها می‌فرمودند:

«یا معشر الشیعة إنکم قد نسبتم إلینا، کونوا لنا زیناً ولا تکونوا

علینا شیئاً»؛^۱ «ای گروه شیعه! که به ما منسوب هستید، برای ما

زینت باشید، و مایه عار و ننگ ما نباشید»

«فأتقوا الله و کونوا زیناً ولا تکونوا شیئاً، جرّوا إلینا کل مودةٍ

وادفعوا عنا کل قبیح»^۲؛ «تقوای خدا را پیشه کنید و برای ما زینت

باشید نه مایه ننگ، تمام محبت و دوستی را به طرف ما جلب

کنید و هر نسبت زشت و ناپسندی را از ما دور نمایید.»

۱. علی بن حسن بن فضل بن طبرسی، مشکاة الانوار فی غرر الاخبار، ص ۱۲۳، ش ۳۱۱.

۲. همان، ص ۱۲۱، ش ۳۰۷.

نماز نخوانند، اما قمه بزنند!

بهره‌بردن دشمنان از اعمال موهنی، همچون قمه‌زنی، در راه پیشبرد مقاصد خود، موضوعی است که شاید کمتر به آن توجه شده است. مقام معظم رهبری در این مورد مطلب جالبی را نقل فرموده‌اند:

من در دو، سه سال قبل از این راجع به «قمه‌زنی» مطلبی را گفتم و مردم عزیز ما آن مطلب را با همه وجود پذیرفتند و عمل کردند. اخیراً مطلبی را کسی به من گفت که خیلی برایم جالب و عجیب بود؛ برای شما هم آن مطلب را نقل می‌کنم.

کسی که با مسائل کشور شوروی سابق و این بخشی که شیعه‌نشین است - جمهوری آذربایجان - آشنا بود، می‌گفت: آن وقتی که کمونیست‌ها بر منطقه آذربایجان شوروی سابق مسلط شدند، همه آثار اسلامی را از آن‌جا محو کردند؛ مثلاً مساجد را به انبار تبدیل کردند؛ سالن‌های دینی و حسینیه‌ها را به چیزهای دیگری تبدیل کردند و هیچ نشانه‌ایی از اسلام و دین و تشیع باقی نگذاشتند؛ فقط یک چیز را اجازه دادند و آن «قمه‌زدن» بود! دستورالعمل رؤسای کمونیستی به زیردستان خودشان این بود که مسلمانان حق ندارند نماز بخوانند؛ نماز جماعت برگزار کنند؛ قرآن بخوانند؛ عزاداری کنند؛ هیچ کار دینی نباید بکنند؛ اما اجازه دارند که قمه بزنند! چرا؟ چون خود قمه‌زدن، برای آنها یک وسیله تبلیغ بر ضد دین و بر ضد تشیع بود! بنابراین، گاهی

۷۰/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

دشمن از بعضی چیزها این‌گونه علیه دین استفاده می‌کند.^۱ هر جا خرافات به میان بیاید، دینِ خالص بدنام خواهد شد.^۲

۳. تبعات بهداشتی و روانی قمه‌زنی

* عوارض بهداشتی قمه‌زنی

قمه‌زنی از لحاظ بهداشت روانی سلامتی فرد و جامعه را به مخاطره می‌اندازد. به اعتقاد کارشناسان بهداشتی و متخصصان امور بهداشتی قمه‌زنی ممکن است از یک سو باعث خونریزی، عفونت‌های موضعی و قطع‌شدن برخی عروق و اعصاب فرد قمه‌زن شود و از سوی دیگر می‌تواند بیماری‌های عفونی خطرناکی همچون هیپاتیت B را در جامعه گسترش دهد.

دکتر حسین ملک افضلی استاد دانشگاه تهران می‌گوید: «با توجه به اینکه پوست سر دارای گردش خون خوبی است، حتی جراحات کوچک آن هم می‌تواند خونریزی فراوانی به همراه داشته باشد».^۱

۱. در اسناد سفارت انگلیس در تهران، مدرکی پیدا شده با این مضمون: در سال ۱۳۲۴ شمسی، سفارت انگلیس در ایران، تعداد ۱۵۰۰۰ قمه خرید و به هیئات مذهبی اهدا کرد! که خودتان را بزنید و کاری به کار ما نداشته باشید. (به نقل از مقاله «دفاع از حریم شیعه،

قسمت نهم» از سایت: <http://www.rahpouyan.com>

۲. نقل شده در دیدار عمومی با مردم مشهد در اوّل فروردین ۱۳۷۶.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۷۱/

وی سپس خون‌ریزی، ایجاد جوشگاه ناهنجار (محل ترمیم زخم بد شکل) عفونت موضعی و قطع شدن برخی عروق و اعصاب را از جمله عوارض فردی قمه‌زنی ذکر می‌کند و می‌افزاید:

«احتمال بروز شوک ناشی از کم شدن حجم خون (به دلیل خونریزی شدید) احتمال بروز آنمی (کم خونی) احتمال انتقال عفونت از بیرون جمجمه به درون آن و بروز عفونت‌های خطرناکی همچون مننژیت، احتمال بروز کزاز و احتمال آلوده بودن قمه مورد استفاده و انتقال بیماری‌های عفونی خطرناکی همچون هیپاتیت B و حتی در موارد نادری بیماری هاری وجود دارد.»

عده‌ای از متخصصان مغز و اعصاب نیز بر این عقیده‌اند که قمه‌زنی خطر ابتلا به عفونت‌های پوست و عفونت‌های استخوانی را در بر دارد و ممکن است عفونت‌های عمقی ناشی از قمه‌زنی کانون‌های چرکی داخل نسج مغز موسوم به آبسه را ایجاد کند. آنان همچنین شکستگی استخوان‌های جمجمه و فرورفتگی آن، پارگی سیستم وریدی مغز و مرگ سلولی را در قمه‌زنی محتمل می‌دانند.

۱. تاکنون نمونه‌های متعددی از فوت افراد قمه‌زن در اثر خون‌ریزی زیاد در شهرهای مختلف ایران، عراق، بحرین و پاکستان گزارش شده است. که یکی از مشهورترین این گزارش‌ها مربوط به فوت فردی به نام «عبدالنبی عباس احمد بورنکس» ۲۸ ساله، ساکن بحرین بود که در سال ۲۰۰۱م طبق شهادت دکتر ابراهیم محمد سلیم، در اثر قمه‌زنی و خون‌ریزی به وجود آمده از آن درگذشت.

*اثرات زیان‌بار اصابت قمه بر مغز

دکتر علی‌رضا زالی جراح مغز و اعصاب و استادیار دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در مورد عوارض قمه‌زنی می‌گوید:

«پوست و مو، استخوان و نسج مغزی زیر استخوان در جریان اصابت قمه ممکن است دچار آسیب شوند. قسمت اعظم سیستم وریدی مغز که زهکشی تمام مغز را بر عهده دارد و سینوس «بلیاژیتال» نامیده می‌شود، ممکن است در مسیر اصابت قمه قرار بگیرد که این مسئله ممکن است باعث ایجاد مشکلاتی نظیر، لخته، پارگی، جراحات‌های وریدی و خون‌ریزی بسیار شدید شود. بعضی اوقات اصابت قمه باعث می‌شود که قطعات استخوانی زیرین شکسته شده و به داخل فرو رود که اصطلاحاً شکستگی فرو رفته نامیده می‌شود.

در شکستگی فرو رفته خطری که وجود دارد این است که می‌تواند در آینده کانون‌های عفونت در آنجا شکل بگیرد. همچنین با توجه به اینکه در زیر استخوان جمجمه پرده مغز قرار گرفته و اصابت قمه ممکن است باعث شود عفونت به پرده مغز هم راه پیدا کند و موجب مننژیت و عفونت‌های عمقی مغز شود، ضمن اینکه خود نسج مغز هم ممکن است به علت اصابت قمه دچار دمه و دچار کوفتگی، خون‌ریزی و عوارض دیگر شود.»

وی می‌افزاید: «اصولاً در اثر ضربات نوک تیز که به مغز وارد می‌شود چون این نواحی دارای مو هستند، ممکن است با اصابت اجسام نوک تیز، مو و

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۷۳

اجسام خارجی به داخل راه پیدا کنند که این خطر عفونت را چند برابر می‌کند و ممکن است این مسئله از چشم پزشک هم مخفی بماند، یعنی نگاه ظاهری در زخم این بیماران ممکن است مشکلات را چندان هویدا نکند ولی ممکن است بیمار با یک مدت زمان تأخیری علائم عفونی پیدا کند.»

*تأثیر قمه‌زنی بر کودکان

قمه‌زنی می‌تواند تعادل روانی برخی از افراد حساس جامعه را نیز بر هم بزند. متخصصان روان‌پزشکی معتقدند قمه‌زنی در روحیه افراد حساس جامعه از جمله کودکانی که شاهد این عمل هستند اثر منفی بر جای می‌گذارد. آنان می‌گویند از آنجا که نمی‌توان کودکان را نسبت به این کار توجیه کرد، ممکن است قمه‌زنی باورهای مذهبی آنان را سست نماید. دکتر مهدی بینا دانشیار رشته روان‌پزشکی در مورد اثرات قمه‌زنی بر روحیه کودکان می‌گوید: «چون در قمه‌زنی خون جاری می‌شود و این حرکت ریتم‌دار و با حرکت‌های بدنی و تکرار همراه است، قطعاً روی بچه‌ها اثر می‌گذارد. برخی از بچه‌ها با دیدن این عمل دچار رعب و هراس شده و حالت چندش به آنان دست می‌دهد. حالا اگر کودکی یا بزرگسالی به این مسئله به عنوان یک پدیده مذهبی نگاه کند، ممکن است قمه‌زنی در آینده باعث گریز او از مذهب شود.»

۷۴/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

وی قمه‌زنی را دارای رنگ مذهبی، اما شبه مذهب می‌داند و می‌گوید: «اعمالی مثل قمه‌زنی جنبه محدود‌نگری فکری دارد و اگر از بیشتر افرادی که دست به این کار می‌زنند، سؤال کنید که قیام کربلا برای چه بود، شاید نتوانند پاسخ درستی بدهند. فردی که بدون هیچ دلیلی خودزنی می‌کند، به این شناخت نرسیده که در عرفان اسلامی بدن متعلق به فرد نیست، بلکه اعضای بدن ما، امانت خداوندی است و حق نداریم با امانت این‌گونه رفتار کنیم. البته بدیهی است که مسئله شهادت و جانبازی در راه خدا عین عرفان است و نباید آن را با این مسئله اشتباه گرفت.»^۱

همان‌گونه که بررسی شد، قمه‌زنی بر روی فرد و جامعه تأثیرات منفی می‌گذارد. افراد قمه‌زن هم به خود آسیب می‌رسانند و هم به جامعه. قمه‌زن می‌تواند با مراجعه به بانک خون، خون خود را به بیمارانی که نیاز به خون دارند، هدیه نماید که عملی خداپسندانه است.

آسانی شریعت

با اندکی تأمل و دقت در متن دین اسلام در خواهیم یافت که اساس و بنای آن بر آسانی و از بین بردن هرگونه آزار و اذیت به فرد مکلف و دیگران گذاشته شده است؛ چنانچه با بررسی و مطالعه آیات قرآنی که از چارچوب

۱. پیرامون قمه‌زنی در عاشورا، اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۱۱-۱۴.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۷۵/

کلی حاکم بر دین سخن می‌گوید، می‌بینیم که این آیات به روشنی از آسان‌گیری و سخت‌نبودن دین خبر داده‌اند. در این آیات، مشقت زیاد (حرج) از ساحت شریعت نفی شده است. تعدادی از این آیات را زیر مشاهده می‌کنید:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾^۱؛ «و برای شما در دین هیچ تنگنایی قرار نداد.»

﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾^۲؛ «خداوند برای شما خواستار آسانی است و برایتان سختی نمی‌خواهد.»

﴿يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يَخَفِّفَ عَنْكُمْ﴾^۳؛ «خداوند می‌خواهد کار را بر شما آسان کند»

﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ﴾^۴؛ «خداوند (در دین) هیچ‌گونه سختی برای شما قرار نخواهد داد.»

اگر به سنت هم سری بزنیم، احادیثی هماهنگ با آیات یاد شده را می‌یابیم، چنانچه رسول خدا، صلی الله علیه وآله، می‌فرمودند:

۱. حج/۷۸

۲. بقره/۱۸۵

۳. نساء/۲۸

۴. مائده/۶

لاضَرَرَ وَ لا ضِرَارَ فِی الْإِسْلَامِ، الْإِسْلَامُ یَزِیدُ خَیْراً وَ لا یَزِیدُهُ شَرّاً؛
«در اسلام ضرر و زیان رساندن به خود و دیگری ممنوع است؛ زیرا
اسلام بر خیر مسلمان می‌افزاید و شری به او نمی‌رساند»
و همچنین ایشان فرموده‌اند:

یا ایُّهَا النَّاسُ إِنَّ دینَ اللَّهِ یُسْرٌ؛ «ای مردم! همانا دین خدا آسان است.»

در حدیث نبوی معتبر دیگری نیز فرمودند:

اتَّيْتُكُمْ بِالشَّرِيعَةِ السَّهْلَةِ السَّمْحَةِ؛ «برایتان شریعتی آسان و نادشوار
آورده‌ام.»

پس در اسلام هیچ‌گاه سختی و ایذاء نفس خواسته نشده، به صورتی که در
نماز که بهترین عبادات است، اگر ایستاده نماز خواندن برای کسی دشوار
باشد، به او اجازه داده شده که نشسته نماز بخواند؛ اگرچه می‌دانیم که با
ایستاده نماز خواندن ضرر جدی بر آن شخص وارد نخواهد شد. و اگر باز نیز
فرد قادر نبود بدین صورت نماز بخواند می‌تواند حتی نمازش را خوابیده
بخواند. همچنان که بسیاری از عبادات دیگر نیز با احتمال ایذاء نفس باطل و
حتی حرام می‌گردند. که همهٔ اینها برای راحتی مکلف و دور بودن او از

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۶، ص ۱۴.

۲. محمد محمدی ری‌شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۹۵۱.

۳. شیخ حر عاملی، الإئینا عشریة، ص ۱۰۴.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۷۷/

هرگونه آزار و اذیت است.^۱ رسول خدا، صلی الله علیه وآله، در این رابطه می‌فرمایند:

بُعِثْتُ بِالْحَنِيفِيَةِ السَّمْحَةِ، وَمِنْ خَالَفِ سُنَّتِي فَلَيسَ مِنِّي؛ «من برای آوردن دین آسان حنیف برگزیده شده‌ام و هر که با سنت و روش من مخالفت کند از من نیست.»^۲

يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا، وَسَكِّنُوا وَلَا تُنْفِرُوا؛ «آسان گیرید و سخت مگیرید و مردم را در دین ثابت کنید و آنها را از دین متنفر نکنید.»^۳

با توجه به آنچه گفته شد آیا می‌توان تصور کرد که اسلام بگوید که با شمشیر بر سر خود بزنید؛ عملی که حتی بعضی توانائی دیدن آن را ندارند چه برسد به انجام آن.

۱. علامه سید محسن امین در این باره می‌نویسد: «کسانی نیز می‌گویند: تمام این کارها، راه انداختن این نوع دسته‌ها و انجام دادن این نوع فجایع، چون به پا داشتن شعائر اسلام است اشکالی نخواهد داشت، ولی فراموش نباید کرد که حتی امور واجب نیز در صورت ایذاء و اذیت نفس، ساقط می‌شود. روزه در هنگام مرض و وضو در بودن زخم و حج در هنگام ناامنی، نه تنها همه ساقط می‌شود بلکه عمل کردن به آنها نیز حرام است، چه رسد به این امور مستحب. به این کسان باید گفت که مثل شما مانند آن کسی است که انگورهای وقف مسجد را شراب کرده و می‌فروخت و چون از او علّت کار را پرسیدند گفت: چون وقف مسجد است و فایده فروش آن صرف مسجد خواهد شد، حرام که نیست هیچ خوردنش هم مستحب است!!!»

۲. محمد محمدی ری‌شهری، *میزان الحکمه*، ج ۲، ص ۹۵۱.

۳. *رسائل شریف مرتضی*، ج ۲، ص ۲۴۶.

چه شده که قاعدهٔ نفی عسر و حرج و آسانی دین و شریعت چنین نادیده انگاشته می‌شود؟ آیا موقع آن نیست که اندکی تأمل کنیم و دین را از خرافات و اوهامی که به آن افزوده‌ایم پاک سازیم، که «إِنَّ الدِّينَ أَوْسَعُ مِنْ ذَلِكَ»^۱ و «إِنَّ الدِّينَ لَيْسَ بِمُضِيقٍ»^۲.

هدف توجیه‌گر وسیله نیست

بر اساس مبانی دینی، هدف توجیه‌گر وسیله نیست و تنها با استفاده از روش‌ها و ابزارهای مجاز و مشروع است که اقامه مجالس و مراسم عزاداری عبادت شمرده می‌شود و این محافل را به اهداف والای نهضت کربلا نزدیک می‌کند. *إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ*^۳. آن هنگام که فرزندان آدم قربانی کردند و قربانی یکی پذیرفته و از آن دیگری مردود شد هابیل، در پاسخ قابیل که او را به کشتن تهدید کرده بود، اعلام کرد: «همانا الله از تقوای پیشگان و پرهیزکاران می‌پذیرد.» این سخنی است که در همه‌جا، ساری و جاری است، از جمله در مراسم حسینی.

۱. شیخ حر عاملی، *وسائل الشیعه*، ج ۳، ص ۴۹۱.

۲. همان، ج ۱، ص ۱۶۳.

۳. مائده/۲۷.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۷۹/

چگونه می‌توان در رثای سیدالشهداء و مصائب جان‌سوز او، در ماتم نشست ولی مراسم او را با انجام اعمالی که بوی گناه می‌دهد سرپا نگه داشت. مراسم عزاداری چنانچه با کار خلاف شرع و آمیخته با گناه و ارتکاب حرام باشد، نمی‌توان برای آن چندان ارزشی قائل شد.^۱ به قول حاج میرزا حسین نوری (ره): مستحب هرچند بسیار بزرگ باشد با حرام هرچند در نظر بسیار محقر باشد، نتواند معارضه کند و طاعت الهی را نتوان به وسیله امری که سبب غضب و سخط اوست به جای آورد و به آن نزد خداوند تبارک و تعالی، متقرب شد بلکه مورد و محلّ تمام مستحبات آن فعلی است که به حب ذات جایز و مباح باشد.^۲

سابقه حرمت قمه‌زنی

بر خلاف آنچه تصور می‌شود که حرمت قمه‌زنی در سال‌های اخیر و بعد از فتوای رهبری مطرح گردیده است، باید گفت فقهاء و علمای بزرگی قبل از مقام معظم رهبری و حتی قبل از انقلاب وجود داشته‌اند که حکم بر حرمت قمه‌زنی نموده‌اند؛ که از این میان می‌توان از فقهاء بزرگی همچون:

۱. مصطفی جعفری‌پیشه فرد، آسیب‌شناسی فرهنگ سیاسی عاشورا.

۲. محدث نوری، لؤلؤ و مرجان، ص ۱۷۶.

۸۰ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله العظمی سید محمد حسن شیرازی مشهور به میرزای شیرازی (۱۲۳۰-
۱۳۱۲ق)^۱،

آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی (مؤسس حوزه علمیّه
قم) (۱۲۶۷-۱۳۵۵ق)^۲،

زعیم بزرگ جهان تشیع آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی (۱۲۸۴-
۱۳۶۵ق)^۳،

دانشمند پرآوازه شیعی آیت الله العظمی سید محسن امین عاملی (۱۲۸۴-
۱۳۱۸ق)^۴،

-
۱. ابراهیم حیدری، تراجم‌یا کربلا، ص ۴۴۹ و پیرامون قمه‌زنی در عاشورا، اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۱۸ و مجله الموسوم، شماره ۱۲، سال ۱۹۹۱، ص ۲۱۶.
 ۲. منتخب الأحکام، ص ۱۰۸؛ علماء و رژیم شاه، ص ۱۳۶ به نقل از اطلاعات در یک ربع قرن، ص ۲۸.

۳. دایرة المعارف تشیع، ج ۲، ص ۵۳۱ و سید محسن امین، اعیان الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۷۸.
۴. علامه عظیم الشان سید محسن امین حسینی عاملی مقیم دمشق، صاحب آثار خیریه و علم واسع و یکی از مفاخر شیعه در قرن حاضر و آخرین مجتهد امامیه در شام و فقیه اصولی، مجتهد متکلم مؤرخ ادیب شاعر، جامع علوم بوده است. ایشان علاوه بر تربیت شاگردان فرزانه حدود ۱۰۰ جلد کتاب و رساله از خویش بر جای گذاشته‌اند که از آن جمله می‌توان از کتاب نفیس و گراندرد اعیان الشیعه نام برد. این دانشمند بزرگ همچنین یکی از مشایخ حدیث امام خمینی بوده‌اند. امام در اوّل کتاب اربعین خویش می‌فرمایند: اخبرنی اجازة مکاتبة و مشافهة عدة من المشایخ العظام و الثقات الکرام منهم: السید السند الفقیه المتکلم الثقة العین الثبت العلامة السید محسن الأمين العاملی. قبر مطهر ایشان در در زینبیه دمشق مورد توجه شیعیان است.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۸۱

فقیه نامدار آیت الله العظمی سید محسن حکیم (متوفی ۱۳۴۸ ش)^۱،

علامه شیخ محمد جواد مغنیه (۱۳۲۲ - ۱۴۰۰ ق)^۲،

فقیه مجاهد آیت الله العظمی شیخ عبدالکریم جزائری (۱۲۸۹ - ۱۳۴۲ ق)^۳،

آیت الله العظمی شیخ محمد حسین کاشف الغطاء (۱۲۹۴ - ۱۳۷۳ ق)^۴

آیت الله محمد باقر بیرجندی (۱۲۷۶ - ۱۳۵۲ ق)^۵،

آیت الله سید محمد مهدی قزوینی (متوفی ۱۳۵۸ ق)^۶،

۱. شیخ محمود الغریفی، *شعائر الحسینیة بین الوعی و الخرافة*، چاپ منامه، ص ۱۳۷.

۲. محمد جواد مغنیه، *الشیعة فی المیزان*، ص ۹۴ و ۹۸.

۳. آیت الله العظمی شیخ عبدالکریم جزائری از برجسته‌ترین فقهای مجاهد شیعه‌ی عراق در قرن چهاردهم است. وی رهبر دینی شیعیان عراق بود و سال‌های دراز، خانه او محل آمد و شد بزرگان کشور بود. مردم دشواری‌های خود را نزد او می‌بردند و با نظرخواهی از وی، به حل آنها می‌پرداختند. آیت الله جزائری گذشته از مهارت در علوم دینی در شعر و ادب نیز از سرآمدان روزگار خویش به شمار می‌رفت. وی در عرصه سیاست نیز از چهره‌های درخشان برخوردار بود و نقش بزرگی در استقلال ملت عراق از بیگانگان بر عهده داشت به گونه‌ای که از او به عنوان کابوس حاکمان خودکامه‌ی عراق نام برده‌اند. ایشان در سال ۱۳۸۲ به دیار باقی شتافت و در نجف اشرف به خاک سپرده شد.

۴. شیخ محمد حسین کاشف الغطاء، *الفرروس الاعلی*، ص ۲۱.

۵. آیت الله محمد باقر بیرجندی، *کبریت احمر*، به کوشش علی‌رضا اباذری، ص ۱۵۰.

۶. آثار وی که شامل اظهارات انتقادی او درباره قمه‌زنی است عبارتند از: *کشف الحق لغفلة*

لغفلة الخلق، دولة الشجرة المعلونة الشامیة علی العلویة.

۸۲/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله هبة‌الدین حسینی شهرستانی (۱۳۰۱-۱۳۸۶ق)^۱،

آیت الله شیخ جعفر بدیری (متوفی ۱۳۶۹ ق)^۲،

علامه شیخ محسن شراره (متوفی ۱۳۶۵ ق)^۳،

آیت الله شیخ محمد خالصی (متوفی ۱۳۸۳ ق)،

عالم و زاهد معروف آیت الله شیخ علی قمی (متوفی ۱۳۷۱ ق)^۴،

آیت الله شیخ غلامحسین تبریزی (۱۲۶۰-۱۳۵۹ش)^۵،

۱. ایشان یکی از چهره‌های برجسته علمی، فرهنگی و سیاسی معاصر عراق می‌باشد که علاوه بر کسب درجه اجتهاد در علوم دینی توانست در حوزه‌ی فرهنگ نیز با انتشار مقاله‌ها، شعرها و گزارش‌های روشنگر در مجلات جهان عرب هدف بیداری و اتحاد مسلمانان را دنبال کند. ایشان در راه استقلال عراق از دست بیگانگان و انگلیس نیز جانفشانی‌های بسیاری نمود به صورتی که چندین بار دستگیر و حتی یک مرتبه نیز به اعدام محکوم شد که مورد عفو پادشاه عراق قرار گرفت. علاوه بر این مدتی نیز مسئولیت وزارت معارف عراق را نیز بر عهده داشت که توانست خدمات بسیاری را در این مدت کوتاه انجام دهد. از او بیش از ۱۰۹ کتاب و رساله به یادگار مانده است که نشانی از علم و سخت‌کوشی این دانشور بزرگ دارد. (انتقادات وی نسبت به قمه‌زنی و دودلی‌علماء در محکومیتش در مقاله‌ای به عنوان «*علمائنا و التجاهر بالحق*» در سال ۱۹۱۱م در مجله *العلم* به چاپ رسید.)

۲. جعفر الخلیلی، *هكذا عرفتهم*، ج ۱، ص ۲۰۹.

۳. همان، ج ۳، ص ۲۳۰.

۴. همان، ج ۱، ص ۲۰۹.

۵. گلشن ابرار، ج ۵، ص ۳۹۵.

امام خمینی^۱،

آیت الله شهید مطهری^۲

و آیت الله شهید سید محمد باقر صدر^۳ نام برد.

مرحوم سید محسن امین در کتاب خویش به نام «التنزیه لاعمال الشیبه» با استدلال و برهان ثابت می‌کند قمه‌زنی و برخی دیگر از خرافات رایج در عزاداری امام حسین علیه السلام نه تنها ثوابی ندارد بلکه از نظر شرع مقدس حرام و از کارهای شیطان است.^۴ در پی انتشار این اثر، که با هدف پاکسازی

۱. استفتانات، ج ۳، سؤالات متفرقه، س ۳۷.

۲. شهید مطهری، جاذبه و دافعه علی علیه السلام، ص ۱۵۴.

۳. ابراهیم حیدری، تراجم‌دیا کربلا، ص ۴۵۹.

۴. سید محسن امین در کتاب *التنزیه* می‌نویسد: و لما کان إبلیس و أعوانه إنما یضلون الناس من قبل الأمر الذی یروج عندهم، کانوا کثیرا ما یضلون أهل الدین عن طریق الدین، بل هذا أضر طرق الإضلال، و قلما تكون عبادة من العبادات أو سنة من السنن لم یدخل فیها إبلیس و أعوانه ما یفسدها. فمن ذلك إقامة شعائر الحزن علی سید الشهداء أبی عبد الله الحسین بن علی، علیهما السلام، التي استمرت علیها طریقة الشیعة من عصر الحسین علیه السلام إلى الیوم، ولما رأى إبلیس و أعوانه ما فیها من المنافع و الفوائد و أنه لا یمکنهم إبطالها بجمیع ما عندهم من الحیل و المكائد، توسلوا إلى إغواء الناس بحملهم علی أن یدخلوا فیها البدع و المنکرات و ما یشینها عند الأغیار، قصدا لإفساد منافعها و إبطال ثوابها، فأدخلوا فیها أمورا أجمع المسلمون علی تحریم أكثرها، و أنها من المنکرات، و أنها من الكبائر التي هدد الله فاعلها و ذمه فی کتابه العزیز... و منها إبداء النفس و إدخال الضرر علیها بضرب الرؤوس و جرحها بالمدی و السیوف

۸۴/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

گردهمایی‌های مذهبی از بدعت‌ها و گمراهی‌ها انجام شد، مردم ناآگاه چنان در برابرش موضع گرفتند، که برخی از دوستانش خطر «انقلاب عوام» را به وی گوشزد کردند. ایشان در این باره می‌گویند:

در برابر این رساله برخی از مردم برخاسته، هیاهو برپا ساختند و ناآگاهان را به هیجان آوردند... آنها در میان بخش گسترده ناآگاه جامعه چنین پخش کردند که فلانی (سید محسن امین) برپا داشتن

حتى يسيل دمها، وكثيرا ما يؤدى ذلك إلى الإغماء بنزف الدم الكثير و إلى المرض أو الموت و تأخر براء الجرح، و يضرب الظهور بسلاسل الحديد وغير ذلك، و تحريم ذلك ثابت بالعقل والنقل، و ما هو معلوم من سهولة الشريعة و سماحتها الذى تمدح به رسول الله، صلى الله عليه وآله، بقوله: جئتكم بالشريعة السهلة السمحاء، و من رفع الحرج والمشقة فى الدين، بقوله تعالى: ما جعل عليكم فى الدين من حرج. (رسالة التنزيه؛ ص ۱۳)

۱. مرحوم ملك الشعراء بهار در قسمتی از اشعارش، عوام و تفكر عوامانه را مورد سرزنش قرار داده و می‌گوید:

از عوام است هر آن بد که رود بر اسلام	داد از دست عوام
کار اسلام ز غوغای عوام است تمام	داد از دست عوام....
غم دل با که بگویم که دلم خون نکند	غم افزون نکند
سرفرو برد به چاه و غم دل گفت امام	داد از دست عوام....
چه توان کرد، علی گفت که الناس ینام	داد از دست عوام...
نه بر این قوم نماید نفس عیسی کار	نه مقالات بهار....
پیش جهال ز دانش مسرایید سخن	پند گیرید ز من
که حرام است حرام است حرام	داد از دست عوام

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۸۵/

عزای امام حسین علیه السلام را حرام کرده و علاوه بر این مرا به خروج از دین متهم ساختند.^۱

تبلیغات فراگیر دربارهٔ دانشمند مصلح دمشق چنان مؤثر افتاد^۲ که حتی گروهی از گویندگان مذهبی در مسجدها به بیان گمراهی‌هایش پرداختند و برخی از مردم با گرو نهادن خانهٔ خود و به دست آوردن اندکی پول، در جهاد نامقدس ضد سید محسن شرکت جستند.^۳

ولی از آنجا که حق با سید بود، بالاخره پیروز و سربلند شد. تا آنجا که پس از اندک زمانی، آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی (که در آن زمان مقام ریاست تامه و مرجعیت عامه را داشتند)^۴ به طرفداری از امین عاملی و کتاب بیداری بخش او فتوا صادر کرد و با صراحت گفت:

۱. آیت الله سید محسن امین، *اعیان الشیعه*، ج ۱۰، ص ۳۶۳.

۲. می‌توان گفت همزمان شدن این اصلاحات با قدرت یافتن وهابیان در حجاز و پاسخ مثبت به این جریانات در مراکز تسنن در عراق و از طرف دیگر اقدامات رضا شاه در ایران علیه عزاداری موجب شده بود تا با هرگونه اصلاحات که کمابیش با انتقادات سنیان به رفتار شیعه مشابه باشد برخورد شود.

۳. گلشن/ابرار، ج ۲، ص ۶۱۲.

۴. مقام مرجعیت و زعامت دینی شیعیان، بعد از درگذشت آیت الله نایینی در سال ۱۳۵۵ق در وجود آیت الله اصفهانی متمرکز و منحصر گردید. مرحوم آیت الله اصفهانی، اعلی الله مقامه،

إِنَّ اسْتِعْمَالَ السَّيْفِ وَالسَّلَاسِلِ وَالطُّبُولِ وَالْأَبْوَاقِ وَمَا يَجْرِي
الْيَوْمَ أَمْثَالُهُ فِي مَوَاقِبِ الْعَزَاءِ بِيَوْمِ عَاشُورَا إِنَّمَا هُوَ مُحْرَمٌ وَهُوَ
غَيْرُ شَرْعِيٍّ؛^۱

بکار بردن شمشیرها (= قمه‌زنی) و زنجیرها و طبل‌ها و بوق‌ها و
کارهایی مانند این امور که امروزه در دسته‌های عزاداری و در روز
عاشورا معمول است همه حرام و غیر شرعی است.

یکی از شמוש درخشان فضل و تقوی و یکی از بزرگان علماء و دانشمندان اسلامی در قرون
اخیر و یکی از مفاخر ملی ایران بود. در مدّت ۲۷ سال که ریاست روحانی عالم تشیع و
مرجعیت تقلید شیعیان با ایشان بود؛ حوزه روحانیت اسلام را در نجف اشرف و کربلای معلا
و سامرا و کاظمین بخوبی اداره می‌فرمودند و تمام ساعات و دقائق عمر گرانمای آن
بزرگوار صرف بحث و تدریس و پرورش روحانیون و ترویج اسلام و مکارم اخلاق و حل و
عقد امور شیعیان بود. در درس اختصاصی مرحوم آیت الله بالغ بر هزار نفر که اغلب به رتبه
اجتهاد رسیده بودند تلمذ می‌کردند و از خرمن دانش و معارف اسلامی آن بزرگوار استفاده
می‌نمودند.

۱. سید محسن امین، *اعیان الشیعه*، ج ۱۰، ص ۳۷۸؛ استاد حسن شبر، *تاریخ العراق السیاسی*
المعاصر، ج ۲، ص ۳۴۰؛ *دایرة المعارف تشیعی*، ج ۲، ص ۵۳۱؛ و جعفر الخلیلی، *هکذا عرفتهم*،
ج ۳، ص ۲۰۷؛ سخنان سید ابوالحسن اصفهانی بر ضد قمه‌زنی در یک رساله فارسی به نام
انیس المقلدین در نجف در سال ۱۳۴۵ق/ ۱۹۲۶م چاپ شده است. (آقا بزرگ تهرانی،
الذریعه، ج ۲، ص ۴۶۶ و *هکذا عرفتهم*، ج ۳، ص ۲۲۹)

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۸۷/

این فتوا نیز موجب اختلافات و سر و صدای شدیدی شد و برخی از وعاظ در سخنرانی‌های خود آیت الله اصفهانی را به سختی مورد انتقاد و حتی اهانت قرار دادند. ولی وی هرگز حاضر نشد از فتوا و عقیده خود دست بردارد و خوشایند جاهلان و بی‌خردان سخن بگوید.^۱

در بصره نیز آیت الله سید مهدی قزوینی به حمایت از علامه سید محسن امین برخاسته و در آثار خویش به انتقاد از قمه‌زنی پرداخت.^۲ وی بر این اعتقاد بود که استفاده از آهن، یعنی زنجیر و قمه در مراسم عزاداری حدود یک قرن قبل و توسط مردمانی که تسلط زیادی به قوانین شریعت نداشتند پدید آمده است.^۳ سید حسن امین فرزند علامه سید محسن امین گزارش جالبی از این وقایع می‌دهد:

این کتاب (کتاب التنزیه) سر و صداها را بیشتر نمود و جو مخالفت با ایشان را تشدید کرد تا آنجایی که در مراسم عاشورا در شهر بصره زن فاحشه‌ای را به عنوان بازیگر نقش سید محسن امین در خیابان‌های شهر

۱. گلشن ابرار، ج ۲، ص ۵۸۹.

۲. وی در سال ۱۳۴۵ ه. ق. ۱۹۲۶ م یعنی یک سال قبل از انتشار رساله التنزیه کتاب «کشف الحق لغفلة الخلق» را منتشر نمود و در آن به انتقاد از قمه‌زنی پرداخت. مدتی بعد او انتقادش را در کتابی به نام «دولة الشجرة الملعونة الشامیه علی العلویه» که بر ضد یک عرب ملی‌گرای سنی بود تکرار کرد.

۳. دولة الشجرة الملعونة، ص ۱۳۶.

به‌گرددش درآوردند.^۱ مخالفین ایشان استدلال می‌کردند که شمشیرزنی و قمه‌زنی با این که اذیت نفس است لیکن مانعی ندارد، زیرا حضرت عباس علیه السلام نیز این اذیت را تحمل نمود.^۲ ایشان پاسخ دادند که اگر این خبر صحیح باشد اولاً حضرت عباس علیه السلام معصوم نبوده و فعل ایشان برای دیگران حجت نمی‌باشد و ثانیاً این بزرگوار در راه اسلام و امام حسین آن شکنجه و اذیت را تحمل نموده نه در راه باطل. این پاسخ آن‌هم دربارهٔ حضرت ابوالفضل علیه السلام که عوام الناس آن بزرگوار را در رتبهٔ امامان معصوم قرار می‌دهند طوفانی از مخالفت در عراق و ایران و حتی هند بر پا ساخت اما او هم چون کوه مقاومت و استواری به خرج داد و البته در این راه بزرگانی چون سید ابوالحسن اصفهانی و شیخ عبدالکریم جزائری و دیگران و جالب این که گروهی از زهاد و عباد معروف نیز از او حمایت کردند، از آن جمله مرحوم شیخ علی قمی^۳ معروف به

۱. آنها برای تحقیر نام سید محسن، مردانی را که به عزاداران آب می‌فروختند، تحریک کردند تا به جای (لعنت خدا بر حرمله) بگویند: (لعنت خدا بر امین)

۲. منظور آنها هنگامی می‌باشد که حضرت عباس علیه السلام برای آوردن آب به نهر علقمه رفتند و مشک را آب نمودند ولی خود از آن آب استفاده ننمودند. در حالی که می‌دانیم چنین خبری در تواریخ و منابع معتبر ذکر نشده است. (نگاه شود: علامه میرزا ابوالحسن شعرانی (ره)، ترجمه *نفس المهموم*، ص ۲۸۸)

۳. شیخ علی بن شیخ محمد ابراهیم قمی نجفی در سال ۱۲۷۳ق در تهران به دنیا آمد. او پس تعلیم علوم پایه و مقدماتی در سال ۱۳۰۰ق رهسپار نجف شد و در درس اصول و فقه

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۸۹/

زاهد و شیخ جعفر بدیری.^۱ این فتوی نجف را به دو گروه تقسیم کرد گروهی موسوم به امویین که همان طرفداران مرحوم امین و گروهی به نام علویین که همان مخالفین او بودند.^۲ پس از یک سال از شروع سر و صداها مرحوم امین قصد سفر به عراق را نمود و با آن‌که بسیاری از

علمای بزرگی همچون میرزا حبیب الله رشتی، شیخ عبدالله مازندرانی و شیخ محمد کاظم خراسانی حاضر شد. او حدیث را در نزد شیخ میرزا حسین نوری فرا گرفت و در اخلاق یکی از شاگردان عارف بزرگ مولی حسین قلی همدانی و بعد از او از اصحاب و خواص مرحوم سید مرتضی کشمیری بود. او در زمان حیات ضرب‌المثل تقوا و زهد در میان علماء عصر خویش بود به گونه‌ای که همه‌ی اهل دین و علم از عرب و عجم بر این نکته اتفاق داشتند که او پرهیزگارترین و باتقواترین علماء زمان خود است. ایشان در سال ۱۳۷۱ق در نجف به دیار باقی شتافت و در همانجا به خاک سپرده شد. (سید حسن امین، مستدرکات اعیان الشیعه، ج ۳، ص ۱۵۲)

۱. ایشان یکی از علماء و زهاد معروف نجف بود که قنات و ساده‌زیستی او در نزد عام و خاص مشهور بود.

۲. طرفداران قمه‌زنی با اموی نامیدن دشمنان توانستند جمع فراوانی از شیعیان عراق را قانع کنند که انتقاد سید محسن به برخی آداب محرم برابر یا. تلمیحاً در حد. زنده کردن امویان است؛ مخالفان همچنین یک سخنران محبوب را که به خاطر توانایی بیانش شهره بود، جذب خود کردند تا مردم را علیه سید محسن و طرفدارانش در نجف برانگیزانند. در نتیجه، تعداد قمه‌زنان که در سال ۱۳۰۷ ش شرکت کردند از همیشه بیشتر بود؛ و این در حالی بود که (امویان) از ترس کشته شدن؛ مجبور به پنهان شدن و حتی خروج موقتی از شهر شدند. (هکذا عرفتمهم، ج ۱، ص ۲۱۲)

دوستانش او را از سفر به نجف منع نمودند لیکن وی به نجف آمد جعفر الخلیلی در کتاب خود «هکندا عرفتهم»^۱ می‌گوید: نجف به استقبال او بیرون از شهر رفت. همچنین سید ابوالحسن اصفهانی در مقدم پیشوازکنندگان بود. خلیلی اضافه می‌کند که من اشخاصی را دیدم و نام آنها را ذکر می‌کند که بر روی دست و پای ایشان افتاده و از او طلب عفو و بخشش می‌کنند و سید می‌گفت: من از همه شما گذشتم بجز آن افرادی از شما که غافلین را تحریک نمودند. از این رو افرادی همچون علی الوردی وی را در عداد مصلحین بزرگی همچون شیخ محمد عبده می‌دانند،^۲ لیکن دیگران به این تعبیر اعتراض کرده می‌گویند: شیخ عبده

۱. جعفر الخلیلی در سال ۱۳۲۲ق در نجف به دنیا آمد. جعفر الخلیلی برخاسته از خانواده‌ای بود که به جهت تعلیمات مذهبی‌شان مشهور بودند؛ پدر بزرگ وی، ملا علی خلیلی، در نجف مرجع تقلید بود. عموی پدرش، میرزا حسین الخلیلی نیز چنین مقامی داشت. او در زمان حیات اقدام به تأسیس چندین روزنامه نمود که بعضی از آنها توسط حکام وقت بسته شد. علاوه بر این وی دارای تألیفات بسیاری در عرصه تاریخ و فرهنگ مردم عراق می‌باشد که از میان آنها می‌توان به «موسوعة العتَاب المقدسه» و «هکندا عرفتهم» اشاره نمود. او در سال ۱۴۰۵ق در دوی فوت نمود و در همانجا به خاک سپرده شد. نوشته‌های او درباره شخصیت‌های معاصر عراق، اطلاعات غنی و با ارزشی را درباره‌ی مجادلات مربوط به آداب محرم در اختیار ما قرار می‌دهد، چرا که خود وی یکی از معدود پیروان متعصب سید محسن امین در نجف بوده است.

۲. وی در این باره می‌نویسد: «بعجبنی من المصلحین فی هذا العصر رجلان: الشیخ محمد عبده فی مصر، والسیّد محسن الأمین فی الشام... وإئی لا أزال أذكر تلك الضجّة التي أثيرت

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۹۱/

تنها به اصلاح الأزهر پرداخت و از تعارض با عقیده باطل عوام پرهیز نمود، در حالی که سید عقاید باطل عوام را مستقیماً تخطئه نمود و در این راه مشکلاتی را تحمل نمود.^۱

کتاب *التنزیه*^۲ را نخستین بار جلال آل احمد با عنوان «*عزاداری‌های نامشروع*» ترجمه کرد که اولین اثر قلمی جلال آل احمد خوانده می‌شود. او در «*مثلاً شرح احوالات*» می‌نویسد:

جزوه‌ای از عربی به اسم «*عزاداری‌های نامشروع*» که سال ۲۲ چاپ شد و یکی دو قران فروختیم و دو روزه تمام شد. نگو که بازاری‌های مذهبی همه‌اش را چکی خریده‌اند و سوزانده. این را بعدها فهمیدم.^۳

حول الدعوة الإصلاحية التي قام بها السيد محسن قبل ربع قرن. ولكنّه صمد لها وقاومها باسلا، فلم يلبين ولم يتردد. وقد مات السيد أخيراً، ولكن ذكره لم تمت ولن تموت، وستبقى دهرأ طويلاً حتى تهدم هاتيك السخافات التي شوّهت الدين وجعلت منه اضحوكة الضاحكين». (علي الوردی، *مهزلة العقل البشري*، ص ۲۹۹ و *أعيان الشيعة*، ج ۱۰، ص ۳۸۲).

۱. *مجله حوزه*، شماره ۲۷.

۲. خوشبختانه به تازگی رساله *التنزیه* به ضمیمه چندین مقاله مربوط به آن توسط محمد قاسم حسینی نجفی گردآوری شده و با نام «*الثورة التنزیه*» توسط انتشارات دارالجدید بیروت، منتشر گردیده است.

۳. محمد صحتی سردودی، *تحریف شناسی عاشورا و تاریخ امام حسین*، ص ۲۱۳؛ کتاب *عزاداری‌های نامشروع* در سال ۱۳۷۱ شمسی به کوشش سید قاسم یاحسینی در بوشهر، نشر

۹۲/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

شیخ محمد گنجی نیز در سال ۱۳۴۷ق فتاوی علمای موافق با رساله *التنزیه* را در کتاب «کشف التمیوه عن رساله التنزیه» گردآوردی نمود و به جواب از اشکالات وارده بر رساله *التنزیه* پرداخت.^۱

از سوئی دیگر نیز این اصلاحات در شهر مقدس قم توسط مؤسس و بنیانگذار حوزه علمیّه آن مرحوم شیخ عبدالکریم حائری یزدی صورت می‌گرفت. مرحوم حاج شیخ عبدالکریم، که فقیهی روشن‌بین بود این روش تعزیه و عزاداری را با پیام عاشورا ناسازگار می‌دید؛ از این روی، درصدد برآمد تا از رواج این رویه‌های نادرست و کارهای خرافی به اسم دین و امام

شروه، تجدید چاپ و منتشر شد. اما مثل اینکه این بار نیز به همان بلای پیشین گرفتار آمد و کتاب بلافاصله پس از انتشار ناپدید و نایاب شد.

۱. این کتاب در المطبعة العلویه نجف به سال ۱۳۴۷ق چاپ گردید. (آقا بزرگ تهرانی، *الذریعة*، ج ۱۸، ص ۲۴ و *أعیان الشیعة*، ج ۱۰، ص ۳۸۲)؛ همچنین در *الذریعة* از کتاب دیگری با عنوان *دفع التمیوه عن رساله التنزیه فی اعمال الشیبه* از علی جمال یاد و درباره‌ی آن گفته شده که در تأیید رساله‌ی *التنزیه* است. (*الذریعة*، ج ۸، ص ۲۲۸)؛ خود علامه امین تنها به یکی از آن رد کنندگان - که از اعظام بود - در جزوه‌ای مختصر جواب داده و گله کرده، زیرا آن شخص درباره‌ی علامه امین و علامه سید محمد مهدی قزوینی بصری که هم عقیده با مرحوم امین بوده این عبارت را نوشته «کل عین بکت علی الحسین علیه السلام الا عین البصری والشامی» که بصری و شامی را به این دو بزرگوار تفسیر و تطبیق نموده!!

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۹۳/

حسین علیه السلام جلوگیری کند. از این روی، در فتوایی، با تیغ‌زنی به مخالفت برخاست.^۱

حاج شیخ در گامی دیگر، پاره‌ای از مجلس‌های تعزیه و شیهه‌خوانی را تبدیل به مجالس روضه‌خوانی کرد.^۲ اقتدار حاج شیخ، سبب شد که در محافل تعزیه قم از رواج کارهای ناروا جلوگیری شود و مجلس‌گردانان و صاحبان مجالس، به احترام حاج شیخ، به گرد برگذاری تعزیه‌های ناروا نگرند و عزاداران را از چنین کارهایی بازدارند. ولی پس از حاج شیخ، دوباره برگذاری تعزیه‌های نامناسب و ناسازگار با باورهای اسلامی و شیعی از سر گرفته شد.

همچنان که مرجع بزرگ جهان تشیع آیت الله العظمی بروجردی نیز کوشش بسیاری در جهت اصلاح مجالس عزاداری از این‌گونه انحرافات نمودند ولی متأسفانه با مخالفت شدید بعضی از گردانندگان دستجات روبرو شدند به صورتی که بعضی از آنها می‌گفتند: ما دوازده ماه سال را در تمام امور به حضرت آیت الله مراجعه نموده و از ایشان تقلید می‌کنیم، ولی دهه‌عاشورا از

۱. منتخب الأحكام، ص ۱۰۸ و علماء و رژیم شاه، ص ۱۳۶ به نقل از اطلاعات در یک ربع

قرن، ص ۲۸

۲. امام خمینی، کشف الاسرار، ص ۱۷۳.

معظم‌له تقلید نخواهیم نمود بلکه از آن چه که خودمان تشخیص می‌دهیم، پیروی خواهیم کرد!

حاج سراج انصاری^۱، در دیدار خود از قم، عاشورای ۱۳۳۰ش، صحنه‌های قفل‌بستن و تیغ‌زنی و... را در این پایگاه مذهب و دانش، موجب سرافکنندگی بزرگان دین و شماتت مخالفان شمرده و از مردم خواسته است که از این گونه کارها دست بردارند:

من در دههٔ عاشورا در قم ناظر جریان‌ی بودم که هیچ‌گاه با حیثیت و معنویات قم متناسب نبود؛ زیرا کسانی که از خارج وارد این شهر مقدّس می‌شوند، انتظار دارند که از رفتار و کردار ساکنین آن و جریان‌ات مذهبی آن و مخصوصاً از کیفیت عزاداری آن سرمشق بگیرند؛ ولی وقتی می‌بینند اهالی محترم قم موکب‌های عزا را بر خلاف اصول متعارف به راه انداخته‌اند، با نظر تحقیر به موقعیت قم نگاه نموده و سخت عصبانی می‌شوند و می‌گویند: درست است که پیشوایان دین مقدّس اسلام برای

۱. مرحوم حاج مهدی سراج انصاری (م‌هشتم شهریور ۱۳۴۱) یکی از روحانیون فرهیخته و فرهنگ دوست و آزاداندیش آذربایجانی است که در تبریز و عراق تحصیل کرده و از روزهای پس از شهریور ۱۳۲۰ تا شهریور ۱۳۴۱ که در گذشت، سخت مشغول کارهای مذهبی، فرهنگی و نیز سیاسی بود. وی مؤسس اتحادیه مسلمین ایران و از خط‌دهندگان اصلی مطبوعات دینی طی دو دههٔ بیست و سی است که در بیشتر آنها مقاله می‌نوشت. وی کتاب‌هایی نیز در ردّ کسروی و ماتریالیسم نگاشته و با نثر شیوا و زیبای خود خدمات گرانبهایی به ترویج فرهنگ مذهبی در این دوره کرده است.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۹۵

اقامهٔ عزا اصول و مواردی تعیین نفرموده‌اند و فقط استحسان عزاداری و گریه‌کردن و گریاندن و نوحه‌سرایی نمودن را ضمن اطلاقات بیان فرموده‌اند ولی اجازه نداده‌اند که هرکس هرچه دلش خواست به عنوان عزاداری مرتکب شود. اگر این طور باشد، باید به اساس دین و مذهب و تعلیمات قرآن برای همیشه فاتحه خواند، زیرا اسلام از طلوعش با فساد و کارهای زشت و ناروا مبارزه کرده است. چگونه ممکن است به پیروان خود ارتکاب اعمال ناشایسته را اجازه دهد؟ بنابر این روح اسلام از کارهای زشت و نادرست بی‌زار است.

عزاداری و گریه‌کردن و گریانیدن و نوحه‌سرایی در مصیبت سالار شهیدان حضرت اباعبدالله - روحی فدا - بسیار خوب و لازم و مستحسن است؛ اما اعمالی که هیچ ربطی به عزاداری و گریاندن ندارد بلکه صرفاً وحشی‌گری و دیوانگی و برای بازی کردن و تفتن و تشریفات باشد، نه تنها مستحسن نیست، بلکه قبیح و مستهجن است؛... امسال در قم نظیر این اعمال دیده می‌شد و خیلی هم زننده و خنک و زشت بود. امیدوارم که سال آینده اهالی غیرتمند قم از این‌گونه اعمال جلوگیری نمایند و نگذارند حیثیت یک مرکز مهم علمی با این‌گونه اعمال ناشایسته آلوده گردد و زبان بدگوئی دشمنان باز شود. امروز اوضاع جهان جوری نیست که هر کاری در هر نقطه‌ای از نقاط دنیا مستور و مخفی بماند، بلکه هر کاری در هر جا مشاهده شود فوراً به تمام نقاط دنیا پخش می‌گردد. مثلاً اگر از همین موبک‌های عزا فیلم‌برداری شود، فیلم‌برداران می‌توانند

فوری عین جریانات را از نظر اهل دنیا بگذرانند.^۱ بنابر این چقدر مایهٔ سرافکندگی و شرمساری است که اگر فیلم آن موکب‌ها در میان سایر ملل دنیا نمایش داده شود؟ آیا برابر یک چنین تبلیغات مؤثر چگونه می‌توانیم عظمت اسلام و اهمیت مرکز علمی قم را برای جهانیان تبلیغ کنیم؟^۲

آیت الله محمد یزدی نیز در کتاب خاطراتشان خاطرهٔ جالبی را از آن روزها نقل می‌کنند که نقل آن در اینجا خالی از وجه نمی‌باشد:

یک بار در اصفهان در خصوص قمه‌زدن، استفتایی طرح شد تا از طریق بنده به قم برده و جواب آن از حضرات آیات بروجردی، خوانساری، صدر و حجت گرفته شود. من هم غافل از این که استفتاء مزبور دارای بُعد سیاسی است، در کمال سادگی، آن را به نزد علما بردم و جواب خواستم. قرار بر این شد که آقایان بعداً پاسخ دهند. من قضیه را پی‌گیری کردم و جواب‌ها را یک به یک دریافت نمودم؛ که البته بعضی از آنها سربالا بود.

در این میان مرحوم آیت الله بروجردی از پاسخ‌گویی خودداری کردند و بنده در سؤال، اصرار ورزیدم و حتی یک بار پیشکار ایشان، حاج

۱. این گزارش مربوط به سال ۱۳۳۳ شمسی است که هنوز تلویزیون و اینترنت و ماهواره ... وجود نداشته است!

۲. رسول جعفریان، برگ‌هایی از تاریخ حوزه علمیه قم، ص ۶۹.۷۰

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۹۷/

احمد به من پرخاش کرد و گفت: آقا به این‌گونه استفتانات پاسخ

نمی‌دهند. چرا شما متوجه نیستید و هر روز مراجعه می‌کنید؟

من هم با لحن نسبتاً تندی گفتم: چرا این را از اول نگفتید؟ من

نمی‌دانستم که پای مسائل سیاسی در بین است. بعدها بیشتر واقف شدم

که پاسخگویی به سؤالاتی از این دست بسیار حساس است و باید اطراف

قضیه به دقت ملاحظه شود تا تبعات منفی به بار نیاید.

برای مثال اگر در خصوص تعزیه و شبیه‌خوانی، علمای اعلام، حکم به

عدم جواز نمایند، بسا که از سوی مردم عوام متهم به مخالفت با امام

حسین علیه السلام شوند.

بنده در ایام اقامت در قم به یاد دارم که همه ساله در ایام عاشورا،

دسته‌ای در قم به حرکت در می‌آمد که به شکل تجسمی حادثه کربلا را

از اسارت تا انتها به نمایش در می‌آوردند. در این نمایش خیابانی که

مرکب از قافله اسرا به همراه اسب و شتر و دیگر عناصر نمایش بود،

صحنه‌های بدیع و تماشایی خلق می‌شد و طفل‌ها و دهل‌ها با برپا کردن

سر و صدای بسیار، در شهر ولوله می‌افکندند. بنده هم که در مدرسه

فیضیه حجره داشتم برای تماشا بیرون می‌رفتم و انصافاً هم صحنه‌ها

تماشایی بود. دستجات و گروه‌ها مسیر خیابان‌ها را طی می‌کردند و وارد

صحن مطهر می‌شدند و سپس بیرون می‌رفتند. به قدری این برنامه ابهت

داشت که حتی افراد از شهرستان‌ها برای تماشا به قم می‌آمدند.

یک سال مرحوم آیت‌الله بروجردی در روز تاسوعا سردسته‌های قم را دعوت کردند تا به آنها رهنمود دهند. بنده سردسته‌های قم را می‌شناختم و به عنوان مثال می‌دانستم که دسته چهارمردان یا دسته باغ پنبه از چه کسی فرمان می‌برند. به هر حال سردسته‌ها در منزل آقای بروجردی اجتماع می‌کنند. این قضیه را مرحوم آقای سیف‌زاده که خودش در آن جمع بود، برای من نقل می‌کرد و از دیگران هم بارها شنیده‌ام که مرحوم آقای بروجردی در آن جمع شروع به سخن کردند و فرمودند: شیوه شما در عزاداری سیدالشهدا علیه السلام صحیح نیست. این که مردان لباس زنان را بپوشند و به شکل اسرا در آیند و شبیه‌خوانی کنند، یا طبل و دهل‌ها به کار بيفتند، مورد رضایت سیدالشهدا علیه السلام نیست و به یک معنا معصیت است. عزاداری در حد معمول و معقول همچون سینه‌زنی و زنجیرزنی بلاشکال است، اما فراتر از آن، مناسب شؤون امام حسین علیه السلام نیست. جلسه مزبور به درازا کشید و بعد از آن سردسته‌ها از اتاق آقای بروجردی بیرون آمدند و در قسمت هشتی خانه، فردی که در میان سردسته‌ها از همه بزرگ‌تر بود خطاب به سایر سردسته‌ها گفت: دوستان ما در تمام طول سال از آقای بروجردی تقلید می‌کنیم؛ اما در دهه محرم دیگر مقلد ایشان نیستیم چون امام حسین علیه السلام را نمی‌توان رها کرد! بنابر این ما برنامه‌ها و سنت‌هایمان را تعطیل نمی‌کنیم. در میان آن جمع تنها یک نفر حاضر می‌شود که در دهه محرم مقلد آقای بروجردی

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۹۹/

باشد و فردای آن روز دسته‌اش را در کمال سادگی بیرون می‌آورد.^۱ این ماجرا نشان می‌دهد که وقتی یک رسم و عادت با خون و گوشت فرد یا جامعه عجین شد دیگر مشکل بتوان آن را حتی به مدد حکم شرعی و فتوای مرجع تقلید تغییر داد.^۲

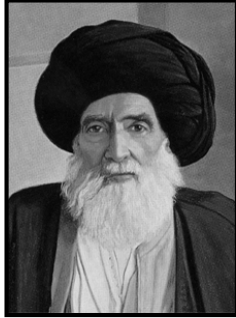
۱. در سی‌دی که اخیراً توسط عده‌ای از طرفداران قمه‌زنی ساخته شده است و نمونه‌ای از تحریفات موجود در آن بیان شد این قضیه معروف تاریخی که شهید مطهری نیز آن را در کتاب حماسه حسینی نقل نموده کاملاً تحریف شده بود و از زبان آیت الله بروجردی چنین بیان شده بود: «شما همه سال از من تقلید می‌کنید روز عاشورا را از من تقلید نکنید و هر کار می‌خواهید انجام دهید!» در این سی‌دی، همچنین از سخنان آیت الله جوادی آملی، که مواضع صریحی در زمینه عزاداری صحیح اهل بیت دارد، سوء استفاده و تلاش شده بود از سخنان عرفانی ایشان درباره‌ی عقل و عشق به عنوان مجوزی برای قمه‌زنی استفاده شود! در پایان این سی‌دی هم فتوای چند سال قبل رهبرانقلاب، مبنی بر حرمت قمه‌زنی علنی آورده شده است. علاوه بر این در آن سی‌دی به بیان خواب‌ها و داستان‌های بدون مدرک و غیرمعتبر پرداخته شده بود که بحث درباره آنها مجال دیگری را می‌طلبد. گفتنی است، در چند سال اخیر، هم زمان با گسترش نفوذ و قدرت شیعیان در بخش‌های مختلف جهان، اقدامات مشکوکی برای تخریب وجهه‌ی شیعیان انجام شده است؛ که از جمله این اقدامات، پوشش گسترده فعالیت‌هایی چون قمه‌زنی توسط رسانه‌های خارجی بوده است. هم‌زمان برخی گروه‌های داخل ایران هم تلاش می‌کنند، به رغم کاهش قمه‌زنی در ایران پس از فتوای رهبر انقلاب، به ترویج این اقدام بپردازند.

۲. *خاطرات آیت الله محمد یزدی*؛ مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ص ۱۳۷-۱۳۸

تصاویر تعدادی از مصلحینی که فتوی به حرمت قمه زنی داده اند:

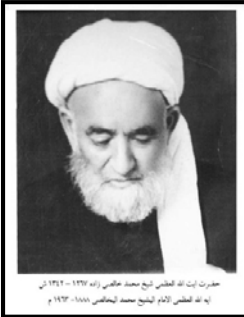
آیت الله العظمی بروجردی

آیت الله العظمی سید
ابوالحسن اصفهانی

آیت الله العظمی شیخ
عبدالکریم حائری یزدی

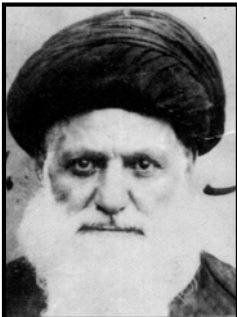
آیت الله العظمی شیخ محمد
خالصی

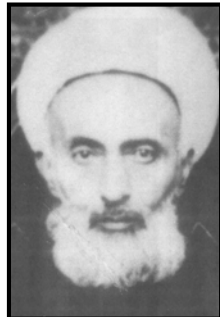
آیت الله سید هبیت
الدین شهرستانی

عارف کامل آیت الله شیخ علی
قمی (معروف به شیخ علی زاهد)

آیت الله العظمی سید
محسن امین

آیت الله العظمی شیخ
عبدالکریم جزائری

آیت الله العظمی شیخ محمد
حسین کاشف الغطاء

پاسخ به بعضی شبهات در مورد حرمت قمه‌زنی

۱. تعیین موضوع شأن فقیه نیست

یکی از شبهاتی که مدعیان قمه‌زنی در باب حرمت قمه‌زنی وارد می‌کنند این است که تعیین موضوع شأن فقیه نمی‌باشد و آنچه بر عهده مجتهد است بیان حکم است و موضوع را باید خود مکلف تشخیص بدهد. و ما در این مورد تشخیص می‌دهیم که قمه‌زنی موجب وهن مذهب نمی‌باشد.

در جواب باید گفت:

موضوعات فقهی به دو دسته تقسیم می‌گردند:

یک دسته از آنها احتیاج به اجتهاد ندارد و تشخیص آن از شئون فقیه نمی‌باشد مانند تشخیص این که مایع خاصی آب است یا شراب. ولی دسته دیگری از این موضوعات وجود دارند که احتیاج به اجتهاد داشته و مکلف به تنهایی قادر به تشخیص آنها نمی‌باشد، مانند تشخیص معنای صعید. تشخیص وهن نسبت به مذهب نیز در بسیاری از موضوعات، پیچیده است. درباره این که انجام دادن کاری الآن وهن مذهب است یا نه، هرکسی شایستگی تشخیص ندارد. کسی می‌تواند این موضوع را تشخیص دهد و کارشناسی کند که با مسایل زمان و مکان آشنا باشد و فکر باز و اطلاعات خوبی در این زمینه

داشته باشد و واقعاً بداند که این فیلم‌ها و تصاویری که در اختیار دشمن قرار گرفته است چه اثرات منفی خواهد گذاشت. موضوع‌شناسی، کارشناسی و تخصص می‌خواهد و هرکسی قابلیت تشخیص موضوع را ندارد. کسی می‌تواند موضوع‌شناسی کند که از آمار و ارقام آگاهی داشته باشد و ترفندهای دشمن و سیاست‌های نامرئی و مرموز دشمن را تشخیص دهد.

و از طرفی دیگر تشخیص موضوعات عامه که سود و زیان آن به تمام جامعه اسلامی می‌رسد، از شئون حاکم حکومت اسلامی می‌باشد و هر شخصی نمی‌تواند خودسرانه تشخیص دهد که کاری موجب وهن مذهب نیست و آن را انجام دهد، زیرا اگر آن عمل موجب وهن مذهب باشد، ضرر آن به خود شخص ختم نمی‌شود بلکه بر پیکر اسلام و جامعه اسلامی آسیب وارد خواهد شد.

پس تشخیص آن موضوعاتی بر عهده مکلف است که؛ اولاً در تشخیص آن احتیاج به اجتهاد نباشد و ثانیاً آن موضوع از موضوعات شخصیّه بوده و از موضوعات عامه نباشد.^۱

۱. آیت الله مظاهری «حفظه الله» درباره این گفته قمه‌زن‌ها که می‌گویند: (این کار نزاع عقل و عشق است) یا (این امور در محدوده فقه نیست) می‌فرمایند: این‌گونه بیان‌ها که نظیر آن را هم، اینجانب در کتاب جهاد با نفس نقل کرده‌ام، فرار از جواب است و چون مسئله، یک مسئله‌ی فقهی است باید فقیه پاسخ آن را بدهد. (خون موعود، ص ۵۹)

۲. جایز بودن قمه‌زنی در گذشته

بارها شاهد بوده‌ایم که هنگامی به عده‌ای از قمه‌زنان گفته می‌شود قمه‌زنی امروز موجب وهن مذهب است و از این رو حرام بوده و باید از آن دوری کرد، در جواب می‌شنویم: چگونه ممکن است قمه‌زنی حرام باشد در حالی که بسیاری از فقهاء در زمان گذشته فتوی به جواز قمه‌زنی داده‌اند و در صورتی که ما قمه‌زنی را جایز ندانیم باید اعتقاد داشته باشیم که آنها از این موضوع مهم، غافل بوده‌اند و در اجتهاد خویش خطا نموده‌اند.

در جواب باید گفت:

هرگز ما ادعا نداشته‌ایم که علمای گذشته در این مورد غافل بوده‌اند بلکه باید گفت موضوع حکمی که در گذشته وجود داشته تغییر نموده است و موضوعی که در این زمان مطرح می‌باشد اصلاً در آن زمان مطرح نبوده است. زیرا این عده از فقهاء در بررسی حکم قمه‌زنی بر مبنای حکم اولی آن که وارد نشدن ضرر به بدن است، فتوی به جواز قمه‌زنی - تا زمانی که موجب ضرر جدی بر بدن نشود - می‌نمودند.^۱ و چون در آن زمان وسائل ارتباط

۱. میان فقهاء اختلاف وجود دارد، که آیا اضرار به نفس کلاً حرام است، یا تنه‌اء در صورتی که منجر به مرگ شود حرام می‌گردد؛ شیخ انصاری و عده‌ای دیگر از علماء معتقدند که اضرار به نفس حرام است حتی اگر منجر به هلاکت شخص نشود؛ مثل این که انسان انگشت خود را زخمی کند. بنابر این طبق نظر این فقهاء هرگونه قمه یا زنجیرزدن که منجر به

۱۰۴ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

جمعی و پخش سریع وقایع به صورت کنونی وجود نداشت بحث وهن مذهب بودن قمه‌زنی که حکم ثانوی آن می‌باشد نیز مطرح نبوده و به آن توجهی نداشته‌اند ولی در این زمان با به وجود آمدن وسائل ارتباطی و پخش سریع اخبار، بحث وهن مذهب بودن قمه‌زنی تشدید گردیده است و به صورت کلی موضوع جدیدی به وجود آمده است. پس ممکن است قمه‌زنی در بعضی از مکان‌ها یا در بعضی از زمان‌ها موجب وهن مذهب نشود؛ ولی در زمان ما که حتی در بعضی از جایگاه‌های خلوت هم این مراسم قمه‌زنی برگزار می‌شود و فیلم ویدئویی آن در اختیار دشمن قرار می‌گیرد، موجب وهن مذهب می‌شود. از تأثیر مکان و زمان نباید غافل باشیم. اگر پنجاه سال قبل مرجع تقلیدی قمه‌زنی را جایز شمرده، دلیل نمی‌شود که الآن نیز جایز باشد. ما تأثیر زمان و مکان را در احکام قبول نداریم، ولی در موضوعات قبول داریم که زمان و مکان باعث تغییر موضوع می‌شود. مفسر عالی‌قدر حجت الاسلام والمسلمین قرائتی در این مورد می‌فرمایند:

خون‌ریزی یا نظایر آن شود تحت این عنوان یعنی حرمت اضرار می‌گنجد. اما تعدادی دیگر از علما نیز اعتقاد دارند که اضرار به نفس اگر به نقص جسمی شدید یا به فوت منتهی نشود بر انسان حرام نیست. اگرچه همین فقهاء معتقدند که اگر این اعمال منجر به هتک حرمت مذهب گردند، جایز نیستند؛ و در غیر این صورت جایزند. چنانچه آیت الله العظمی خویی در پاسخ به سؤالی می‌نویسند: اگر این امور مستوجب هتک و توهین باشد حرام است. (حدیث عاشورا، ص ۲۶۵)

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۰۵

می‌گویند مراجع تقلید در قدیم گفتند قمه‌زدن جایز است... مراجع قدیم اجازه دادند ولی شما می‌دانید تلویزیون اروپا دوازده بار قمه‌زدن ایرانی‌ها را نشان داده و بعد یک دکتر روانشناس آنجا نشسته گفته شیعه‌ها یک مرضی دارند نظیر خودکشی، خودآزاری، خودآزار، خودشان را آزار می‌دهند، خودزنی، خودشان را می‌زنند، شیعه‌ها یک مرض روانی دارند به نام خودآزاری، ببینید، هی قمه‌زدن شما را نشان داده و این روانشناس هم نشسته تحلیل چپکی کرده و اروپا به ریش شیعه خندیده. شما اینطور سؤال کن ای مراجع تقلید اجازه می‌دهید جوری عزاداری کنیم که اروپا به شیعه بخندد؟ هیچ مرجعی اجازه نمی‌دهد. سؤال شما چپکی است. سؤال کردی آی مرجع تقلید اجازه می‌دهی چند قطره خون؟ می‌گوید جایز است. شما بگو اجازه می‌دهی جوری عزاداری کنیم که اروپا به شیعه بخندد؟ هیچ مرجعی اجازه نمی‌دهد.^۱

و هم از این رو است که حضرت امام خمینی(ره) در موارد متعددی توجه فقهای عظیم‌الشأن را به این گونه تأثیرات زمان و مکان در صدور احکام و تغییرات صفات موضوعات احکام متوجه می‌ساختند؛ چنان که در آن پیام معروف چنین فرمودند:

زمان و مکان دو عنصر تعیین کننده در اجتهادند. مسئله‌ای که در قدیم دارای حکمی بوده است به ظاهر همان مسئله در روابط حاکم بر

۱. تفسیر سوره فلق ۱۳

سیاست و اجتماع و اقتصاد یک نظام ممکن است حکم جدیدی پیدا کند، بدان معنا که با شناخت دقیق روابط اقتصادی و اجتماعی و سیاسی همان موضوع اول که از نظر ظاهر با قدیم فرقی نکرده است، واقعاً موضوع جدیدی شده است که قهراً حکم جدیدی می‌طلبد. مجتهد باید به مسائل زمان خود احاطه داشته باشد.^۱

و در جایی دیگر شناخت کامل از اوضاع و شرایط بیرونی موضوعات را از ویژگی‌های یک مجتهد جامع معرفی می‌کنند:

آشنایی به روش برخورد با حیل‌ها و تزویرهای فرهنگ حاکم بر جهان، داشتن بصیرت و دید اقتصادی، اطلاع از کیفیت برخورد با اقتصاد حاکم بر جهان، شناخت سیاست‌ها و حتی سیاسیون و فرمول‌های دیکته شده آنان... از ویژگی‌های یک مجتهد جامع است.^۲

ایشان در نامه‌ای که به منشور تحکیم برادری جناح‌های سیاسی شهرت یافت، با تأکید بیشتری بر این مطلب اظهار داشتند:

همین جاست که اجتهاد مصطلح در حوزه‌ها کافی نمی‌باشد، بلکه یک فرد اگر اعلم به علوم معهود حوزه‌ها باشد، ولی نتواند مصلحت عامه را تشخیص دهد و نتواند افراد صالح و مفید را از افراد ناصالح تشخیص دهد

۱. صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۹۸

۲. همان، ج ۲۱، ص ۹۸

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۰۷

و در زمینه اجتماعی فاقد بینش صحیح و قدرت تصمیم‌گیری باشد، این فرد در مسائل اجتماعی و حکومتی مجتهد نیست.

و از طرفی دیگر همان‌گونه که در بحث‌های سابق گذشت فقهاء در گذشته در این مورد در تنگنا قرار داشته و دست آنها بسته بود، زیرا در صورت حکم به حرمت قمه‌زنی متهم به مخالفت با عزاداری امام حسین علیه السلام می‌شدند^۱ و آنها در این موارد اقتداء به ائمه اطهار، علیهم‌السلام، کرده و در مسائلی که جامعه قابلیت درک و پذیرش آن را نداشتند، سکوت اختیار می‌نمودند.^۲ همان‌گونه مولای متقیان امیرالمؤمنین علیه السلام در خطبه^۳ چهارم **نهج‌البلاغه** می‌فرماید: «از روزی که حق به من نشان داده شد، هرگز در آن شک و تردید نکردم! کناره‌گیری من چونان موسی علیه السلام برابر ساحران است که بر

۱. برای نمونه مرجع بزرگ معاصر آیت الله شیخ محمد حسین کاشف الغطاء (م ۱۳۷۳) با وجود آن‌که در اساس با قمه‌زنی مخالف بود و آن را جایز نمی‌دانست ولی به خاطر شرایط اجتماعی حاکم بر جامعه آن روز کشور عراق، با رعایت شرایطی فتوی به جواز قمه‌زنی می‌نمود. وی در کتاب «فردوس‌الاعلی» صفحه ۲۱ می‌نویسد: «مقتضای قواعد فقهی حرمت قمه‌زنی را می‌رساند». همانند این موضع‌گیری در مورد یکی دیگر از مراجع بزرگ معاصر یعنی آیت الله سید محسن حکیم نیز وجود داشته است.

۲. علامه سید محسن امین (ره) در این مورد می‌گوید: اگر اینان (علماء) واقعاً به مستحب بودن این اعمال باور دارند، چرا هیچ یک از علماء تا به حال در حال قمه‌زدن در طول مراسم محرم دیده نشده است؟!

۱۰۸ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

خویش بیمناک نبود، ترس او برای دین بود که مبادا جاهلان پیروز شده و دولت گمراهان حاکم گردد.»

در جوّ غوغاسالاران و هوچی‌گری و فتنه‌انگیزی متحجران و خشک اندیشان با استفاده از احساسات مذهبی توده عوام، گاهی بعضی اظهار نظرهای مخالف با فضای جهالت زده جامعه یک خودکشی علمی و از دست دادن حیثیت و آبرو و نام و نان به شمار می‌آید. در چنین شرایطی برخورد محافظه‌کارانه از بعضی عالمان خلاف انتظار نیست و عذر آنها پذیرفته می‌شود، اما باید پذیرفت که تسلیم‌پذیری عالمان دین در برابر چنین مسئله‌ای و تحمل چنین شرایطی به طور مستمر، نتیجه‌اش عوام‌زدگی است و بسیار زیان‌بار و ناپذیرفتنی است.

تسلیم خواسته نابجای عوام و جامعه و نداشتن موضع فعال در مبارزه با چنین جوّی، باعث کم‌رنگ شدن اصول و ارزش‌ها، تحریف و تغییر مفاهیم و مبانی و سرانجام رواج خرافات و بدعت‌ها و فاصله گرفتن از دین و معارف ناب آن می‌شود. اینجاست که فقیه فرزانه شهید مطهری با عالی‌ترین تجلیل و تکریم‌ها به قداست و رسالت بزرگ حوزه‌های علمیه، خطر و آفت بزرگ عوام‌زدگی را که مانع رشد و پیشرفت حوزه‌هاست چنین گوشزد می‌کند:

«عوام‌زدگی از سیل زدگی، زلزله‌زدگی مار و عقرب‌زدگی بالاتر است»^۱

۱. علامه مطهری، بحثی درباره روحانیت و مرجعیت، ص ۱۸۴

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۰۹/

مبارزه با چنین جوی و شکستن حصار جمود و تحجر و رکود و بازگشایی راه‌های تازه از دل معارف اسلامی بر روی رهروان شریعت ناب و پاک محمدی، افزون بر شرایطی مانند: ققاهت و استادی مهارت، نیازمند شجاعت، قاطعیت و بصیرت و ایثار و گذشت از همه منافع است؛ بدیهی است که این ویژگی‌ها به راحتی در هر دوره و زمانی برای هرکس فراهم نیست. اما امروز که روز حاکمیت اسلام است دیگر هیچ بهانه‌ای برای مبارزه نمودن با این بدعت‌ها باقی نمی‌گذارد و با احترام به مقام شامخ علمی همه بزرگان باید پذیرفت که رشد و توسعه فقه و عمق و غنای ققاهت و حیات و بالندگی آن همواره وام‌دار اجتهادهای شجاعانه و جوشکنی‌های فقیهان مجاهدی است که در راه رشد و تعالی اسلام فقاهتی از هیچ خطری نهراسیده‌اند، با عوام زدگی‌ها مبارزه کرده‌اند، همواره همه مقام و موقعیت‌ها و جان خویش را نثار اسلام عزیز نموده‌اند و جز به رضای خدا و ترس از نافرمانی او از هیچ قدرتی نهراسیده‌اند. «والله احق ان تخشوه» چنانچه امام علی علیه السلام هم هنگامی که شرایط و زمینه‌های مناسب مهیا گردید در مقابل ناکثین و قاسطین و مارقین ایستادند و لحظه‌ای تسلیم خواسته‌های آنان نگردیدند.^۱

۱. آنچه در بحث پیامدهای ناگوار علمی، اجتماعی و تربیتی محافظه‌کاری مطرح می‌شود، به معنای تضعیف روحانیت عزیز شیعه نیست بلکه بیان مظلومیت‌هایی است که فقهای عزیز ما از دست خودی‌ها دیده‌اند و امروز نیز گرفتارند. غرض، بیدارسازی و آگاهی و فراهم‌سازی جو آزادی است تا بستر طرح اندیشه‌های زنده، تازه و بالنده بر روی ققاهت ما باز شود. باید

گذشته از این امور ما معتقدیم که علما و اندیشمندان پیشین هنگام اندیشدن به امور مرتبط به باورها یا مفاهیم اعتقادی، تمامی تلاش خود را بکار بسته‌اند و تمام اجتهاد فقهی خویش را هنگام فتوا دادن به کار گرفته‌اند؛ اما خداوند از ما خواسته است که جز اندیشهٔ معصومان، اندیشه‌ای را مقدس نشمایم. پس همان‌گونه که علما و اندیشمندان پیشین این حق را داشته‌اند که در زمانه خود با یکدیگر اختلاف نظر داشته باشند، ما نیز از آن حق برخورداریم که با آنان اختلاف نظر داشته باشیم. البته واضح است که ما در پی هوا و هوس برای دگرگون سازی به هر شکل ممکن نیستیم. از این رو، ما در تمامی دوره‌های فقهی خودمان فقه را تدریس می‌کنیم، و احکام را بر اساس روشی که حوزه‌ها بر پایهٔ آن در حرکت‌اند استنباط می‌کنیم؛ برای مثال در عرصهٔ فقه، علمای متأخر ما فتواهایی دارند که علمای متقدم با قاطعیت برخلاف آن رأی داده‌اند. برای نمونه علمای فقه شیعی به نجاست تمامی غیر مسلمانان چه کتابی و چه غیر کتابی، رأی می‌دادند و در این زمینه مناقشات و جدلهایی نیز وجود داشت؛ اما فتوایی در این زمینه صادر نشده

از صاحبان فکر زنده و برخوردار از صلاحیت‌های لازم علمی و اجتهاد استقبال و حمایت کرد و بدون ترس از غوغاسالاری ابواب جدیدی را در اجتهاد باز کرد فقاقت را به پیش برد تا بزرگانی مانند آقای بروجردی، شیخ عبدالکریم حائری، سید ابو الحسن اصفهانی، سید محسن امین و ده‌ها مجتهد دیگر با آن همه افکار بلند و اصلاح‌طلبانه برای ترس از غوغاسالاری و عوام‌زدگی از اجرای آن مقاصد بلند باز نمانند.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۱۱

بود. اما مرجع بزرگ شیعیان آیت الله سید محسن حکیم (متوفی ۱۳۹۱ هـ.ق) که خود در آغاز و میانه حیات علمی خویش رأی به نجاست غیر مسلمانان می‌داد، در اواخر کار و پس از آن که قضیه را بار دیگر بررسی کرد، خود به نقد خویش پرداخته، و این قضیه را مورد مناقشه قرار داد و آرای علمای گذشته را مورد بحث و بررسی قرار داد؛ حال آن که پیش از آن هیچ یک از علمای شیعه به این صراحت چنین فتوایی نداده بودند. در پی این افتاء جنجال‌هایی علیه ایشان به پا شد، اما فتوا راه خود را در پیش گرفت و بسیاری از آن پیروی کردند. علامه محمد جواد مغنیه با اشاره به دیدگاه فقیهان درباره طهارت و نجاست اهل کتاب می‌نویسد:

بیشتر فقها عقیده به نجاست دارند و بعضی از پیشینیان و گروهی از متأخران فتوی به طهارت داده‌اند و برخی نیز پنهان‌کاری می‌کنند و از اظهار رأی خودداری می‌ورزند.

سه تن از مراجع بزرگ تقلید در روزگار ما، عقیده به طهارت اهل کتاب دارند و محرمانه تنها به افراد مورد اعتماد به طور خصوصی می‌گفته‌اند و از اظهار فتوی برای عموم خودداری می‌ورزیده‌اند.

و من یقین دارم که بسیاری از فقها در دیروز و امروز اهل کتاب را از نظر ذاتی پاک می‌دانند ولکن به دلیل ترس از هوچی‌گران و مردم

۱۱۲/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

نادان کوچه و بازار از اظهار آن خودداری می‌ورزند و در خلوت‌گاه‌ها و جلسات سرّی به افراد مورد اعتماد می‌گویند.^۱

در مورد بازی شطرنج نیز چنین بود؛ در بین تمامی علمای شیعه و در اکثر مذاهب اهل سنت، مجتهدی که فتوا به حلال بودن شطرنج بدهد وجود نداشت. امام خمینی متوجه شدند که شطرنج از آن رو حرام است که ابزار قمار محسوب می‌شود، لذا هنگامی که از حالت ابزار قمار بودن خارج شود حرمت آن نیز منتفی خواهد شد. از این رو ایشان فتوای حلیت شطرنج را صادر کردند؛ اگرچه علما حکم به تحریم آن حتی اگر از این حالت خارج شود، داده بودند. در پی انتشار چنین فتوایی از امام خمینی که بر خلاف جوّ حاکم بر جامعه بود، یکی از فضیلابی حوزه با رعایت کمال ادب نامه‌ای به امام نوشت که در بخشی از آن آمده بود:

...اگر ساحت قدس حضرت عالی از این‌گونه مسائل به دور باشد، به نظر من بهتر است و ضرورتی در نشر آنها دیده نمی‌شود.

امام در پاسخ نوشت:

...اگر بناست با اعلام و نشر حکم خدا به مقام و موقعیت‌مان نزد مقدّس‌نماهای احمق و آخوندهای بی‌سواد صدمه‌ای بخورد، بگذارید هرچه بیشتر بخورد.^۲

۱. مجله فقه؛ شماره ۴۳، ص ۳۸

۲. صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۱۵۲: ۶۷/۷/۲

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۱۳

و در تأکید بر این مطلب نوشتند:

ما باید سعی کنیم تا حصارهای جهل و خرافه را شکسته تا به سرچشمه زلال اسلام ناب محمدی، صلی الله علیه وآله، برسیم. و امروز غریب‌ترین چیزها در دنیا، همین اسلام است و نجات آن قربانی می‌خواهد و دعا کنید من نیز یکی از قربانی‌های آن گردم.^۱

بر تمام آنچه گفته شد باید این را نیز افزود که فقهاء نام‌دار و بزرگی نیز در گذشته وجود داشته‌اند که در فتاوی خویش از قمه‌زنی به عنوان یک بدعت نام برده و آن را حرام دانسته‌اند و همچنان که ما در بحث «سابقه حرمت قمه‌زنی» به معرفی برخی از آنها پرداختیم از میان آنها می‌توان به فقهاء نامداری همچون سید ابوالحسن اصفهانی، شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محسن امین، سید محسن حکیم، امام خمینی و... اشاره نمود. پس این حرف که علماء گذشته همگی قمه‌زنی را تأیید می‌کردند حرف کاملاً بی‌اساسی است.

۳. مسخره نمودن موجب حرمت اعمال نمی‌شود.

یکی دیگر از ایراداتی که قمه‌زنان وارد می‌کنند این است که ملاک در حرمت یک فعل نباید مسخره و استهزاء غیر مسلمانان باشد زیرا آنها دیگر احکام اسلامی مانند حجاب را نیز مسخره می‌نمایند.

در پاسخ به این شبهه نیز باید نکاتی را متذکر شویم:

۱. چنانچه از بحث‌های پیشین دانسته شد قمه‌زنی ذاتاً با مفاهیم اسلامی تغایر دارد به عبارتی دیگر قمه‌زنی به حکم اوّلی حرام است امّا در صورتی که چنین اعتقادی را نیز درباره آن نداشته باشیم عملی است که به خودی خود مباح می‌باشد نه مستحب و یا واجب.^۱

۲. میان مسخره نمودن ذات اسلام، یعنی واجبات و محرمات اسلام با مسخره کردن امور مباح تفاوت است. در واجبات و محرمات ضرورت ایجاب می‌کند که بر موضع خود تأکید ورزیم و با رویارویی نیرومند، با مسخره کنندگان برخورد کنیم. امّا در امور مباح وضع چنین نیست. هنگامی که یک عمل مباح دستاویز دشمنان می‌شود تا مسلمانان را استهزاء نموده و به این وسیله آنها را تضعیف نمایند وظیفه هر مسلمانی است که از این گونه اعمال کناره‌گیری نماید. این حقیقتی است که در آیات قرآن به خوبی به آن اشاره شده است. چنانچه می‌بینیم در آیه ۱۰۴ سوره بقره خداوند مؤمنان را از بکار بردن کلمه «راعنا» برحذر داشته و می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَ قُولُوا انظُرْنَا وَ اسْمَعُوا وَ لِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾؛ «ای کسانی که ایمان آورده‌اید (هنگامی که از پیامبر تقاضای مهلت برای درک آیات قرآن

۱. باید توجه داشت که اگر در گذشته فقهائی یافت می‌شده‌اند که فتوی به استحباب قمه‌زنی داده‌اند این استحباب متعلق به عزاداری بوده است نه قمه‌زنی. وگرنه از نظر آنها خود قمه‌زنی عملی است که فی نفسه مباح می‌باشد و حتی در شرایطی مانند زمان ما می‌توان حکم به حرمت آن نیز نمود.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۱۵/

می‌کنید) نگوئید «راعنا» بلکه بگوئید «أُنظَرْنَا» (چرا که همان مفهوم را دارد و دستاویزی برای دشمن نیست) آنچه به شما دستور داده می‌شود بشنوید، و برای کافران و استهزاء کنندگان عذاب دردناکی است»

از این آیه به خوبی استفاده می‌شود که مسلمانان باید در برنامه‌های خود مراقب باشند که هرگز بهانه به دست دشمن ندهند، حتی از یک جمله کوتاه که ممکن است سوژه‌ای برای سوء استفاده دشمنان گردد احتراز جویند، قرآن با صراحت برای جلوگیری از سوء استفاده مخالفان به مؤمنان توصیه می‌کند که حتی از گفتن یک کلمه مشترک که ممکن است دشمن از آن معنی دیگری قصد کند و به تضعیف روحیه مؤمنان بپردازد پرهیز کنند، دامنه سخن و تعبیر وسیع است چه لزومی دارد انسان جمله‌ای را به کار برد که قابل تحریف و سخریه دشمن باشد.^۱ در مورد عزاداری نیز وضع چنین است، هنگامی که می‌توان به روش‌های صحیح و مناسبی که چنین آثار منفی در پی نداشته باشد عزاداری نمود چه لزومی دارد بر اعمالی تکیه کنیم که برای خود ما مسلمانان نیز جنبه توجیه‌پذیری ندارد چه برسد به کفار، که حتماً آن را عملی خرافی و جاهلانه می‌پندارند. به علاوه این که هیچ کدام از این اعمال، جنبه شرعی نداشته و اعمالی هستند که بعضی عوام در طول تاریخ به وجود آورنده آن بوده‌اند.

۱. تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۳۸۵

۱۱۶ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

۳. موضوع وهن بودن قمه‌زنی تنها به تمسخر کفار ختم نمی‌شود، بلکه تأثیرات سوئی که قمه‌زنی بر عقاید و افکار افراد، اعم از مسلمانان و غیرمسلمانان، می‌گذارد را نیز شامل می‌شود، زیرا هر انسان عاقلی می‌فهمد که عقلاً آسیب رساندن به بدن جایز نیست و هیچ‌گاه شریعتی، چنین اعمالی را توصیه نمی‌کند، حال اگر ما این اعمال که خویش به وجود آورنده آن هستیم را به اسلام منتسب کنیم، این عمل موجب پیدایش دیدی خرافی نسبت به اسلام از سوی غیر مسلمانان و همچنین شک در تعالیم اسلامی برای بعضی مسلمانان خواهد شد. لذا شایسته است از این‌گونه اعمال که جنبهٔ توجیه‌پذیری ندارند خودداری نمائیم تا بتوان با بینش صحیح نسبت به اسلام، به تبیین و توضیح صورت حقیقی آن پرداخت.

۴. در نهایت باید بدانیم که ما ملتزمیم که از اسلامی دفاع کنیم که بر قلب پیامبر گرامی اسلام، حضرت محمد، صلی الله علیه وآله، نازل گردیده و به مردم ابلاغ کرده است. معیار سلامت و قداست هر عملی همین است. اما چیزهایی که مجسم‌کننده حقیقت خالص اسلام نیستند، به این علت که از امور زائد و تحریف شده هستند، یا به این علت که از روش‌هایی هستند که بر حسب اختلاف اوضاع و احوال زمانی و اجتماعی، ارزش و اعتبار آنها مختلف می‌شود، هیچ التزامی نداریم که در زندگی خود با آنها هماهنگ شویم چه رسد به این که بخواهیم از آنها دفاع کنیم. زیرا اینها نه از اصول

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۱۷

اسلامند و نه از فروع آن، بلکه باید براساس معیارهای صحیح اسلامی مورد نقد و بررسی قرار گیرند تا معلوم شود که به مصلحت هستند یا نیستند. مقدّسات دینی، همان حقایق اصیلی است که در برابر نقد، استوار می‌ماند و از هیچ چیز، جز حجّت و دلیل، تبعیت نمی‌کند. از این راه است که می‌توان اسلام را از تحریف و آلودگی، و معیارها را از انحراف، و حال و آینده را از اسارت اموری که به آنها انس گرفته‌ایم، حفظ نمود. اگر بخواهیم دین، تبدیل به تقالید و عادات بی‌ارزش نشود و ارزش فکری و عقلی خود را حفظ کند، راه همین است.^۱

۴. خواب‌ها و مکاشفات

در مورد قمه‌زنی غالباً از گوشه و کنار می‌شنویم که از بعضی علمای بزرگ نقل می‌کنند که در عالم خواب یا شهود می‌بینند که معصوم علیه السلام به آنها می‌گوید وقتی که قمه می‌زنید ملائکه از آب کوثر بر سر شما می‌ریزند تا زخم سرتان خوب شود و...

در جواب باید گفت:

۱. غالب این نقل قول‌ها غیر مستند بوده و معمولاً جاعلان این‌گونه خواب‌ها و مکاشفات با استفاده از اسماء بزرگان و انتساب این امور به ایشان به نوعی در

۱. گام‌هایی در راه تبلیغ، ص ۲۷۴

۱۱۸ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

تلاشند تا اذهان مردم را از واقعیت امر منحرف نموده و نقاط خلاف و مغایر شرع این خواب‌ها را در پشت نام این بزرگان مخفی سازند.

۲. خواب و مکاشفه برای خود بیننده حجت نیست تا چه رسد به دیگران. و از آن بدتر مکاشفاتی که بعضی‌ها مدعی‌اند. مرحوم ملا احمد نراقی که از اساتید شیخ اعظم انصاری است می‌فرماید: «بعضی از علمای امامیه قول و فعل معصوم را که در خواب صادر شود حجت دانسته‌اند، اما اکثریت قریب به اتفاق علماء بر خلاف این قول مشی نموده‌اند» در روایت حسنه ابراهیم بن هاشم وارد شده که امام صادق علیه السلام در جواب سائلی که از خواب ابی‌بن‌کعب سؤال نموده فرمود: «إِنَّ دِينَ اللَّهِ أَعَزُّ أَنْ يَرَى فِي النَّوْمِ»؛ دین خدا عزیزتر از آن است که در خواب دیده شود. سرانجام می‌فرماید آنچه مسلم است حجیت کلام معصوم در بیداری و وضع عادی است، نه در خواب و رؤیا. وی روایات دیگر را هم توجیه کرده و سرانجام قول مشهور «عدم حجیت» را پذیرفته است. مرحوم میرزای قمی نیز در کتاب *قوانین مسئله* را طرح و حجیت آن را مردود دانسته است.^۲ ممکن است رؤیا صادقه باشد ولی حجیت شرعی ندارد.^۳

۱. شیخ کلینی، *کافی*، ج ۳، ص ۴۸۳

۲. میرزای قمی، *قوانین الأصول*، ص ۴۹۶

۳. سید احمد خاتمی، *چکامه‌هایی در شیوه‌های عزاداری*، ص ۲۳

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۱۹/

۳. غالباً برای استدلال بر صحت این خواب‌ها به این موضوع تکیه می‌شود که فرد بیننده خواب یکی از معصومین، علیهم‌السلام، را در خواب دیده و در روایات آمده است که شیطان به صورت معصوم ظاهر نمی‌شود پس این خواب‌ها حتماً باید صحیح باشد. اما مشکل این جاست که این افراد حضرات معصومین، علیهم‌السلام، را ندیده‌اند تا آنها را در خواب بشناسند و چه بسا ممکن است شیطان به صورت شخصی دیگر به خواب شخص بیاید و همان‌گونه که ادعای ربوبیت کرد ادعای نبوت و امامت نیز بکند. آیت‌الله جوادی آملی در این مورد می‌فرماید:

در مورد این که اگر کسی پیامبر، صلی‌الله‌علیه‌وآله، یا ائمه، علیهم‌السلام، را در خواب ببیند چگونه بفهمد آنها خودشان هستند یا شیطان به صورت آنها درآمده است، باید یادآور شد روایتی داریم که می‌فرماید: شیطان به صورت معصوم ظاهر نمی‌شود. اما مشکل این‌جا است که اغلب ما معصوم را ندیده‌ایم. اگر صورتی نورانی در خواب ببینیم و صاحب صورت ادعا کند که من فلان امام هستم، چگونه بفهمیم شیطان نیست؟ چون شیطانی که ادعای ربوبیت کرده، از کجا معلوم که ادعای نبوت و امامت نکند؟! پس اگر کسی در بیداری یکی از ذوات مقدّس معصوم را ببیند و بعد در خواب صورتی نورانی مشاهده کند و بشناسد که چهرهٔ امام است، این خواب صحیح است؛ اما اگر صورت ناشناس ادعای امامت کرد، تشخیص آن مشکل است.

چون امام را قبلاً ندیده است و شیطان می‌تواند ادعای دروغین کند. البته او نمی‌تواند به شکل امام و معصوم در آید؛ ولی همان‌گونه که ادعای ربوبیت کرد می‌تواند ادعای امامت کند.^۱

۴. کشف و شهود هم در بسیاری از موارد آن از وهم و خیال شیطانی سرچشمه می‌گیرد. چنانچه در بعضی از موارد نیز ممکن است اشتغال فراوان فکر به یک موضوع و تکرار آن در مغز، کم‌کم صورت خارجی و خیال شیطانی به خود بگیرد، به این معنی که در برابر دیدگان فکر کننده مجسم شود. که این موضوع گاهی در خواب به صورت رؤیا و زمانی در حالت بیداری اتفاق می‌افتد. موضوع تجسم اوهام یکی از پدیده‌های مورد بحث در علم روان‌شناسی است و بسیاری از مردم مکرر آن را در زندگی خود تجربه نموده‌اند.^۲ در شرح *فصوص الحکم* قیصری راجع به این موضوع آمده است:

۱. توصیه‌ها پرسش‌ها و پاسخ‌ها در محضر آیت‌الله جوادی آملی، ج ۲، ص ۶۹

۲. آیت‌الله مکارم شیرازی، جلوه حق، ص ۱۴۶؛ نمونه‌هایی از این تصورات را می‌توان به جن‌های سم‌دار! که مردم در حمام‌ها در موقع سحر یا هنگام شب دیده‌اند اختصاص داد. ما شکی در وجود جن و اینکه از نظر پنهان است نداریم زیرا در قرآن مکرراً تصریح به وجود آن شده ولی آیا او همان است که مردم به صورت انسان یا حیوان سم‌داری در حمام خلوت دیده‌اند؟! بعضی هم شاید غول‌های خیالی را در بیابان‌های دور دست و یا در قبرستان‌ها در هنگام شب دیده باشند ولی این امور جز مجسم شدن اوهام چیز دیگری نیست.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۲۱/

مکاشفه و مشاهده گاه در بیداری است، و گاه بین خواب و بیداری، و گاه در خواب است، و همچنان که خواب به اضغاث احلام و غیر آن منقسم می‌شود آنچه در حال بیداری هم مکاشفه شود به امور واقعی نفس‌الامری، و به امور خیالی صرف و شیطانی که حقیقتی برای آنها نیست منقسم می‌شود، و گاه هم شیطان خلط مختصری از امور حقیقی می‌کند تا رأیی را گمراه کند.^۱

۵. در نقل نمودن یک خواب باید توجه داشت که اگرچه کسی که خواب دیده عادل و راست گو می‌باشد اما خواب او با اصلی از اصول شناخته شده در روایات معصومان ناسازگار نباشد در غیر این صورت بی‌گمان نقل آن حرام و دروغ بستن بر معصومان است. امروزه بازار نقل خواب‌ها از این و آن بدون توجه به سازگار و ناسازگاری آن با اصول شناخته شده اسلامی و روایات معصومان بسیار گرم است و صحنه‌های نفرت‌انگیز و اشمئزاز‌آوری را در محفل‌ها و مجلس‌های سوگواری پدید آورده که باید عالمان و روحانیان بیدار و با احساس مسئولیت به رویارویی با این صحنه‌های زشت برخیزند.

به هر حال ورود خواب و مکاشفات در عرصهٔ معارف اسلامی به عنوان یک مبنا موجب طرح سئست معارف اسلامی شده و اگر خواب مقدس باشد، چون راهی برای اثبات و نفی آن نیست، حربه‌ای می‌شود به دست شیادان که از این رهگذر دروغ‌های خود را جا بیندازند.

۱. شرح فصوص الحکم قیصری، ص ۳۲

۵. قمه‌زنی نوعی حجامت سر است

یکی از شبهاتی که قمه‌زنان در مورد حرمت قمه‌زنی ایجاد نموده‌اند این است که قمه‌زنی نوعی حجامت سر است و چون حجامت حرام نیست، قمه‌زنی نیز نباید حرام باشد.

در جواب از این شبهه نیز باید گفت:

۱. اگر شخصی حداقل یک‌بار عمل حجامت را دیده باشد متوجه می‌گردد تفاوت بسیار فاحشی میان حجامت و قمه‌زنی وجود دارد. زیرا در مورد حجامت معمولاً با استفاده از ابزارهای مخصوصی، با مکش پوست، خون را در یک ناحیه از بدن جمع می‌کنند و سپس با تیغی تیز، خراشی بسیار سطحی بر روی پوست ایجاد نموده و خون را خارج می‌کنند؛ به صورتی که چند ساعت بعد از حجامت آن زخم‌ها شروع به خوب شدن می‌نمایند و چند روز بعد دیگر اثری از زخم‌ها باقی نمی‌ماند. این در حالی است که زخم‌هایی که معمولاً در اثر قمه‌زنی ایجاد می‌گردد، احتیاج به بخیه و مداوا داشته و بعضی از آنها آن‌قدر عمیق است که به استخوان جمجمه نیز آسیب می‌رساند و حتی بعد از بهبودی هم آثار آنها تا پایان عمر بر روی پوست باقی می‌ماند.^۱ از این

۱. باید به این امر نیز توجه داشت که بهبود زخم‌های ناحیه سر و صورت نسبت به اعضای دیگر بدن سریع‌تر انجام می‌گیرد، و به همین علت معمولاً زخم‌های قمه‌زنی کمی زودتر از

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۲۳

رو باید دانست که اگر ما اصول و قواعد خاصی برای حجامت در نظر نگیریم باید هر زخمی که در بدن ایجاد می‌گردد را به گونه‌ای یک حجامت بینداریم پس اگر شخصی با کارد به سر یا بدن شخص دیگری زخمی وارد نماید، می‌تواند بگوید که من قصد حجامت او را داشتم و قصدم خیر بوده است.

۲. آنچه موجب عدم حرمت حجامت گردیده است اثری است که در حجامت می‌باشد و آن دفع امراض و بیماری‌هایی است که در بدن وجود دارد، که این امر با رعایت نکات بهداشتی و قواعد مخصوص حجامت حاصل می‌گردد و اگر این فواید حجامت نبود حجامت نیز به خاطر این‌که ایذاء، نفس و آسیب رساندن به بدن است حرام می‌بود. پس اگر در مواردی نکات بهداشتی را در مورد حجامت رعایت نکنیم و یا قواعد و اصول آن مورد توجه قرار نگیرد حجامت، نیز تنها ضرر و آسیب رساندن به بدن بوده و حرام می‌باشد.^۱ در مورد قمه‌زنی نیز حتی اگر آن را به عنوان حجامت قبول

جراحی‌ای که در قسمت‌های دیگر بدن ایجاد می‌شود، بهبود می‌یابد که متأسفانه این موضوع بسیار ساده و روشن توسط قمه‌زنان به عنوان معجزه و کرامت قمه‌زنی برداشت گردیده است!
۱. در روایات بسیاری توصیه‌های لازم برای انجام صحیح این عمل ذکر گردیده و این هشدار داده شده است که اگر این شرایط و نکات رعایت نشود چه بسا ممکن است حجامت خود به عاملی برای پیدایش بیماری‌ها منجر گردد. این توصیه‌ها که مربوط به سه زمان قبل،

نمائیم از این دسته اخیر حجامت خواهد بود؛ زیرا نه در آن نکات بهداشتی رعایت می‌گردد و نه اصول و قواعد حجامت.

۳. اگر قصد افراد قمه‌زن از قمه‌زنی، تنها حجامت است چه لزومی دارد که آن را آشکارا و در حضور مردم انجام دهد، آیا نمی‌توانند در خلوت این حجامت را انجام دهند! مگر این افراد هنگامی که می‌خواهند عمل جراحی بر روی بدن خود انجام دهند در خیابان و کوچه اقدام به آن می‌کنند که برای حجامت چنین می‌کنند. پس اگر حتی قمه‌زنی را به عنوان یک نوع حجامت نیز بپذیریم اصلی‌ترین دلیل حرمت آن یعنی وهن مذهب بودن آن همچنان به قوت خویش باقی می‌ماند زیرا قمه‌زنان با انجام این عمل در منظر و مرآی دیگران و نسبت دادن آن به دین و یک عمل عبادی، موجب پیدایش چهره‌ای خشن و خشونت‌طلب از دین می‌شوند. و به عبارتی دیگر حرمت قمه‌زنی در این موارد به عنوان ثانوی همچنان باقی است اگرچه به عنوان اولی آن را جایز بدانیم.^۱

بعد و هنگام حجامت است هرگز در قمه‌زنی رعایت نمی‌شود و شاید علت آن در این باشد که هدف از قمه‌زنی هیچ‌گاه حجامت نبوده است.

۱. مغالطه‌ای که غالباً در این‌گونه شبهات دیده می‌شود و پاسخ‌گویی به آن را مشکل به نظر می‌رساند این است که آنها قضایا را به عنوان امور ذاتی مطرح می‌کنند و از این جهت که ضرر زدن به خویش مطلقاً حرام است و یا از این جهت که مصداق ضرر و یا خطر و نظیر اینها بر این عناوین قابل صدق است در حکم قمه‌زنی مناقشه می‌کنند در حالی که بحث

۶. قمه‌زنی از شعائر الهی است!

امری را می‌توان جزو شعائر الله قلمداد کرد که توفیقی باشد؛ یعنی حتماً از سوی شارع جزو شعائر تصریح شده باشد. بنابر این در مورد آنچه از پیامبر یا امام یا شارع تأییدی وارد نشده باشد نمی‌توان گفت که جزو شعائر است و آن را مصداق آیه ﴿وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾؛ «و هرکس شعائر خدا را بزرگ دارد در حقیقت، آن حاکی از پاکی دل‌هاست» تصور نمود. در کتاب «المسائل الشرعیة» آیت الله العظمی خویی در پاسخ به سؤالی دربارهٔ خونین ساختن سر یا عملی مشابه آن آمده است: «نصی در شعار بودن این امر نیامده است؛ بنابر این امکان حکم به استحباب آن وجود ندارد.»^۲

پس همچنان که پیش از این نیز بیان شد در این‌گونه امور که دلیلی برای انتساب آنها به دین نداریم تقوی و احتیاط اقتضا می‌نماید که از انجام آنها خودداری شود. و به انجام آنچه از طرف شارع مقدس بر آن تأکید شده است

اصلی در حرمت قمه‌زنی مربوط به عناوین عمومی و ثانوی آن است و اینکه قمه‌زنی نمی‌تواند به عنوان یک روش اسلامی در چهارچوب مصلحت جامعه اسلامی مؤثر واقع شود.

۱. حج: ۳

۲. مسائل الشرعیة، دارالزهراء، بیروت، ج ۲، ص ۳۲۷.

۱۲۶/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

بپردازیم. پیامبر اکرم، صلی الله علیه وآله، می‌فرمایند: عمل اندکی که با سنت همراه باشد بهتر است از عمل بسیار که با بدعت^۱.

این نکات گذشته از آن است که اعمالی که به عنوان شعار برای یک طرز تفکر معرفی می‌گردند باید به نوعی حاوی معارف و ویژگی‌های آن تفکر باشد تا بتوانند به عنوان یک نشانه و شعار برای آن مؤثر واقع شوند. نمی‌دانیم قمه‌زنی چه سنخیت و تناسبی با اسلام و به ویژه تشیع دارد؛ جز آن است که چهره‌ای زشت و وحشیانه از آن جلوه‌گر می‌سازد. اینجاست که معارف ناب و زلال اسلامی را به قربانگاه جهل و خرافه می‌بریم و بجای آن که در صدد تحقق شعاری باشیم که بتواند حقیقت دل‌نشین اسلام را برای بشریت جلوه‌گر سازد به اموری می‌پردازیم که نه تنها نخواهد توانست شعاری از آن تعالیم الهی باشد بلکه موجب تنفر و بی‌زاری جهانیان از دین اسلام و به ویژه تشیع می‌گردد.

قلوبهم معک و سیوفهم علیک

در سال ۱۳۳۰ هجری قمری زمانی که ثقة‌الاسلام (میرزا علی آقای تبریزی) توسط روس‌ها در تبریز به دار آویخته شد روز عاشورا بود و با فاصله‌ای نه چندان دور دسته‌ها و گروه‌هایی به قمه‌زنی و عزاداری، به سبک خود مشغول

۱. میزان الحکمه، ج ۱، ص ۴۵۳.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۲۷

بودند. تعدادی از حامیان ثقة‌الاسلام به طلب یاری نزد عزاداران شتافتند و گفتند: شما بر مظلومیت امام اشک می‌ریزید و حتی از فرط ناراحتی قمه می‌زنید و می‌گوئید که ای کاش در کربلا بودیم و از امام دفاع می‌کردیم و در رکاب امام به شهادت می‌رسیدیم. حال موقعیتی پیش آمده بیائید و نگذارید گلویی دیگر را به ناحق خفه کنند. شما بیش از دو سه هزار نفر هستید حال آن‌که تعداد روس‌ها از صد نفر تجاوز نمی‌کند، حتماً بر آنها غلبه خواهید کرد. اما سرگروه عزاداران به درخواست حامیان ثقة‌الاسلام، پاسخی منفی داد و گفت: «آقا جان! اولارین توفنگی وار، آدمی اولدُرُلکر.» یعنی «آنها توفنگ دارند و آدم را می‌کشند.»^۱

خود را بخرم ز نفس و آزاد کنم	خواهم که کناره زین غم آباد کنم
در ماتم دین نوحه و فریاد کنم	در گوشه‌ای از بهر خدا بنشینم

۱. محمد اسفندیاری، *از عاشورای حسین تا عاشورای شیعه*، ص ۴۰ به نقل از مصطفی دلشاد تهرانی، *مدرسه‌ی حسینی*، ص ۱۲؛ همچنین آقای بهاء‌الدینی داماد شهید مدنی (ره) نقل می‌کند که در اوائل انقلاب عده‌ای از عناصر مخالف نظام و اعضای حزب خلق مسلمان در تبریز با نام هیئت قمه‌زنی به خانه شهید مدنی حمله‌ور می‌شوند.

نقشه سیا در رابطه با فرهنگ عاشورا

اخیراً کتابی به نام «نقشه‌ای برای جدایی مکاتب الهی»^۱ در آمریکا انتشار یافته که در گفت‌وگوی مفصلی با دکتر مایکل برانت یکی از معاونان سابق سیا (سازمان اطلاعاتی مرکزی آمریکا) انجام شده است. وی در این مصاحبه از اسرار تکان دهنده‌ای پرده برداشته است و در جریان اتهام کارکنان سیا به فساد مالی به طور ناخودآگاه اعتراف کرده است که در این سازمان، مبلغ نهصد میلیون دلار برای سازماندهی مبارزه با تشیع اختصاص یافته بوده است. گفتنی است که «دکتر مایکل برانت» مدتی طولانی در بخش مذکور فعالیت داشته ولی چندی پیش به خاطر فساد مالی و اداری از کار برکنار شده و او نیز از باب انتقام جویی خیلی از اسرار محرمانه را بر ملا کرده است.

او در این زمینه می‌گوید بعد از مدت‌ها تحقیق به این نتیجه رسیدیم که قدرت رهبر مذهبی ایران و استفاده از فرهنگ شهادت در انقلاب ایران تأثیرگذار بوده است. ما همچنین به این نتیجه دست یافتیم که شیعیان بیشتر از دیگر مذاهب اسلامی فعال و پویا هستند.

در این گردهم‌آیی تصویب شد که بر روی مذهب شیعه تحقیقات بیشتری صورت گیرد و طبق این تحقیقات برنامه‌ریزی‌هایی داشته باشیم. به همین منظور چهل میلیون دلار بودجه برای آن اختصاص دادیم و این پروژه در سه

۱. *A plan to divide and despoil the theology.*

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۲۹/

مرحله به ترتیب زیر انجام شد... پس از نظرسنجی‌ها و جمع‌آوری اطلاعات از سراسر جهان به نتایج مهمی دست یافتیم و متوجه شدیم که قدرت مذهب شیعه در دست مراجع و روحانیت می‌باشد...

این تحقیقات ما را به این نتیجه رساند که به طور مستقیم نمی‌توان با مذهب شیعه رودرو شد و امکان پیروزی بر آن بسیار سخت است و باید پشت پرده کار کنیم. ما به جای ضرب‌المثل انگلیسی اختلاف بینداز و حکومت کن، از سیاست اختلاف بینداز و نابود کن استفاده کردیم و در همین راستا برنامه‌ریزی‌های گسترده‌ای را برای سیاست‌های بلندمدت خود طرح کردیم، از جمله حمایت از افرادی که با مذهب شیعه اختلاف نظر دارند و ترویج کافر بودن شیعیان به گونه‌ای که در زمان مناسب علیه آنها توسط دیگر مذاهب اعلام جهاد شود. همچنین باید تبلیغات گسترده‌ای را علیه مراجع و رهبران دینی شیعه صورت دهیم تا آنها مقبولیت خود را در میان مردم از دست بدهند.

یکی دیگر از مواردی که باید روی آن کار می‌کردیم موضوع فرهنگ عاشورا و شهادت طلبی بود که هر ساله شیعیان با برگزاری مراسمی این فرهنگ را زنده نگه می‌دارند. ما تصمیم گرفتیم با اضافه و یا حفظ کردن رسوماتی در عزاداری که با عقاید شیعه منافات داشته باشد و همچنین حمایت‌های مالی از برخی سخنرانان و مداحان و برگزارکنندگان اصلی این مراسم که افرادی

۱۳۰/ قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

سودجو و شهرت‌طلب هستند عقاید و بنیان‌های شیعه و فرهنگ شهادت‌طلبی را سست و متزلزل کنیم و مسائل انحرافی را در آن به وجود آوریم به گونه‌ای که شیعه یک گروه جاهل و خرافاتی در نظر آید. و این‌گونه، تشیع که یک مذهب دارای قوت منطقی است تبدیل به مذهبی درویشی محض می‌شود و از درون، پوک و تو خالی می‌گردد و در ذهن عوام‌الناس، نفرت و در خود شیعه، افتراق و پراکندگی گسترش می‌یابد. در مرحله بعد باید مطالب فراوانی علیه مراجع شیعه جمع‌آوری شده و به وسیله مداحان و نویسندگان سودجو انتشار دهیم و تا سال ۲۰۱۰ میلادی (۱۳۸۹ شمسی) مرجعیت را که سدّ راه اصلی اهداف ما می‌باشند تضعیف کرده و آنان را به دست خود شیعیان و دیگر مذاهب اسلامی نابود کنیم و در نهایت تیر خلاص را بر این فرهنگ و مذهب بزنیم. دکتر مایکل برانت در پایان می‌گوید: تاکنون به بعضی از این برنامه‌ها عمل شده و بعضی دیگر در حال اعمال است و مقداری نیز جزء برنامه‌هایی است که باید در آینده عمل شود.^۱

۱. سید احمد خاتمی، *چکامه‌هایی در شیوه‌های عزاداری*، ص ۱۰؛ به نقل از روزنامه

کفن‌هایی برای زنده‌ها

علامه محمد جواد مغنیه در کتاب «تجارب محمد جواد مغنیه» تحت عنوانی به نام «کفن‌هایی برای زنده‌ها» و هنگامی که از عالمی فلسطینی دربارهٔ نظر علمای فلسطین نسبت به شیعه سؤال می‌کند، می‌نویسد:

«إنَّ السَّببَ لِهَذِهِ التَّفْرِقَةِ هُوَ الاسْتِعْمَارُ وَعَمَلَاءُ الاسْتِعْمَارِ يَثِيرُونَهَا وَيَغْذُونَهَا بِكُلِّ وَسِيلَةٍ. وَمِنْ هَذِهِ الْوَسَائِلِ إِنَّ الْانْجِلِيزِ يَهْدُونَ أَلْفَ كَفَنٍ فِي شَهْرِ الْمَحْرَمِ لِلضَّارِبِينَ أَنْفُسَهُمْ بِالسِّيُوفِ وَالسَّلَاسِلِ، وَأَرَادَتْ أَمْرِيكَ أَنْ لَا تَفُوتَهَا الْفُرْصَةَ فَأَهْدَتْ هَؤُلَاءِ أَلْفِي كَفَنٍ»^۱ «همانا سبب اصلی این تفرقه‌ای که میان مسلمین ایجاد شده است استعمار و یادیش هستند؛ به گونه‌ای که آنها دائماً مسلمانان را با هر وسیله‌ای که شده تحریک و تجهیز نموده و در مقابل هم قرار می‌دهند که از جمله این وسائل این بود که دولت انگلیس در ماه محرم هزار کفن به قمه‌زنان هدیه نمود و هنگامی که دولت آمریکا از آن با خبر شد، برای آن که فرصت را از دست ندهد دو هزار کفن به آنها هدیه نمود.»

علامه مغنیه پس از بیان این مطلب توقف نموده و می‌نویسد:

۱. تجارب محمد جواد مغنیه، ص ۴۴۹ - ۴۵۰.

«لقد حزّ الألم في نفسي لهذه الحقيقة المرّة، وأحسست عند سماعها أنّ كلّ عضو في جسمي يُنتزع قسراً ولكنّي تجلّدت وأخفيت ما أنا فيه...»؛ «پس از شنیدن این حقیقت، اندوه تمام وجودم را به یکباره فرا گرفت و احساس نمودم که تمام اعضایم از هم در حال جدا شدن است؛ ولیکن شکیبائی و بردباری نموده و حالتی که در آن بودم را پنهان داشتم...»^۱

دکتر تیجانی نیز در کتاب «اهل بیت کلید مشکل‌ها» در این باره می‌نویسد:

«یکی از علمای گذشته می‌فرمود: شمشیرهایی که در گذشته، شیعیان آن را در برابر ظالمان بلند می‌کردند، امروز برای زدن به سرهای خود، از آن استفاده می‌کنند تا جایی که انگلیسی‌ها مقدار زیادی از شمشیر بر دسته‌های عزاداری - در کربلا - تقسیم می‌کردند!»^۲

وزیر مختار فرانسه هم در خاطرات خود از روزهای آغازین مشروطیت می‌نویسد:

«امسال دسته‌ها در برابر سفارت انگلستان برای ابراز قدرشناسی از سیاست بریتانیا و کمک‌هایی که به انقلاب ایران کرده بود، با شور و شوق تمام، سینه و قمه زدند.»

۱. برای آگاهی بیشتر از جزئیات دخالت دولت انگیس در مراسم عزاداری و کمک آنها به

دسته‌های قمه‌زنی نگاه شود به: ابراهیم حیدری، *تراجید یا کربلا*، ص ۶۹ و ۴۳۳.

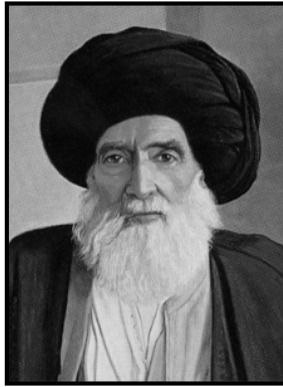
۲. دکتر تیجانی، *اهل بیت کلید مشکل‌ها*، مترجم سید محمد جواد مهری، ص ۱۸۶.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۳۳

سخنان چند تن از بزرگان حوزه علمیه دربارهٔ قمه‌زنی

فتوای تاریخی زعیم بزرگ حوزه علمیه آیت الله العظمی

سید ابوالحسن اصفهانی (قدس سره)

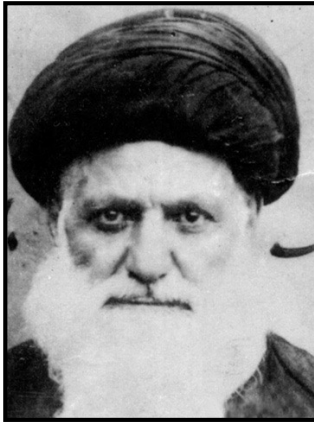

انّ استعمال السيوف و السلاسل و الطبول و الابواق و ما يجرى اليوم
أمثاله في مواكب العزاء بيوم عاشورا أنّما هو مُحرم و هو غير شرعي.^۱
بکار بردن شمشیرها (= قمه‌زنی) و زنجیرها و طبل‌ها و بوق‌ها و کارهایی
مانند این امور که امروزه در دسته‌های عزاداری و در روز عاشورا معمول
است همه حرام و غیر شرعی است.

۱. سید محسن امین، *اعیان الشیعه*، ج ۱۰، ص ۳۷۸؛ استاد حسن شبر، *تاریخ العراق السیاسی المعاصر*، ج ۲، ص ۳۴۰؛ *دایرة المعارف تشیع*، ج ۲، ص ۵۳۱؛ و جعفر الخلیلی، *هكذا عرفتهم*، ج ۳، ص ۲۰۷.

قسمتی از بیانات مرجع و دانشمند بزرگ شیعی آیت الله

العظمی سید محسن امین (قدس سره) در مورد قمه‌زنی

از آنجا که ابلیس و لشگریانش عموماً مردم را به وسیله اموری که در میان آنها رایج است گمراه می‌کنند، بسیاری مواقع نیز مردم را به وسیله دین از دین منحرف می‌کنند، بلکه این نحوه گمراهی، بیشترین ضرر را در پی خواهد داشت، عبادات و سنت‌های کمی را می‌توان یافت که ابلیس و

اعوانش به طریقی در آن داخل نشده و آن را فاسد ننموده‌اند؛ از جمله این عبادات اقامه شعائر حزن و عزای بر سیدالشهداء حضرت اباعبدالله‌الحسین علیه السلام است که در راه و روش شیعه از عصر امام حسین علیه السلام تا به امروز استمرار داشته است، اما هنگامی که ابلیس و لشگریانش منافع و فوائد نهفته در آن را می‌بینند و این‌که آنها نخواهند توانست آن را به تمامی با نیرنگ و حيله نابود کنند، متوسل به اغواء و فریب مردم شده و آنها را ناخواسته مجبور به داخل کردن بدعت‌ها و منکراتی می‌کنند که فسادش در نزد غیرمسلمانان نیز آشکار است. و این شیاطین قصدی جز باطل نمودن منافع و ثواب عزاداری ندارند، (و با همین نیت شوم) اموری را در عزاداری امام

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۳۵/

حسین علیه السلام داخل می‌کنند که جمیع مسلمین بر تحریم اکثر آنها اجماع دارند و همگی معترفند که آنها از منکرات و کبائر الهی است که خداوند در قرآن کریم فاعلش را تهدید نموده و مذمومش قرار داده است... از جمله این منکرات ایذاء نفس و ضرر زدن به بدن است که با زدن شمشیر و چاقو بر سر و مجروح نمودن آن صورت می‌گیرد؛ به گونه‌ای که خون از سر روان شده و در بسیاری مواقع به خاطر رفتن زیاد خون از شخص منجر به اغماء یا بیماری و تأخیر در درمان جراحی و حتی مرگ او می‌گردد و همه اینها مغایر است با آنچه که از سهولت و آسانی شریعت معلوم است و مورد مدح رسول خدا، صلی الله علیه و آله، قرار گرفته، چنانچه آن حضرت در این باره می‌فرماید: «جِتُّكُمْ بِالشَّرِيعَةِ السَّهْلَةِ السَّمْحَاءِ؛ شریعتی آسان و راحت برای شما آورده‌ام» و همچنین مغایر است با آیات قرآنی که حاکی از رفع هرگونه حرج و مشقت از دین دارد مانند قول خداوند که می‌فرماید: ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾؛ «و برای شما در دین هیچ تنگنایی قرار نداد».

علامه امین در کتاب «عیان‌الشیعه» نیز در این باره می‌نویسد:

«قمه‌زنی و اعمالی دیگر از این قبیل در مراسم عزاداری حسینی، به حکم عقل و شرع حرام است و زخمی ساختن سر، که نه خود سود دنیوی دارد و نه اجر اخروی، ایذاء نفس است که خود در شرع حرام است و در مقابل، این عمل،

شیعه اهل‌بیت را در انظار مردم مورد تمسخر قرار داده و آنها را وحشی قلمداد می‌کند و شکی نیست که این اعمال، ناشی از وسواس شیاطین بوده و موجب رضایت خدا و پیامبر و اهل‌بیت اطهار، علیهم‌السلام، نیست و البته تغییر نام این اعمال، در ماهیت و حکم شرعی آن که حرمت است تغییری نمی‌دهد و من هیچ وقت در این مراسم که توسط کنسولگری ایران در مقام سیده زینب در دمشق برگزار می‌شود شرکت نکرده‌ام و مردم را هم از شرکت در آن نهی نموده‌ام و به همین دلیل هم رساله «التنزیه» را نوشتم که چاپ شد و به فارسی هم ترجمه گردید و به دنبال آن بود که گروهی از قشریون و کسانی که خود را به دین منسوب می‌دارند، قیام کردند و غوغا برپا ساختند و حتی در میان مردم عوام شایع نمودند که فلانی عزاداری بر امام حسین علیه‌السلام را تحریم کرده است و بر این هم بسنده نکرده و مرا به خروج از دین، متهم ساختند و متأسفانه بعضی از معممین متحجر هم این تهمت را دامن زدند و آنگاه سرودی بر ضد من ساختند و اموال بسیاری در این راه خرج کردند و سید صالح حلّی را مأمور قدح و ذم من نمودند^۱... اما آنچه که به

۱. مخالفان سید محسن برای تحریک توده‌ی بی‌سواد جامعه علیه او سید صالح حلّی را که به خاطر توانایی بیانش شهره بود جذب خود کردند وی نیز در منابر خود با تصریح به نام سید محسن به اهانت به او می‌پرداخت. او از گفتن هرگونه اتهام و اهانتی نسبت به سید محسن و طرفدارانش اِبا نداشت. به گونه‌ای که در منابر خویش نسبت به مرجع بزرگ شیعه سید ابوالحسن اصفهانی نیز به علت طرفداریش از سید محسن امین جسارت می‌نمود. از این

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۳۷

سود مردم است، در روی زمین ماندنی و حباب‌های تو خالی از بین رفتنی بود!»^۱

اندیشمند بزرگ معاصر، آیت الله شیخ محمد جواد مغنیه^۲ نیز در آثار خویش به انتقاد از قمه‌زنی پرداخته و آن را از اختراعات عوام می‌داند. ایشان در این باره می‌نویسد:

جهت آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی در فتوایی استماع سخنان سید صالح را حرام دانست. ولی این فتوا نیز مانع از اهانت وی به بزرگان دین نشد. (شیخ محمد الحسن، قراءة فی رسالة التنزیه، ص ۳۰-۳۱)

۱. اعیان الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۶۳.

۲. فقیه نواندیش آیت الله محمد جواد مغنیه نمونه‌ای از اندیشه‌های ناب اسلامی بود که در عمر پربرکت خویش خدمات بی‌شماری را به اسلام و تشیع ارائه نمود. او انسانی بود که با زمان به جلو گام برداشته و به این واقعیت رسیده بود که زندگی در حال دگرگونی و تغییر است و یکی از صفات حیات و زمان، تغییر است و اسلام برخی از مسائل عصر جدید را می‌پذیرد و برخی را رد می‌کند. کتاب‌های او پر از نصوص صریح و روشن است لذا آنچه از مسائل زندگی امروزه را که با شرع مقدس و سنت رسول خدا، صلی الله علیه وآله، و فقه و احادیث، علیهم السلام، اهل بیت تباین و تضاد دارد و در میان مردم رواج داده شده را رد کرده است. شهید صدر می‌نویسد: «اکنون برای نخستین بار، ملاحظه می‌کنیم که عنصر فهم اجتماعی نصوص، به صورتی مستقل مطرح می‌شود و هنگامی که بخش‌های کتاب «فقه الامام الصادق» را می‌خوانم، می‌بینم استاد بزرگ ما شیخ محمد جواد مغنیه در این تألیف

یکی از کارهای نادرست، اعتماد و تکیه بر عادات و روش‌هایی است که عوام از آن پیروی می‌نمایند؛ زیرا بسیاری از این اعمال حتی مورد تأیید دینی که عوام از آن پیروی می‌کنند نمی‌باشد، اگرچه بعضی شیوخ منتسب به دین از آنها حمایت بکنند. روشن‌ترین نمونه‌ای را که می‌توان برای این معنی تصور نمود اعمالی است که بعضی از عوام در روز عاشورا در شهرهای مختلف ایران، عراق و در شهر نبطیه واقع در جنوب لبنان، انجام می‌دهند. اعمالی مانند پوشیدن کفن و مجروح ساختن سر و پیشانی خود به وسیله شمشیر. باید گفت این‌گونه بدعت‌های زشت و شرم‌آور در عصرهای متأخر از زمان ائمه و بزرگان علمای شیعه به وجود آمده است و از اختراعات جاهلانی است که از سوی خویش و بدون اذن و اجازه امام یا عالم بزرگی آن را به وجود آورده‌اند و بعضی شیوخ فریب خورده نیز آن را به خاطر تجارت و منافع خویش تأیید نمودند. عده‌ای نیز از ترس اهانت یا آسیب وارد شدن بر نهضت حسینی و یا به خاطر مصالحی که خود می‌پنداشتند سکوت نموده و جریانی تاکنون در برخورد با این اعمال به وجود نیامد؛ مگر عده کمی از علماء، که در پیشاپیش آنها مرحوم آیت الله العظمی سید محسن امین (قدس سره) می‌باشد. ایشان در این مورد رساله‌ای خاص به نام «التنزیه لاعمال الشبیه» در حرمت و بدعت بودن

خود این موضوع را طرح کرده و با دست خویش فقه جعفری را به شکلی زیبا از نظر شیوه و تعبیر و بیان در آورده است...

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۳۹

قمه‌زنی به تحریر درآورد. اگرچه به همین خاطر عده‌ای فریب‌خورده و نادان در مقابل او به موضع‌گیری پرداختند.^۱

علامه مغنیه در جایی دیگر از کتاب خود نیز می‌نویسد:

عزاداری امام حسین علیه السلام تا به امروز در تمامی بخش‌های جامعه شیعی برپا بوده است... اما در بعضی موارد گروه‌هایی از غیر عرب‌ها دست به زیاده‌روی و افراط در آن زدند و بدعت‌هایی را در عزاداری به وجود آوردند که هم خداوند و هم مردم از آن بی‌زار بوده و آن را زشت می‌شمارند. اعمالی مانند: قمه‌زنی و جاری نمودن خون بر لباس‌هایشان و اعمالی که آن را شبیه می‌نامند. که علمای شیعه نیز این موارد را زشت و ناهنجار شمرده‌اند و از طرفی عامه مردم نیز در بیشتر شهرهایی که این عادات در آنها جاری می‌باشد تسلیم آن نشده و به آن تن در نمی‌دهند.^۲

محقق دانشمند مرحوم آیت الله محمد باقر بیرجندی در کتاب معروف خود به نام «کبریت احمر» نیز درباره شرایط و آداب مستمعین می‌نویسد:

در حال شنیدن مصیبات وارده بر اولیاء خداوند، اشک بریزد و به صدای بلند ندبه و نوحه کنند... ولیکن زخم بر خود نزنند و به کارد و خنجر، خود را

۱. محمد جواد مغنیه، *الشیعة فی المیزان*، ص ۱۴.

۲. همان، ص ۹۸.

۱۴۰ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

مجروح نکند؛ چنان که جهال عجم می‌کنند و در آتش نرود، زیرا که ممنوع است از شارع مقدس، و هیچ یک از ائمه طاهرين نکرده‌اند و شیعیان در مجالس ایشان نمی‌کرده‌اند.^۱

روحانی مبارز شهید آیت الله سید عبدالکریم هاشمی نژاد^۲ نیز یکی از کسانی است که حدود ۴۰ سال پیش تأثیرات سوء، قمه‌زنی را در تخریب چهرهٔ اسلام و تشیع متذکر شده و

۱. آیت الله محمد باقر بیرجندی، کبریت /حمر، به کوشش علیرضا اباذری، ص ۱۵۰.

۲. شهید سید عبدالکریم هاشمی نژاد یکی از چهره‌های برجسته سیاسی و مذهبی قبل و بعد از انقلاب می‌باشد که فعالیت‌های سیاسی خویش را قبل از سال ۱۳۴۰ش شروع نموده و از سال ۱۳۴۱ به بعد که نهضت امام خمینی(ره) آغاز گردید تحت لوای ایشان به مبارزه می‌پرداخت. او طی این مدّت بیش از پنج مرتبه به علّت سخنرانی و مبارزه علیه شاه دستگیر و روانه زندان شد. شهید هاشمی نژاد پس از انقلاب نیز فعالیت‌های سیاسی خود را ادامه داد و در آغاز به عنوان نماینده استان مازندران در مجلس خبرگان انتخاب شده، و در تدوین قانون اساسی و به خصوص در جهت تثبیت اصل ولایت فقیه زحمات فراوانی کشید. سرانجام ایشان در هفتم مهر سال ۱۳۶۰ش در پایان کلاس درس، به دست منافقی کوردل به شهادت رسید.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۴۱

ضرورت پرهیز از این گونه اعمال را تأکید می‌نماید:

سوگواری برای حسین بن علی، علیهما السلام، و یاد نمودن از فاجعه خونین نینوا، اگر با طرز صحیح انجام گیرد، علاوه بر ارزش‌های اسلامی و معنوی که دارد، اصولاً خود یک عمل منطقی و معقولی است که از عواطف انسانیت و حسّ حمایت از مظلوم سرچشمه می‌گیرد. اما با کمال تأسف گاهی به نام عرض ارادت به پیشگاه مقدّس حسین علیه السلام کارهایی انجام می‌شود که در برابر دنیای روز موجب شرمساری و سرافکندگی است. کارهایی که نه با مقررات اسلامی سازش دارد و نه از نظر منطق صحیح و قابل درک است. برای نمونه باید موضوع «قمه‌زدن» را یاد کرد. این عمل ناراحت کننده و چندش‌آور... نه تنها با هیچ اصلی قابل تفسیر نیست، بلکه مخالفان و دشمنان اسلام در داخل و خارج، از آن به صورت یک حربه مؤثر و قاطع علیه آیین مقدّس ما استفاده می‌کنند.

نویسندگان دغل و قلم‌های شومی که سالیانی دراز در این کشور مشغول سمپاشی و آلوده ساختن افکار بی‌خبران از اسلام و نظام عالی و جهانی آن بودند، اکثراً از این نمونه کارها که جمعی از شیعیان پاک‌دل به نام دین و اسلام انجام می‌دادند سوء استفاده می‌کردند و در نوشته‌های خود - که سراپا تهمت و افترا به اسلام و تشیّع است - آنها را به نام یکی از دستورات مذهبی شیعه معرفی کرده و از مظاهر «شیعه‌گری» می‌شمرده‌اند. سپس در پناه این

۱۴۲ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

حربه‌های مؤثر، فحش‌ها و ناسزاهاى خود را نثار اسلام و مکتب آسمانى آن نموده و با این قبیل تهمت‌ها (که این کارها جزء دستورات اسلامى است) این آیین مقدّس را ناصحیح و غیرمعقول جلوه می‌دادند.

ماهیت این تبلیغات سوء هرچند برای افرادِ باخبر و مطلع از اسلام روشن بود، امّا برای بی‌خبرانی که از اسلام و مقررات آسمانى آن کمتر اطلاع دارند، قطعاً مؤثر و کوبنده است.

اگر در داخل یک کشور اسلامى موضوع «قمه‌زدن» و مانند آن این‌گونه مورد بهره‌برداری و سوء استفاده دشمنان اسلام قرار گیرد، در خارج از کشور نسبت به قدرت‌های بزرگ و مذاهبی که به نیروهای استعماری تکیه دارند می‌توان به خوبی استنباط کرد که چگونه از این حربه‌های مؤثر علیه اسلام و مکتب آسمانى آن از یک طرف و تحقیر نمودن و کوچک شمردن مردم مشرق زمین از سوی دیگر استفاده می‌کنند.

یکی از دوستانم که دانشجویست و در آلمان غربی مشغول تحصیل است، سال گذشته برایم حکایت می‌کرد که در آنجا ما به دیدن فیلمی رفتیم که در آن قسمتی از عادات و اعمال مردم مشرق زمین نشان داده می‌شد؛ اعمالی که نشان دهنده انحطاط فکری آنها است. (ما در اینجا به این حقیقت کاری نداریم که غربی‌ها همواره درصدد تحقیر مردم مشرق زمین و ملل آن هستند و اکنون درصدد آن هم نیستیم که ببینیم آیا آنها حق دارند شرقی‌ها را

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۴۳

این‌گونه تحقیر کنند یا نه؟ زیرا این اعمال و افکار خرافی و نامعقولی که با هیچ اصلی قابل سازش نیست، در بین آنها هم فراوان یافت می‌شود. در آن فیلم، از کشور هندوستان مثلاً داستان گاوهای مقدس و احترام‌هایی که مردم آن‌جا در برابر آنها انجام می‌دادند نشان داده شد، ولی هنگامی که نوبت به ایران رسید، منظره «قمه‌زدن» با همان وضع چندش‌آور در فیلم منعکس شد.

دوستم می‌گفت در بین مناظر گوناگونی که از کشورهای مختلف نشان داده شد، منظره «قمه‌زدن» چنان حس نفرت و انزجار را در بینندگان تحریک کرد که غیرقابل وصف است. باز داستان دیگری در این باره دارم که دانشجوی آلمانی به علت آن که منظره قمه‌زدن را در یک فیلم تلویزیونی دیده بود و دشمنان اسلام آن را به عنوان «یکی از دستورات اسلامی که باید یک مسلمان واقعی آن را اجرا کند» به او معرفی کرده بودند، از این نظر تا مدت‌ها حاضر نبود مسلمان شود و اسلام را بپذیرد (با آن که به اصالت این آیین و وسعت قوانین آن ایمان داشت) تا بالاخره برای او روشن شد که قمه‌زدن هیچ‌گونه ارتباطی با اسلام و دستورات رهبران و پیشوایان بزرگ این دین ندارد.

در این‌جا تذکر این نکته لازم است که ما قمه‌زدن و مانند آن را نه از این نظر مورد انتقاد قرار می‌دهیم که تنها از دیده مردم اروپا نفرت‌آور و غیرقابل هضم است، بلکه موضوع فوق را علاوه بر آن که غیرمنطقی و ناصحیح است، از آن جهت طرد می‌کنیم که ارتباطی با اسلام ندارد. عملی است نادرست که

۱۴۴ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

نه با مقررات اسلامی سازش دارد و نه خاندان پیغمبر، صلی الله علیه وآله، مانند این اعمال را به نام سوگواری انجام می‌دادند و نه در عصر امامت آن پیشوایان بزرگ این گونه کارها را دیگران به نام «عزاداری» حسین علیه السلام عملی می‌ساختند و از این جاست که باید دید چگونه شد که سالیانی دراز این عمل به نام عزاداری حسین علیه السلام در بین جمعی از دوستان ساده دل آن حضرت شایع بوده است؟

و حیرت انگیزتر این که، جمعی در برابر پرسشی که از نظر آنان درباره این عمل و مانند آن می‌شود بلادرنگ به «عنوان اوّلی» این اعمال می‌نگرند و اگر از نظر اسلام جایز بود پاسخ می‌دهند، بدون آن که به بازتاب آن کار و عناوین ثانویه‌ای که بر آن‌ها مترتب است توجه کنند!

آیا این صحیح است که ما هر کاری را که به «عنوان اوّلی» جایز بود اجازه بدهیم تا مردم مسلمان مراسم پاک اسلام را به آن صورت و در آن قالب انجام دهند؟

اگر هر کسی بخواهد با رعایت «عدم حرمت عنوان اوّلی» مراسم سوگواری را با سلیقه عام و خاص خود انجام دهد آهسته آهسته داستان «بهره برداری از نهضت حسین علیه السلام» و مراسم سوگواری آن بزرگوار به چه صورت در خواهد

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۴۵

آمد؟ و در آن روز آیا نتایج سوء آن مستقیماً متوجه آیین مقدس اسلام و اساس پاک آن نهضت نخواهد گشت؟^۱

شهید استاد مطهری (ره) در مورد قمه‌زنی می‌نویسند:

قمه‌زنی و بلند کردن طبل و شیپور از ارتدوکس‌های قفقاز به ایران سرایت کرد و چون روحیهٔ مردم برای پذیرفتن آنها آمادگی داشت، همچون برق در همه جا دوید.^۲

۱. شهید سید عبدالکریم هاشمی نژاد، درسی که حسین علیه السلام به انسانها آموخت، ص ۲۶۱-۲۶۳.

۲. علامه مطهری، جاذبه و دافعه علی علیه السلام، ص ۱۵۴.

مرحوم حاج سراج انصاری نیز یکی دیگر از روحانیان روشن‌فکری است که حدود ۵۰ سال پیش، در روزگاری که هنوز دستگاه‌های تبلیغاتی دشمن با در نبودن تلویزیون، ماهواره، اینترنت و... قدرت چندانی نداشتند، ما را بر ضرورت درک اوضاع جهانی و تأثیر تبلیغات سوء دشمنان آگاهی می‌دهد، ضرورتی که هم‌اکنون نیز بعضی‌ها نمی‌خواهند آن را درک کنند:

... چیزی که هست و دارای اهمیت فوق‌العاده می‌باشد، آن است که پیروان مکتب تشیع باید در اقامه عزاداری مرتکب اعمالی نشوند که بسیار زنده باشد. باید اوضاع کنونی جهان را نیز در نظر بگیرید و ظاهر شرع مقدس اسلام را شدیداً مراعات کنند و کاری نکنند که وسیله حمله دشمنان و بهانه و بدگویی آنان باشد. امروز ما می‌بینیم که تبلیغات در هر رشته عکس‌العمل‌های مؤثری دارد و تبلیغات به اندازه‌ای مؤثر است که می‌تواند بر چهره زیبای حق، پرده باطل بکشد و با هیکل زشت، باطل را یک موجودی زیبایی معرفی نماید. مثلاً وقتی که در میان اعمال عزاداری، یک عمل ناروایی مانند قمه‌زدن و زنجیرزدن مشاهده می‌شود، دشمنان ما همان عمل را به رخ جهانیان کشیده و در اطراف آن، آن قدر تبلیغات می‌نمایند که آن مرد آمریکایی یا آن دانشمند اروپایی چنین تصور می‌کند که مکتب تشیع مروج چنین اعمالی است و به همین مناسبت با نظر تحقیر به آن مکتب مقدس می‌نگرد.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۴۷

این حقیقت را سیزده قرن پیش رهبر معظم ما پیشوای ششم حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در یک جمله کوتاه بیان فرمود و آن جمله این است: **كُونُوا لَنَا زِينًا وَلَا تَكُونُوا عَلَيْنَا شِينًا**، یعنی شما پیروان مکتب تشیع به وسیله کارهای نیک سربلندی ما باشید و کاری نکنید که برای ما مایهٔ ننگ و عار باشید. حتی در دنبالهٔ این جمله می‌فرماید: وقتی که شما پیروان ما کار بدی کردید و اعمال ناروایی را مرتکب شدید، دشمنان ما آن اعمال را از ناحیهٔ ما و اثر تربیت ما خواهند پنداشت و خواهند گفت که مکتب جعفر بن محمد، علیهما السلام، است که چنین پیروان بدکاری را تربیت نموده است.

آری کارهای زننده از قبیل قمه‌زدن و قفل به تن کردن و نظایر آن‌ها سبب آبروریزی مکتب تشیع می‌شود و بیگانگان چنین تصور خواهند نمود که این‌گونه اعمال از آیین مذهبی تشیع است، و حال آن که آیین جعفری و مذهب تشیع منزّه و مبرّأ از این قسم اعمال ناروا بوده و می‌باشد.^۱

۱. رسول جعفریان، *برگ‌های از تاریخ حوزه علمیه قم*، ص ۶۹-۷۰.

سخنان شهید آیت الله سید محمد باقر حکیم^۱ در

مورد قمه‌زنی

از آنجا که هدف ما بازگشت به اهل‌بیت،
علیهم‌السلام، است؛ و آن بزرگواران آگاه‌ترین
افراد بر شریعت اسلام و بر آنچه بر پیامبر
نازل شده و مسائل مربوط به آن، می‌باشند، با
این حال چیزی از آنها به دست ما نرسیده که

۱. شهید آیت الله سید محمد باقر حکیم فرزند مرجع عالی‌قدر آیت الله العظمی سید محسن حکیم (قدس سره) در ۱۳۵۸ هـ ق در نجف اشرف دیده به جهان گشود و در حوزه دیرین و پرآوازه آن شهر، آموزه‌های علمی و دینی را فرا گرفت و به ویژه از محضر آیت الله شهید سید محمد باقر صدر استفاده وافر برد و از یاران خاص آن متفکر شهید شد. از او ده‌ها اثر علمی - دینی نشر یافته است. شهید سید محمد باقر حکیم در مبارزه با رژیم سفاک بعثی تلاش فراوان داشت و از پرچمداران رایت جهاد با آن دستگاه خودکامه بود. از خاندان وی (آل حکیم) حدود ۹۰ نفر به دست رژیم حاکم عراق به شهادت رسیدند. او پس از سقوط صدام، در میان استقبال پرشور، به کشور محنت‌زده عراق بازگشت و کانون توجه مردم آن دیار شد. سرانجام آن شهید والا مقام در اوّل رجب سال ۱۴۲۴ هـ ق پس از اقامه نماز جمعه در حرم مطهر امام علی علیه السلام، و در راه بازگشت به منزل به واسطه انفجار بمبی که در کنار صحن شریف کار گذاشته شده بود، به مقام عظمای شهادت نائل شدند.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۴۹

بتواند ربطی به این امور منفی که هم‌اکنون در عزاداری‌ها صورت می‌گیرد داشته باشد. به گونه‌ای که نه در زمان ائمه اطهار، علیهم‌السلام، و نه بعد از آن مردم با این امور منفی آشنائی نداشتند و این شیوه‌های عزاداری در زمان‌های معاصر ایجاد و رواج یافته‌اند. همچنان‌که اگر چیزی از این امور می‌توانست در خدمت به اهداف نهضت حسینی مفید و سودمند واقع شود حتماً اهل‌بیت، علیهم‌السلام، اولین کسانی بودند که به آن سفارش می‌نمودند. و یا حداقل باید در این مورد حرفی زده و یا این‌که تشویق و حمایتی از این امور می‌نمودند؛ در حالی‌که می‌بینیم آن بزرگواران حتی در احادیث ضعیفشان نیز هیچ‌گونه اشاره‌ای به این امور نکرده‌اند. این در حالی است که اهل‌بیت، علیهم‌السلام، مثلاً هنگامی که در موضوع زیارت امام حسین علیه‌السلام، از زیارت پیاده آن حضرت و مشکلات و سختی‌های راه آن سخن گفته‌اند به بیان جزء جزء ثوابی که زائر در هر قدمش کسب می‌کند پرداخته و ریزترین امور را متذکر می‌شوند. پس می‌بینیم که ائمه، علیهم‌السلام، حتی از این مسائل کوچک نیز سخن گفته‌اند اما هیچ اشاره‌ای به این اشکال عزاداری ننموده‌اند. همچنین می‌توان در تأکید این موضوع به صورتی واضح به سیره علمای بزرگ در طول تاریخ از زمان ائمه، علیهم‌السلام، تاکنون نیز اشاره نمود؛ به گونه‌ای که می‌بینیم علمای اعلام با این‌که تنها در پی عمل به واجبات شرعی نبوده‌اند و به مستحبات و سفارشات رسیده از جانب شرع که وسیله قرب به خداوند متعال می‌باشند نیز اهمیت

خاصی داده و خویش اولین کسانی بودند که به آنها عمل می‌نمودند، با این حال در تمام طول تاریخ و حتی تاریخ معاصر شاهد نبوده‌ایم که یکی از مراجع تقلید و یا علمای معروف این‌گونه اعمال منفی را انجام داده باشند. در صورتی که اگر این اعمال از مقربات الهی بود این علماء اولین کسانی بودند که قیام به آن می‌نمودند.

از طرفی نیز روشن است که در شریعت اسلام، تمام مردم مخاطب احکام شرعی هستند و وجهی وجود ندارد که بگوئیم احکامی نزد ما وجود دارد که مخاطب آن مثلاً فقط علماء هستند و یا این‌که احکامی وجود دارد که مخاطب آن فرد جاهل می‌باشد؛ به گونه‌ای که بعضی از احکام مخصوص علماء و بعضی مخصوص جهلاء باشد یا مثلاً بعضی از آنها مخصوص فرد آبرومند و بعضی مخصوص فرد فرومایه باشند و... از این رو باید گفت که همه احکام شرعی مشترک بین مسلمانان می‌باشند؛ چه واجب و چه مستحب. پس اگر عمل مورد نظر ما نیز مستحب باشد برای همه مردم مستحب است چه آنها عالم باشند و چه عامی. این در حالی است که تا به حال شاهد نبوده‌ایم که هیچ یک از علماء در طول تاریخ اقدام به این عمل کنند که این بدان معناست که آنها این اعمال را مستحب و مقرب کننده نزد خداوند نمی‌دانسته‌اند و بنده شخصاً هیچ عالمی را تاکنون نمی‌شناسم که اصرار بر انجام این صورت‌های عزاداری داشته باشد و شاهد نبوده‌ام که مثلاً عالمی

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۵۱

قمه بزند. پس اگر عالمی وجود دارد که بر انجام شدن این گونه اعمال اصرار دارد و آن را مستحب می‌داند او باید خود اولین کسی باشد که قمه بزند و آن را نیز همیشه ادامه دهد تا مردم نیز بر او اقتدا نمایند.

و من خویش شاهد این حقیقت بودم که مرجع کبیر آیت الله العظمی سید محسن حکیم (رض) می‌فرمودند: «همانا قضیه قمه‌زنی، اندوه و غصه‌ای در گلولی ماست» پس ایشان با این دید به قمه‌زنی نگاه می‌نمودند، ولی در همین حال در جواب به سؤالات نیز می‌نوشتند: اگر قمه‌زنی باعث ضرر به بدن یا هتک حرمت به مذهب اهل بیت و شیعیان گردد، حرام است.^۱

۱. شیخ محمود الغریفی، شعائر الحسینیة بین الوعی و الخرافة، ص ۱۱۹-۱۲۷.

بیانیه علمای شیعه عربستان در پرهیز از قمه‌زنی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خاتم المرسلين نبينا محمد
وآله الطيبين الطاهرين.

أورد الشيخ الصدوق في عيون الأخبار بسنده عن عبد السلام بن صالح
الهروي قال سمعت أبا الحسن الرضا عليه السلام يقول: «رحم الله عبداً أحيا أمرنا.
فقلت له: فكيف يحي أمركم؟ قال عليه السلام: يتعلم علومنا ويعلمها الناس فإن
الناس لو علموا محاسن كلامنا لاتبعونا.»

نعزى إخواننا المؤمنين بذكرى أربعين شهادة الإمام الحسين عليه السلام، وبقية
المناسبات الدينية، ونهيب بهم لإحياء ذكر أهل البيت، عليهم السلام،
بحضور المجالس التي هي في واقعها مدارس تربوية لتبیین مبادئ الدين
وأخلاق الإسلام وسيرة رسول الله، صلى الله عليه وآله، والأئمة الهداة،

قمه زنى سنت يا بدعت؟ / ١٥٣

عليهم السلام، والمشاركة في مراسم العزاء التي تكرس الولاء والانشداد لأهل البيت، عليهم السلام، في نفوس أبنائنا وشبابنا.

كما ننصح المؤمنين بالابتعاد عن الممارسات التي تشوّه الوجه المشرق للشعائر الحسينية كالتطبير، وخاصة في بلادنا وحيث تتجه الأنظار للتعرف على مذهب أهل البيت وممارسات أتباعهم، مما يوجب علينا تقديم الصورة الناصعة لنهج أهل البيت، عليهم السلام، ولا شك أن ممارسة التطبير لا تساعد على ذلك بل تعوقه وتعطي الذريعة للمتعصبين لتشويه المذهب والتنفير منه.

لذلك نؤكد على جميع المؤمنين الابتعاد عن ذلك وتوعية من حولهم بسليبات هذه الممارسة وخاصة في بلادنا. نسأل الله تعالى الثبات على الدين والولاء لمحمد وآله الطاهرين، وأن يحمى بلادنا وبلاد المسلمين من الأخطار والفتن... والحمد لله رب العالمين.

١٩ صفر ١٤٢٧ هـ ق

١. السيد علي السيد ناصر السلطان - الدمام.

٢. الشيخ محمد علي العمرى - المدينة المنورة.

٣. الشيخ حسن موسى الصفار - القطيف.

٤. الشيخ حسن محمد النمر - الدمام.

٥. الشيخ عبدالكريم كاظم الحبيبيل - تاروت.

۱۵۴ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

۶. الشیخ حسین صالح العایش - الأحساء.

۷. السید هاشم الشخص - الأحساء.

۸. الشیخ عبدالله أحمد الیوسف - القطیف.

۹. الشیخ فهد إبراهيم أبوالعصاری - المدينة المنورة.

ترجمه:

شیخ صدوق در کتاب عیون اخبار الرضا علیه السلام از عبدالسلام بن صالح هروی روایت نموده است که می گوید: شنیدم از امام رضا علیه السلام که می فرمودند: «رحمت خدا بر آن بنده ای که امر ما را زنده کند.» عرض کردم: چگونه امر شما زنده می شود؟ آن حضرت فرمودند: «به این که علوم ما را بیاموزد و به دیگران بیاموزاند، زیرا اگر مردم محاسن سخنان ما را بدانند بی گمان از ما تبعیت می کنند.»

خدمت تمامی برادران عزیزمان فرا رسیدن اربعین حضرت سیدالشهداء علیه السلام و باقی مناسبات دینی را تسلیت عرض نموده و از همه دوستان می خواهیم تا با حضور خویش در مجالس عزاداری ذکر اهل بیت، علیهم السلام، را زنده نمایند. مجالسی که در حقیقت مدارسی تربیتی برای روشن نمودن مبادی دین، اخلاق و سیره رسول خدا، صلی الله علیه و آله، و ائمه اطهار، علیهم السلام، می باشند. همچنین تمامی برادران را به مشارکت در مراسمات عزاداری

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۵۵

دعوت می‌نمائیم زیرا که این مراسمات موجب پی‌ریزی و منسجم شدن ولایت اهل‌بیت، علیهم‌السلام، در نفوس فرزندان و جوانان ما می‌گردد.

همچنان‌که همهٔ مؤمنین را به دوری و پرهیز نمودن از انجام اعمالی همچون قمه‌زنی که موجب آبروریزی و زشت جلوه دادن چهره تابناک شعائر حسینی می‌گردد نیز توصیه می‌نمائیم؛ خصوصاً در کشور ما که همهٔ دیدگان مترصدند تا بر چگونگی مذهب اهل‌بیت، علیهم‌السلام، و اعمال کسانی که پیرو آنند اطلاع یابند. پس از این جهت بر همهٔ ما واجب است صورت صحیح و روشنی از روش و سیرهٔ اهل‌بیت، علیهم‌السلام، را معرفی نمائیم. و شکی نیست که انجام عملی همچون قمه‌زنی نه تنها ما را بر این هدف یاری نخواهد کرد بلکه ما را باز داشته و خود وسیله‌ای برای متعصیب خواهد بود تا مذهب تشیع را زشت جلوه داده و دیگران را از آن دور نمایند.

به همین جهت مجدداً دوری گزیدن تمامی مؤمنین را از این‌گونه اعمال تأکید می‌نمائیم و آنها بر هوشیاری و عنایت داشتن به اثرات منفی این‌گونه اعمال در پیرامونشان و مخصوصاً در سرزمین ما، هشدار می‌دهیم و از خداوند متعال ثبات بر دین و ولاء محمد و آل طاهرینش، صلی الله علیه و آله، را طلب نموده و از او می‌خواهیم تا سرزمین ما و تمامی مسلمین از خطرها و فتنه‌ها حفظ نماید. والحمد لله رب العالمین

۱۹ صفر ۱۴۱۷ هجری قمری

١٥٦ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

امضاء کنندگان بیانیہ:

١. سید علی سید ناصر سلمان - از شهر دمام.
٢. شیخ محمد علی عمری - از شهر مدینة منوره.
٣. شیخ حسن موسی صفار - از شهر قطیف.
٤. شیخ حسن محمد نمر - از شهر دمام.
٥. شیخ عبدالکریم کاظم حیل - از شهر تاروت.
٦. شیخ حسین صالح عایش - از شهر أحساء.
٧. سید هاشم شخص - از شهر أحساء.
٨. شیخ عبدالله أحمد یوسف - از شهر قطیف.
٩. شیخ فهد ابراهیم ابوالعصاری - از شهر مدینة منوره.

تصویر بیانیہ:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خاتم المرسلين نبينا محمد وآله الطيبين الطاهرين

أورد الشيخ الصدوق في عيون الأخبار بسنده عن عبد السلام بن صالح الخروزي قال سمعت أبا الحسن الرضا (عليه السلام) يقول: «رحم الله عبداً أتى أئمتنا، فقلت له: فكيف هي أمرك؟ قال (عليه السلام): يعلم علوماً ويعلمها الناس لو علموا بحسن كلامنا لانعوانا..»

تعري إخواننا المؤمنين يذكره أروع شهادة الإمام الحسين (عليه السلام)، وقيمة المناسبات الدينية، وأبى هم لإحساء ذكر أهل البيت (عليهم السلام) بمختصر المجلس التي هي في واقعها مدارس تربوية لتبيين مبادئ الدين وأخلاق الإسلام وسورة رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم) والأئمة السادة (عليهم أفضل الصلاة والسلام)، والمشاركة في مراسم العزاء التي تكرس الولاء والانتماء لأهل البيت (عليهم السلام) في عوس أمتنا وشبابنا.

كما نصح المؤمنين بالابتعاد عن الممارسات التي يصفوها بالشرقية للسمعنا الحسنية كالالتظير، وخاصة في بلادنا وحث نعمة الأئمة للتعرف على مذهب أهل البيت والممارسات أتباعها، ما يوجب علينا تقديم الصورة السامعة لنهج أهل البيت (عليهم السلام)، ولا ننكأ أن نأمرنا بالتظير لا نساعد على ذلك بل نعوّضه وصحلي الدعوة للمتبعين لتشيبه المذهب والتفكير منه.

لأنك نؤكد على جمع المؤمنين الابتعاد عن ذلك وتوعية من حولهم بسلطات هذه الممارسة وخاصة في بلادنا، نسأل الله تعالى الثبات على الدين والولاء لله وآله الطاهرين، وأن يعنى بلادنا وسداد المسلمين من الأختار والدين... واحمد لله رب العالمين.

١٩ صفر ١٤٢٧ هـ

١. السيد علي السيد ناصر سلمان - الدمام
٢. الشيخ محمد علي العمري - المدينة المنورة
٣. الشيخ حسن موسى الصفار - القطيف
٤. الشيخ حسن محمد النمر - الدمام
٥. الشيخ عبدالکریم کاظم حیل - تاروت
٦. الشيخ حسين صالح العائش - الأحساء
٧. السيد هاشم الشخص - الأحساء
٨. الشيخ عبدالله أحمد اليوسف - القطيف
٩. الشيخ فهد ابراهیم ابوالعصاری - المدينة المنورة

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۵۷

درخواست روشنفکران عراقی از آیت الله سیستانی

چندی پیش جمع کثیری از روشنفکران عراقی از قومیت‌ها و طوائف مختلف این کشور، در نامه‌ای به آیت الله العظمی سیستانی خواستار پاکسازی مراسم عزاداری از بعضی اعمال ناهنجار و وهن‌آمیز شدند. این عده با بیان این‌که قمه‌زنی و اعمال شبیه به آن صورتی زشت و نامأنوس از مذهب تشیع در اذهان جهانیان بر جای گزاردده و شیعیان را شبیه به کسانی نموده است که در این کشور دست به ترور و بریدن سر افراد خارجی می‌کنند، از آیت الله سیستانی خواستند تا با حرام نمودن این‌گونه اعمال وهن‌آمیز از تخریب هرچه بیشتر چهره تشیع در خارج و داخل عراق جلوگیری نمایند و از طرفی دیگر یکی از بهانه‌های اصلی گروه‌های ضد شیعی را برای مواجهه با تشیع از آنها سلب کند.

این روشنفکران که بیش از ۶۰ نفر و از ۱۵ شهر عراق بودند در پایان تأکید نمودند؛ شایسته است افرادی که می‌خواهند محبت خویش را به اهل بیت، علیهم‌السلام، با اهداء خونشان نشان دهند، به پایگاه‌های انتقال خون مراجعه نمایند تا علاوه بر نجات جان بیماران از تخریب هرچه بیشتر چهره تشیع نیز جلوگیری نموده باشند.^۱

۱. شبکه العراق الثقافیه: www.Iraqcenter.net

١٥٨ / قمه زنى سنت يا بدعت؟

متن نامه ارسالى:

بسم الله الرحمن الرحيم

سماحة المرجع الأعلى آية الله العظمى السيد على السستاني (دام ظله)

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

لقد اطلعنا بمرارة وأسف والعالم كله عبر الفضائيات وشبكات التلفزة والانترنت وبقية الوسائل الاعلامية المسموعة والمكتوبة والمصورة على المشاهد المحزنة وما حدث فى مناسبة عاشوراء وذكرى استشهاد الإمام الحسين عليه السلام، حيث الدماء سالت فى كل مكان! التطبير والأكفان البيضاء المملوطة بالدماء، واللطم وضرب السلاسل والتي شملت حتى الأطفال.

جرى ذلك المشهد المؤسف فى الوقت الذى يتطلع فيه العراقيون إلى تأييد وتضامن العالم معهم فى محنتهم الكارثية مع الإرهاب البعثاشى وفرق التكفير والزندقة المتطرفة! فأين نحن من التضامن ووحدة الكلمة ضد الإرهاب، وهناك معتقدات خاطئة وبعيدة عن روح الإسلام يمارسها بعض أبناء الطائفة مما يعكس صورة مشوهة وغير حضارية عنها أمام العالم، فى الوقت الذى نصبوا فيه إلى حوار الحضارات فى العالم؟

تعكس تلك المظاهر صورة غير حضارية أمام العالم خاصة أنها عرضت على المحطات الفضائية العالمية، وأعطت انطباعاً سيئاً للغاية عن الطائفة

قمه زنى سنت يا بدعت؟ ١٥٩/

المظلومة على مر التاريخ كونها تماثل صور السيفيين التكفيريين اللذين يقومون بقطع رؤوس العاملين الأجانب في المجالات الإنسانية في العراق. نحن لفيف من المثقفين العراقيين ومن مختلف القوميات والأديان والطوائف نناشد سماحتكم توجيه نداء لأبناء الطائفة بغرض الكف عن ممارسة هذه البدع التي لا تتم عن أى صلة بجوهر الإسلام. ويمكن لمن يريد التعبير عن حبه لأهل البيت عليه السلام عن طريق إسالة دمه أن يتبرع بهذا الدم إلى المستشفيات لمساعدة المرضى باسم الحسين عليه السلام وبطريقة صحية وإنسانية لا عن طريق التطبير.

ففي الثلاثينات من القرن الماضي تصدى المرجع الشيعي الأعلى الشيخ محسن الأمين العاملى لهذه الظاهرة، فأصدر فتوى بتحريمها وتلقى التأييد من المرجع الشيعي السيد أبو الحسن الأصفهاني ولفيف آخر من علماء الدين في النجف الأشرف وكذلك من المثقفين الشيعة أمثال هبة الدين الشهرستاني وجعفر الخليلي. كما هو الآن ممنوع في إيران الإسلامية بفتوى من مرشد الجمهورية آية الله خامنئي.

لذلك نناشد سماحتكم ومراجعنا الأفاضل بإصدار نداء أو فتوى تحدد أو تحرم ممارسة هذه الظواهر البعيدة عن جوهر الإسلام خاصة ونحن نعاصر مفاهيم وقيم وتطور جديد في القرن الحادي والعشرين.

١٦٠ / قمه زنى سنت يا بدعت؟

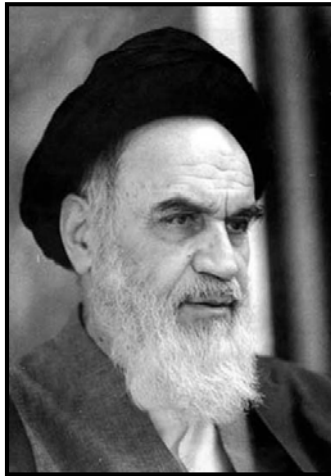
إذ تمنح تلك المظاهر غير الحضارية الحجّة للتكفيرين لإطلاق المزيد من الفتاوى ضد أبناء الطائفة الشيعية بغرض قتلهم وتشويه صورتهم أمام العالم. وهذا الأمر يجلب الأذى على أبناء الشيعة ولنا الرجاء من سماحتكم أن تضعوا حداً لهذه الظواهر غير الحضارية.

لكم منا بالغ التقدير والاحترام

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۶۱/

نظر مراجع تقلید دربارهٔ قمه‌زنی

امام خمینی

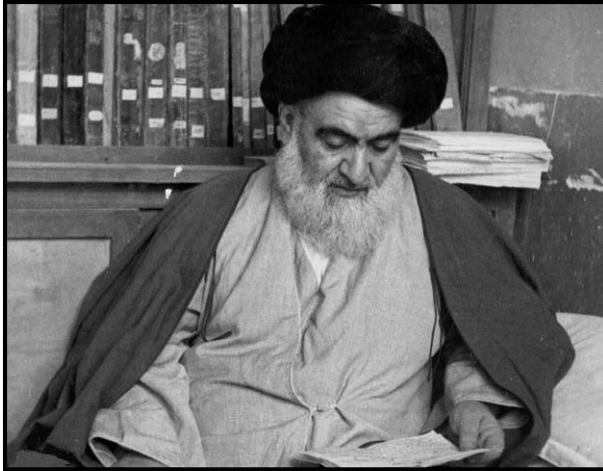

در وضع موجود قمه نزنند.

بسمه تعالی
در وضع موجود قمه نزنند و بسبب خواندن
سنت بر حرمت و موجب همین موجب
نباشد مانع ندارد اگر چه روایتی در
دعوات ائمه بر این است منظورمان از انصراف است

حضرت آیت الله العظمی خوئی

در صورتی که موجب ضرر معتدُّ به یا هتک و توهین به مذهب باشد
جایز نیست.^۱

۱. طریق النجات، ج ۲، ص ۴۴۵.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۶۳

حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد حسین

کاشف الغطاء

سؤال:

خدمت حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد حسین کاشف الغطاء
آیا دلیلی بر استحباب یا جواز لطم به صورت زدن وجود دارد، زیرا بعضی از
کسانی که با ما هم اعتقاد نیستند این موضوع را انکار کرده و آن را جایز
نمی‌شمارند؛ در حالی که بعضی دیگر می‌گویند: ما جواز این عمل را از
لطمه‌زدن زنان فاطمی بدست می‌آوریم. خواهشمند است پاسخ این سؤال را
هرچند به صورت اجمال برای ما بیان نمائید.

پاسخ:

اگر بخواهیم موافق قواعد فقهی و استنباط احکام شرعی در مورد مسأله لطمه به صورت زدن و اعمالی از این قبیل، همچون قمه‌زنی و... که در این روزگار جریان دارند، نظر دهیم به چیزی جز حرمت دست نیافته و چاره‌ای جز فتوا به منع و تحریم آنها نخواهیم داشت؛ زیرا هیچ مخصصی که بتواند عمومات حرمت اضرار و ایذاء به بدن و حرمت به خطر انداختن جان انسانی را در این موارد تخصیص زده باشد وجود نداشته و دلیلی نداریم که بتوان این موارد را از حکم به حرمت خارج نمود.

ولی آنچه در این میان نیز نباید از آن غفلت نمود این است که از قطعیات و مسلمات مذهب حقه امامیه اثنی عشری است که فاجعه طف و شهادت شهیدان کربلا واقعه‌ای بسیار بزرگ و نهضت دینی شگفت بوده است. همچنان که امام حسین علیه السلام نیز رحمت بیکران الهی، مایه نجات امت، وسیله قرب الهی، شفیع مطلق و دریچه رحمت خداوندی است که هرگز مسدود نمی‌گردد.

از این جهت من اعتقاد دارم که حقیقت این امر و مسأله نزد خداوند آشکار است. اما اگر مکلف این اعمال را به جهت عشق و محبت حقیقی به امام حسین علیه السلام انجام دهد به گونه‌ای که از سوز دل او و به جهت برافروخته شدن شعله‌های اندوهی باشد که در جگرها به خاطر مصیبت این گل مظلوم

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۶۵

پیامبر، صلی الله علیه وآله، فرو می‌کشد در حالی که عمل او نیز از تمامی پلیدی‌ها، ریاکاری‌ها و اغراض نفسانی خالی و پاک است پس بعید نیست که در این صورت چنین عملی را جایز و بلکه از مقربات و بزرگترین عبادات بدانیم. و بر همین راه و روش می‌توان بعضی از اعمالی را که به اهل بیت عصمت و طهارت، علیهم‌السلام، نسبت داده شده- مانند نسبت شکستن سر حضرت زینب، سلام الله علیها، در اثر برخورد با محمل و یا آنچه که در زیارت ناحیه مقدسه به زنان اهل بیت، علیهم‌السلام، نسبت داده شده- را توجیه نمود.

البته باید به این مطلب نیز باید توجه داشت که چنین معنی و درجه‌ای چیزی نیست که برای هر کسی به آسانی حاصل شود و هر تازه واردی بتواند آن را ادعا نموده؛ و از هر آزمندی انتظار رود. بلکه فقط از اهل آن انتظار رفته و به صرف اداء و خیال‌پردازی برای کسی حاصل نمی‌شود؛ زیرا این معنی دارای مرتبه‌ای بس والا و جایگاهی بسیار رفیع و شامخ می‌باشد.

این در حالی است که بیشتر اشخاصی که این کارها [قمه‌زنی و...] را انجام می‌دهند، بیشتر از روی تظاهر، ریا، تعصب و تملق به عمل می‌آورند، بی آن که قصدی درست و نیت صالحی داشته باشند. که از این جهت نیز

۱۶۶ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

خالی از اشکال نبوده، بلکه حرام بودن آن به خاطر بعضی از دلایل زمانی و مکانی مضاعف خواهد بود.^۱

بنابراین بهترین و پاکیزه‌ترین روش در یادآوری عاشورا و حماسهٔ حسینی، تنها نوحه‌سرائی، مرثیه‌خوانی، گریه نمودن برای این گل آستان نبوی، صلی الله علیه وآله، سلام دادن بر آن بزرگوار، به زیارت آن حضرت رفتن، لعن بر دشمنان ایشان و تبری جستن از ظالمینی در شهادت آن حضرت مشارکت داشته یا به آن راضی بوده‌اند، است. سلام خداوند بر آن حضرت و پدران و فرزندان برگزیده ایشان باد.

۱. *الفردوس الاعلی*، ص ۱۹-۲۲؛ کتاب *الفردوس الاعلی* مجموعه‌ای از آراء، مقالات و جواب‌های آیت الله العظمی شیخ محمد حسین کاشف الغطاء است که شاگرد ایشان سید محمد علی طباطبائی آن را گرد آورده و با مقدمه و تقریض آیت الله العظمی کاشف الغطاء در سال ۱۳۷۰ هـ ق به چاپ رسید. آیت الله العظمی کاشف الغطاء در مقدمه‌ای که بر این کتاب نوشته تصریح نموده است که در هنگام نوشتن تقریض هشتاد سال داشته‌اند، و از این جهت باید گفت کتاب *فردوس الاعلی* آخرین کتاب و نظرات ایشان است. همان‌گونه که در صفحه‌ی دوّم این کتاب نیز بر این مطلب تأکید شده است.

قمه زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۶۷

حضرت آیت الله العظمی سید محسن حکیم

فرزند ایشان، شهید آیت الله سید محمدباقر حکیم، نقل نموده‌اند که پدر بزرگوارشان در مورد قمه زنی می‌فرمود:

«إِنَّ قِضِيَةَ التَّطْيِيرِ هِيَ غُصَّةٌ فِي حُلُقُومِنَا»

«مسئله قمه زنی، غصّه و اندوهی در گلوی ماست»

۱. شیخ محمود الغریفی، شعائر الحسینیّه بین الوعي و الخرافه، ص ۱۳۷، ابراهیم حیدری،

تراجمیدیا کربلا، ص ۴۵۹ و شهید محمد باقر حکیم، الحواریات، ج ۲.

حضرت آیت الله العظمی شهید محمد باقر صدر

«ان ما تراه من ضرب الأجسام وإسالة الدماء هو من فعل عوام الناس وجاهلهم ولا يفعل ذلك أى واحد من العلماء بل هم دائبون على منعه وتحريمه»؛

ترجمه:

آنچه که امروز با نام قمه‌زنی و جاری ساختن خون بر بدن انجام می‌شود از افعال عوام مردم و جاهلین آنها است و هیچ یک از علماء اقدام به این کار نکرده‌اند بلکه آنها دائماً از این کار منع نموده و آن را حرام می‌دانسته‌اند.^۱

۱. دکتر تیبجانی، کل الحلول عند آل الرسول، چاپ اول ۱۹۹۷م، ص ۱۵۰.

حضرت آیت الله العظمی اراکی

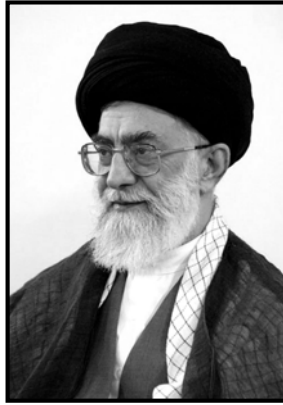
دستور ولی امر مسلمین مبنی بر جلوگیری از اعمال خرافی در عزاداری محرم لازم الاطاعه است.

در پی سخنان حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در ضرورت جلوگیری از اعمال خلاف شرع و بدعت‌آمیز نظیر قمه‌زنی و... در ایام عزاداری سالار شهیدان در سال ۱۳۷۳، در همان سال و قبل از رحلت حضرت آیت الله العظمی اراکی (قدس سره)، طی تماسی با دفتر ایشان نظر آن بزرگوار را پیرامون موضوع فوق جویا شدیم که این دفتر اعلام کرد: بنا به نظر حضرت آیت الله العظمی اراکی، دستور ولی امر مسلمین جهان مبنی بر جایز نبودن این اعمال برای همه لازم الاطاعه و قابل اجراست. این دفتر همچنین افزود: پیروی از سخنان ایشان در مورد این‌گونه اعمال خرافی که موجب وهن دین و مذهب و بهره‌برداری سوء دشمنان اسلام می‌گردد بنا به

۱۷۰ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

اعلام ولی‌امر مسلمین که آگاه به مصلحت اسلام و کشور هستند لازم و ضروری است.^۱

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای

هرکاری که برای انسان ضرر داشته یا باعث وهن دین و مذهب گردد حرام است و مؤمنین باید از آن اجتناب کنند قمه‌زنی علاوه بر این که از عرفی از مظاهر حزن و اندوه محسوب نمی‌شود و سابقه‌ای در عصر ائمه، علیهم‌السلام، و زمان‌های بعد از آن ندارد و تأییدی هم به شکل خاص یا عام از معصوم علیه‌السلام در مورد آن نرسیده است. در زمان حاضر موجب وهن و بد نام شدن مذهب می‌شود. بنابراین در هیچ حالت جایز نیست.^۲

۱. پیرامون عزاداری عاشورا، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ص ۳۷.

۲. اجوبه الاستفتائات، ترجمه فارسی، ص ۳۲۶.

حضرت آیت الله العظمی نوری همدانی

باسمه تعالی

از آنجا که مکتب سالار شهیدان حضرت ابی‌عبدالله علیه السلام مکتب امر به معروف و نهی از منکر و چشمه جوشان ارزش‌های اسلامی است و تاریخ خونبار عاشورا همیشه با آفریدن حماسه‌ها و موج‌ها و با به حرکت درآوردن احساسات و عواطف الهام بخش کلیه نهضت‌ها و قیام‌هایی که علیه ظالمان و جباران روزگار صورت گرفته بوده است و همواره مجاهدین اسلام با قیام‌هایی که علیه ظلم و ستم بجا آوردند - که نمونه آن را در زمان خود دیدیم - نام حسین بر لب و اشک حسینی در چشم و هوای کربلا و عاشورا در سر داشتند تا موفق شدند که پیروزی خون بر شمشیر را ثابت و بیان بلند حضرت رسول اکرم، صلی الله علیه وآله: «حسین منی وأنا من حسین» را معنی کنند و ایام محرم و عاشورا همیشه زنده کننده این خاطره و بجوش آورنده خون‌هایی است که در دل علاقه مندان این مکتب موج می‌زند لذا لازم است

مخصوصاً در جهان کنونی که دشمنان اسلام سیلی خورده و منافع نامشروع خود را از دست رفته می بینند و در فکر انتقام گرفتن از اسلام ناب محمدی هستند مراسم عزاداری کار زینبی بکنند یعنی با منطق اسلام توأم و از هرگونه حرکتی که این دین مقدس را بی منطق قلمداد نماید منزّه باشد و عزاداران محترم و متعهد بجای این که قمه را بر فرق خود بکوبند در فکر آن باشند قمه را بر سر دشمنان اسلام که اراضی آنان را اشغال و در فکر تضعیف آنان می باشند و منابع آنان را غارت و بالاخره هر روزی با ترفند جدیدی حیات اسلامی آنها را به مخاطره می اندازند بکوبند. خداوند توفیق بیشتر برای پیمودن این راه را به همه مسلمانان عنایت بفرماید.

۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

الاحقر حسین نوری همدانی

بِسْمِ اللَّهِ

از آنکه کتب الازمه در حضرت ائمه به طریقه هم گنجد و نیز در بعضی از کتب و تفسیریه من از راه های
 تاریخ خوانا مشهور است. آفرین جاسر و موهجا و با جبرک ده درین جهاست و در این
 الام بخش بکثرت است و در تمام جا که در این کتاب درج شده است روزگار حضرت گزیده است
 و در هر جا که درین اسلام باقیام دارد که در این کتاب گنجد و آورده است که نوشته از آن زمان می آید
 نام حسین علیه السلام در ششم و دوازدهم و در هر دو نوشته است و توفیق
 شده که پیروزی چون جبرک را در میان ایند حضرت رسول اکرم ص حسین
 و آنرا حسین را معنا کند و نام محرم و عاشورا همیشه زنده کند و این سخن و در کتب
 آورده خواننده است که در در اول عقایدندان این کتب ترجیح میزند. لذا لازم است مخصوصاً
 در جهان کنونی که دشمنان اسلام سیلی خورده و منافع نامشروع خود را از دست
 می بینند و در فکر انتقام گرفتن از اسلام ناب محمدی هستند مراسم عزاداری کار زینبی بکنند
 یعنی منطق اسلام توأم و از هرگونه حرکتی که این دین مقدس را بی منطق قلمداد نماید منزّه
 باشد. و عزاداران محترم و متعهد بجای این که قمه را بر فرق خود بکوبند در فکر آن باشند
 قمه را بر سر دشمنان اسلام که اراضی آنان را اشغال و در فکر تضعیف آنها باشند
 و منابع آنان را غارت و بالاخره هر روزی با ترفند جدیدی حیات اسلامی آنها را
 به مخاطره می اندازند بکوبند. خداوند توفیق بیشتر برای پیمودن این راه را به مسلمانان
 عنایت بفرماید. یوم الحرام ۱۴۱۵
 الاحقر حسین نوری همدانی

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۷۳

حضرت آیت الله العظمی تبریزی

عزاداری باید طوری باشد که موجب وهن بر شیعه نباشد.^۱ داخل بودن این اعمال در عزاداری امام حسین علیه السلام جای تأمل دارد.^۲

سؤال:

ما رأی سماحتکم فی مسألة التطبیر؟

پاسخ:

بسمه تعالی: دخول التطبیر فی قضیة الجزع علی سیدالشهداء علیه السلام و اهل بیته و اصحابه سلام الله علیهم غیر محرز فینبغی للمؤمنین اختیار ما هو

۱. استفتائات جدید، ص ۴۵۶.

۲. میرزا جواد تبریزی، طریق النجات، ج ۲، ص ۴۴۵.

۱۷۴ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

محرز کالبکاء و اللطم علی الصدور و اقامة المواكب و اخراجها الی الاماکن العامة بقدر الامکان للعزاء و فقکم الله لخدمة اهل البيت، عليهم السلام، و جزاکم الله خیرا فی الدنيا و الاخره والله الموفق.

ترجمه:

داخل بودن قمه زنی در عزاداری سید الشهداء علیهم السلام و اهل بیت و اصحاب ایشان، سلام الله عليهم، ثابت نیست، پس بر همه مؤمنین لازم است که آنچه را که به عنوان گونه ای عزاداری محرز و ثابت است اختیار نمایند؛ همچون گریه نمودن و سینه زنی و برپا نمودن دسته های عزاداری و حرکت آن - تا حد امکان - به سوی امکان عمومی برای عزاداری، خداوند شما را در خدمت به اهل بیت، عليهم السلام، موفق دارد و جزای خیر در دنیا و آخرت بدان دهد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَلَامُ اللَّهِ عَلَىٰ أَجْمَعِينَ غَيْرَ مَحْرُومِينَ لِلْمُؤْمِنِينَ أَهْتِمَارًا بِمَا هُوَ مَحْرُومٌ لِقَوْلِهِ
وَاللُّطْمُ عَلَى الصُّدُورِ أَعْلَمُ الْوَأَكْبَرُ وَأَقْرَبُهَا إِلَى الْأَمَاكِنِ الْعَامَةِ بِقَدْرِ الْأَمْكَانِ
لِلْعَزَاءِ وَفَقَّكُمْ اللَّهُ لِحُجْرَةِ أَهْلِ الْبَيْتِ ع. وَجَزَاكُمْ اللَّهُ خَيْرًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَاللَّهُ الْمَوْفِقُ.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۷۵

حضرت آیت الله العظمی فاضل لنکرانی

از هر نوع عمل که جنبه توجیه‌پذیری ندارد و موجب سوء استفاده مغرضان و موجب وهن مذهب می‌شود باید اجتناب کرد. با توجه به گرایش که نسبت به اسلام و تشیع بعد پیروزی انقلاب اسلامی ایران در اکثر نقاط جهان پیدا شده و ایران اسلامی به عنوان ام‌القرای جهان اسلام شناخته می‌شود و اعمال و رفتار ملت ایران به عنوان الگو و بیانگر اسلام مطرح است لازم است در رابطه با مسایل سوگواری و عزاداری سالار شهیدان حضرت ابی‌عبدالله‌الحسین علیه‌السلام به گونه‌ای عمل شود که موجب گرایش بیشتر و علاقه

۱۷۶ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

مندی شدیدتر به آن حضرت و هدف مقدس وی گردد. پیداست در این شرایط مسئله قمه زدن نه تنها چنین نقشی ندارد بلکه به علت عدم قابلیت پذیرش و نداشتن هیچ گونه توجیه قابل فهم مخاطبین نتیجه سوء بر آن مترتب خواهد شد. لذا لازم است شیعیان علاقه مند به مکتب آن امام از آن خودداری کنند و چنانچه در این مورد نذری وجود داشته باشد نذر واجد شرایط صحت و انعقاد نیست.^۱

بسم الله

با توجه به گرایش که نسبت به اسلام و تشیع پیدا کردی انقلاب اسلامی ایران
در اکثر نقاط جهان پیدا شده و ایران اسلامی بعنوان ام المومنین همان اسلام
میزرد و اعمال در فراتر است ایران بعنوان الگو و دیگر اسلام مطرح است لازم است
در رابطه با مسائل سرگودگی و عزاداری سالار شهیدان حضرت ابی عبد الله
بگونه ای عمل شود که موجب گرایش بیشتر و علاقه مند شدن شما به حضرت و صرف
دیگر گردد پیداست در این شرایط مسئله قمه زدن نه تنها چنین نقشی ندارد بلکه
عدم قابلیت پذیرش و نداشتن هیچگونه توجیهی نتیجه سوء بر آن مترتب خواهد شد
لذا نذر است شیعیان علاقه مند بکتب امام حسین علیه السلام نذران خود را نذر نمایند و چنانچه
در این مورد نذری وجود داشته باشد نذر واجد شرایط صحت و انعقاد نیست

ع محمد الحوام ۱۴۱۵
۱۳۷۳/۳/۴

۱. جامع المسائل، ج ۱، ص ۶۲۲.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۷۷

حضرت آیت الله العظمی مظاهری

چون مقام معظم رهبری فرموده‌اند که در عزاداری‌ها قفل و قمه‌زدن و مانند اینها نباشد، پیروی از امر ایشان بر همه واجب است.

حوزه علمیه قم - حسین مظاهری

۶ محرم الحرام ۱۴۱۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
چون مقام معظم رهبری فرموده‌اند که در عزاداری‌ها
قفل و قمه‌زدن و مانند اینها نباشد، پیروی
از امر ایشان بر همه واجب است.
۶ محرم الحرام / ۱۴۱۵
حوزه علمیه قم - حسین مظاهری

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی

متن جوابیه آیت الله العظمی مکارم شیرازی به سؤالات مختلف مردم درباره وظایف مسلمانان در ایام عاشورا و مراسم عزاداری حسین علیّه السلام باسمه تعالی

بدون شک عزاداری سالار شهیدان از افضل قربات و احیای خون آنان مایه نجات در دنیا و آخرت است.

افراد ناآگاه و بی‌خبر، حادثه خونین کربلا را مربوط به گذشته می‌پندارند، و از تکرار سوگواری ما در هر سال دچار تعجب می‌شوند، در حالی که آگاهان آن را مربوط به یک جریان مهم و مستمر در سراسر زندگی بشر می‌دانند، که در کربلا به اوج خود رسید، و به عنوان یک الگوی جاودانه در تاریخاند.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۷۹/

و آن جریان مبارزه با کفر و ظلم و بیدادگری و ترجیح مرگ سرخ توأم با آزادگی بر زندگی ذلت بار و ننگین است.

آنها می‌گویند چرا شما برای حادثه‌ای که مربوط به سیزده قرن پیش است اشک می‌ریزد؟ ولی نمی‌دانند که اشک ما اعلان جنگ ما به ظالمان و بیدادگران و زشت کاران در هر زمان است. قطره‌های اشکی که از روی معرفت نسبت به اهداف والای حسین علیه السلام و یارانش جاری می‌شود گلوله‌های آتشی است بر ضد تبهکاران و جنایتکاران تاریخ، و گوهرهای گرانبهایی است برای هدیه به مظلومان و ستمدیدگان و ملت‌های دربند، و این است معنی کل یوم عاشورا و کل ارض ارض کربلا.

و به همین دلیل همیشه طاغوتها و دشمنان از انجام این مراسم در هراسند و می‌خواهند آن را به تعطیل بکشانند.

و درست به همین دلیل ما می‌گوییم به هر قیمت که ممکن شود باید این مراسم حفظ گردد، حتی در بعضی از کشورها که دشمنان اهل بیت قصد خاموش کردن این چراغ فروزان را داشتند و از ما سؤال کردند گفتیم به هیچ قیمت عقب نشینی نکنید، و لو بلغ ما بلغ، و هر چند خون خود را در این راه نثار کنید.

درست است که این مراسم ذاتاً مستحب است ولی زنده نگه داشتن آن در مواردی از اوجب واجبات است.

در اینجا لازم می‌دانم همهٔ برادران و خواهران ایمانی را به چند نکته توجه دهم:

۱. باید همه بکوشند با خالص‌ترین نیات در این مراسم شرکت جسته، و قلب و روح خود را در اختیار سالار شهیدان قرار دهند، و به اهداف والای این قیام بزرگ تاریخ اسلام و بشریت بیاندیشند، و گویندگان عزیز و نویسندگان محترم اهداف مهم این قیام پربار را تشریح کرده، و سوگواران را روز به روز با آن آشناتر سازند تا مصداق کامل «عارفاً بحقه» حاصل گردد.

۲. برادران و خواهران ایمانی باید خلوص این مراسم را از اموری که مخالف شرع اسلام و دستورهای پیشوایان بزرگ دین است حفظ کنند و از هر کاری که بهانه به دست دشمنان می‌دهد بپرهیزند و نیز از اعمالی مانند قمه‌زدن و قفل در تن کردن و امثال آن که رهبر معظم انقلاب در بیانات پربار خود به آن اشاره نمودند اجتناب جویند.

زیرا این اعمال دست‌آویزی به دست دشمنان خواهد داد تا کلّ این مراسم عظیم و سازنده را زیر سؤال برند، قمه را باید بر سر دشمن کوبید نه بر سر دوست، قفل را باید بر دهان دشمن زد، نه بر تن دوست، درست است که انگیزه این افراد عشق به امام حسین علیه السلام و مکتب اوست ولی باید توجه داشت که مقدّس بودن انگیزه به تنهایی کافی نیست باید نفس عمل هم مقدّس باشد، کیفیت عزاداری یا باید در نصوص اسلامی وارد شده باشد و یا مشمول

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۸۱

عمومات و اطلاقات ادله گردد، و این‌گونه کارها مسلماً نه منصوص است و نه مصداق عزاداری در عرف عقلا و اهل شرع، به علاوه مواعی نیز از نظر شرع در برابر آن قرار دارد، و به تعبیر دیگر نه مقتضی شمول عمومات موجود است و نه مانع مفقود.

درست است که جمعی از بزرگان فقهای پیشین، قدس الله اسرارهم، اجازه بعضی از این امور را در عصر خود به دلایل خاصی داده‌اند ولی آنها هم اگر در عصر ما و شرایط زمان ما بودند به یقین طور دیگری فتوی می‌دادند.

۳. باید توجه داشت که هدف اصلی قیام امام حسین علیه السلام همان‌گونه که در وصیت تاریخی معروف آن حضرت آمده احیای امر به معروف و نهی از منکر بود بر همه عاشقان مکتبش لازم است این دو فریضة الهی و قرآنی را زنده کنند و به امام و پیشوای بزرگشان اقتدا نمایند، و از طریق صحیح و حساب شده با منکرات به مبارزه برخیزند، و با گفتار و اعمال خود معروف را زنده کنند.

خداوندا همه ما را از پیروان راستین مکتب آن بزرگوار قرار ده، و مشمول شفاعتش در دنیا و آخرت بنما، آمین یا رب العالمین^۱

قم- ناصر مکارم شیرازی

۷۳/۳/۲۶ مطابق با ششم محرم الحرام ۱۴۱۵

۱. پیرامون عزاداری عاشورا، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ص ۴۴.

حضرت آيت الله العظمى شهيد سيد

محمد صادق صدر

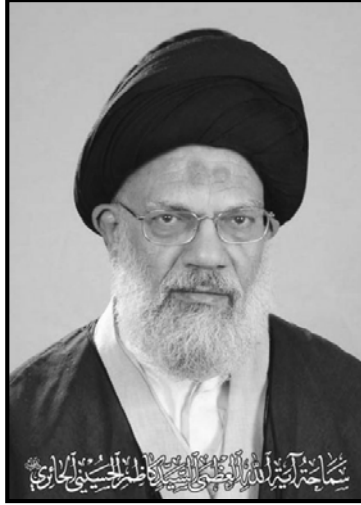
طبيعى لن يكون فى أدماء الرأس بهذه الصورة المتعمدة أستحباب ولا
مواساة لأهل البيت، عليهم السلام، ولم يقل بالحلية أى من العلماء
الذين أعرفهم. وحتى لو أفترضنا أن هذا العمل مباح بالعنوان الأولى،
ولكن بما أنه صار موجبا لوهن المذهب وهتك أتباعه ورميهم
بالوحشية والتخلف، فيحرم بالعنوان الثانوى وقد أمرنا الأئمة
عليهم السلام بأن لا نفعل ما يسىء اليهم «شيعتنا كونوا زينا لنا ولا
تكونوا شينا علينا.»

ترجمه:

طبیعی است که در این گونه جاری کردن خون از سر، به صورت عمدی، نه استجابی وجود دارد و نه مواسات و همدردی با اهل‌بیت، علیهم‌السلام، در آن دیده می‌شود. همچنان که هیچ یک از علمائی که من می‌شناسم اعتقاد به حلیّت این عمل ندارد. و حتی در صورتی که ما این اعمال را به حکم اوّلی نیز مباح تصور کنیم باز هم به خاطر آن که باعث وهن و توهین به مذهب شده و شیعیان را به وحشی‌گری و بدعت‌گذاری متهم می‌کند حرام می‌باشد. این در حالی است که ائمه، علیهم‌السلام، همواره ما را بر ترک کردن اعمالی که موجب زشت‌نشان‌دادن اهل‌بیت، علیهم‌السلام، می‌شود توصیه نموده و می‌فرمودند: «شیعتنا کونوا زینا لنا ولا تکونوا شینا علینا»^۱

۱. در جواب استفتائات أبوقاسم بغدادی.

حضرت آيت الله العظمى سيد كاظم حائرى

نحن نرى ان التطبير بالذات وبعض الاعمال الاخرى المشابهة يسىء بسمعة الاسلام و بسمعة التشيع بالذات وان العدو الكافر قد سلط فى وقتنا الحاضر الاضوار على امثال هذه الاعمال لكى يرى ديننا دين خرافة و وحشية.

وثانياً: سواء امتلكننا نحن هذه الرؤية علينا ان نتبع رؤية قائد المسلمين سماحة آية الله السيد الخامنه اى (حفظه الله) وقد اتخذ بهذا الصدد موقفا صريحا وواضحا لم يبق معه عذرا لمعتذر ويجب على جميع المسلمين ان يتبعه سواء من يتفق معه فى الفتوى او يقلده او لا يتفق

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۸۵

معه فی الفتوی ولا یقلده فعلی کل حال یرجب علی الجمیع اتباعه
بوصفه ولیا للامر.^۱

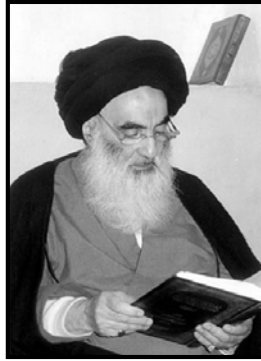
ترجمه:

[اولاً:] ما شاهد آنیم که قمه‌زنی و بعضی اعمال شبیه به آن ذاتاً موجب تخریب و جههٔ اسلام و تشیع گشته‌اند و دشمنان کافر نیز در زمان حاضر برای آسیب وارد کردن به ما بر این گونه اعمال تکیه نموده تا دین ما را دین خرافه و وحشی‌گری معرفی نمایند.

و ثانیاً: چه ما چنین دیدی را نسبت به قمه‌زنی بدست آورده باشیم یا نه، باید از اوامر ولی امر مسلمین حضرت آیت الله خامنه‌ای (حفظه الله) در این مورد اطاعت کنیم؛ زیرا ایشان در این مورد موضع‌گیری صریح و روشنی نموده داشته‌اند که دیگر هیچ‌گونه عذری را برای مخالفت باقی نمی‌گذارند و بر تمامی مسلمین واجب است که از دستورات ایشان اطاعت نمایند چه کسانی که با ایشان در فتوی هم نظرند و یا از ایشان تقلید می‌کنند و چه کسانی که در این فتوی با ایشان هم نظر نبوده و یا از کس دیگری تقلید کنند و در هر صورت بر همهٔ مسلمین واجب است از ایشان به خاطر ولی‌امر بودنشان اطاعت کنند.

۱. شیخ محمود الغریفی، شعائر الحسینیة بین الوعی والخرافه، ص ۱۴۵.

حضرت آیت الله العظمی سیستانی

باید از کارهایی که عزاداری را خدشه‌دار می‌کند اجتناب شود.^۱

حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی

در موردی که موجب وهن مذهب شود از آن خودداری گردد.^۱

۱. سید محسن محمودی، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، جلد ۳، ص ۳۴.

حکم حکومتی رهبری در ممنوعیت قمه‌زنی

باید توجه داشت که مقام معظم رهبری حکم به ممنوعیت قمه‌زنی نموده‌اند. و در مواردی که ولی فقیه به موردی حکم کند برای کلیه مکلفین حتی کسانی که از ایشان تقلید نمی‌کنند واجب است که آن را اطاعت کنند و در صورتی هم که فتوای مرجع تقلید فرد و حکم ولی فقیه خلاف یکدیگر باشد، به یقین حکم ولی فقیه مقدم و مخالفت با آن حرام می‌باشد. آیت الله سید محمد کاظم یزدی در کتاب «عروة الوثقی» می‌نویسد: «حکم الحاكم الجامع للشرائط لا يجوز نقضه و لو لمجتهد آخر...»^۲؛ یعنی اگر حاکم با فرض دارا بودن شرائط شرعی حکمی صادر کند هیچ کس حق نقض و مخالفت با آن را ندارد، حتی اگر مجتهد دیگری باشد. این مسأله فتوای جمیع فقها است.

مقام معظم رهبری در قسمتی از جواب نامه امام جمعه اردبیل مبنی بر اعلام تبعیت مردم اردبیل از نصایح و رهنمودهای رهبر انقلاب در مسأله عزاداری فرمودند:

امروز این ضرر بسیار بزرگ و شکننده است؛ و لذا قمه‌زدن

علنی و همراه با تظاهر، حرام و ممنوع است.^۳

۱. همان

۲. عروة الوثقی، ج ۱، مسأله ۵۷، باب اجتهاد و تقلید.

۳. متن کامل این نامه در ادامه خواهد آمد.

لحن و محتوای سایر بیانات ایشان دربارهٔ قمه‌زنی، نیز همگی حاکی از حکم بودن دستور ایشان دارد و از این جهت دیگر هیچ‌گونه عذری برای انجام این‌گونه اعمال باقی نمی‌گذارد.

بیانات مقام معظم رهبری دربارهٔ قمه‌زدن

من واقعاً می‌ترسم از این که خدای ناکرده، در این دوران که دوران ظهور اسلام، بروز اسلام، تجلّی اسلام و تجلّی فکر اهل‌بیت، علیهم‌الصلاة والسلام، است، نتوانیم وظیفه‌مان را انجام دهیم. برخی کارهاست که پرداختن به آنها، مردم را به خدا و دین نزدیک می‌کند. یکی از آن کارها، همین عزاداری‌های سنتی است که باعث تقرب بیشتر مردم به دین می‌شود. این که امام فرمودند «عزاداری سنتی بکنید» به خاطر همین تقرب است. در مجالس عزاداری نشستن، روضه‌خواندن، گریه‌کردن، به سر و سینه‌زدن و مواكب عزا و دسته‌های عزاداری به راه انداختن، از اموری است که عواطف عمومی را نسبت به خاندان پیغمبر، پرجوش می‌کند و بسیار خوب است. در مقابل، برخی کارها هم هست که پرداختن به آنها، کسانی را از دین برمی‌گرداند.

بنده خیلی متأسفم که بگویم در این سه، چهار سال اخیر، برخی کارها در ارتباط با مراسم عزاداری ماه محرم دیده شده است که دست‌هایی به غلط، آن را در جامعه ما ترویج کرده‌اند. کارهایی را باب می‌کنند و رواج

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۱۸۹/

می‌دهند که هرکس ناظر آن باشد، برایش سؤال به وجود می‌آید. به عنوان مثال، در قدیم الایام بین طبقه عوام الناس معمول بود که در روزهای عزاداری، به بدن خودشان قفل می‌زدند! البته، پس از مدتی، بزرگان و علما آن را منع کردند و این رسم غلط برافتاد. اما باز مجدداً شروع به ترویج این رسم کرده‌اند و شنیدم که بعضی افراد، در گوشه و کنار این کشور، به بدن خودشان قفل می‌زنند! این چه کار غلطی است که بعضی افراد انجام می‌دهند؟! قمه‌زدن نیز همین طور است. قمه‌زدن هم از کارهای خلاف است. می‌دانم عده‌ای خواهند گفت: «حق این بود که فلانی اسم قمه را نمی‌آورد.» خواهند گفت: «شما به قمه‌زدن چه کار داشتید؟ عده‌ای می‌زنند؛ بگذارید بزنند!» نه؛ نمی‌شود در مقابل این کار غلط سکوت کرد. اگر به گونه‌ای که طی چهار، پنج سال اخیر بعد از جنگ، قمه‌زدن را ترویج کردند و هنوز هم می‌کنند، در زمان حیات مبارک امام، رضوان الله علیه، ترویج می‌کردند، قطعاً ایشان در مقابل این قضیه می‌ایستادند. کار غلطی است که عده‌ای قمه به دست بگیرند و به سر خودشان بزنند و خون بریزند. این کار را می‌کنند که چه بشود؟! کجای این حرکت، عزاداری است؟! البته، دست بر سر زدن، به نوعی نشانه عزاداری است. شما بارها دیده‌اید، کسانی که مصیبتی برایشان پیش می‌آید، بر سر و سینه خود می‌کوبند. این نشانه عزاداری معمولی است. اما شما تا به حال کجا دیده‌اید که فردی به خاطر رویکرد

مصیبت عزیزترین عزیزانش، با شمشیر بر مغز خود بکوبد و از سر خود خون جاری کند؟! کجای این کار، عزاداری است؟! قمه‌زدن، سنتی جعلی است. از اموری است که مربوط به دین نیست و بلاشک، خدا هم از انجام آن راضی نیست. علمای سلف دستشان بسته بود و نمی‌توانستند بگویند «این کار، غلط و خلاف است.» امروز روز حاکمیت اسلام و روز جلوه اسلام است. نباید کاری کنیم که آحاد جامعه اسلامی برتر، یعنی جامعه محب اهل بیت، علیهم‌السلام، که به نام مقدّس ولیّ عصر، ارواح‌نفاذ، به نام حسین بن علی، علیهما‌السلام، و به نام امیرالمؤمنین، علیه الصّلاة والسّلام، مفتخرند، در نظر مسلمانان و غیرمسلمانان عالم، به عنوان یک گروه آدم‌های خرافی بی‌منطق معرفی شوند. من حقیقتاً هر چه فکر کردم، دیدم نمی‌توانم این مطلب - قمه‌زدن - را که قطعاً یک خلاف و یک بدعت است، به اطلاع مردم عزیزمان نرسانم. این کار را نکنند. بنده راضی نیستم. اگر کسی تظاهر به این معنا کند که بخواهد قمه بزند، من قلباً از او ناراضی‌ام. این را من جداً عرض می‌کنم. یک وقت بود در گوشه و کنار، چند نفر دور هم جمع می‌شدند و دور از انظار عمومی مبادرت به قمه‌زنی می‌کردند و کارشان، تظاهر - به این معنا که امروز هست - نبود. کسی هم به خوب و بد عملشان کار نداشت؛ چرا که در دایره محدودی انجام می‌شد. امّا یک وقت بناست که چند هزار نفر، ناگهان در خیابانی از خیابان‌های تهران یا قم یا شهرهای

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۹۱

آذربایجان و یا شهرهای خراسان ظاهر شوند و با قمه و شمشیر بر سر خودشان ضربه وارد کنند. این کار، قطعاً خلاف است. امام حسین علیه السلام، به این معنا راضی نیست. من نمی‌دانم کدام سلیقه‌هایی و از کجا این بدعت‌های عجیب و خلاف را وارد جوامع اسلامی و جامعه انقلابی ما می‌کنند!

اخیراً یک بدعت عجیب و غریب و نامأنوس دیگر هم در باب زیارت درست کرده‌اند! بدین ترتیب که وقتی می‌خواهند قبور مطهر ائمه، علیهم‌السلام، را زیارت کنند، از در صحن که وارد می‌شوند، روی زمین می‌خوابند و سینه خیز خود را به حرم می‌رسانند! شما می‌دانید که قبر مطهر پیغمبر، صلوات الله علیه، و قبور مطهر امام حسین، امام صادق، موسی بن جعفر، امام رضا و بقیه ائمه، علیهم‌السلام، را همه مردم، ایضاً علما و فقهای بزرگ، در مدینه و عراق و ایران، زیارت می‌کردند. آیا هرگز شنیده‌اید که یک نفر از ائمه، علیهم‌السلام، و یا علما، وقتی می‌خواستند زیارت کنند، خود را از در صحن، به طور سینه خیز به حرم برسانند؟! اگر این کار، مستحسن و مستحب بود و مقبول و خوب می‌نمود، بزرگان ما به انجامش مبادرت می‌کردند، اما نکردند. حتی نقل شد که مرحوم آیت الله العظمی آقای بروجردی، رضوان الله تعالی علیه، آن عالم بزرگ و مجتهد قوی و عمیق و روشنفکر، عتبه بوسی را با این که شاید مستحب باشد، منع می‌کرد. احتمالاً

۱۹۲ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

استحباب بوسیدن عتبه، در روایت وارد شده است. در کتب دعا که هست. به ذهنم این است که برای عتبه بوسی، روایت هم وجود دارد. با این که این کار مستحب است، ایشان می گفتند «انجامش ندهید، تا مبادا دشمنان خیال کنند سجده می کنیم؛ و علیه شیعه، تشنیعی درست نکنند.» اما امروز، وقتی عده‌ای وارد صحن مطهر علی بن موسی الرضا، علیه الصلاة والسلام، می شوند، خود را به زمین می اندازند و دویست متر راه را به طور سینه خیز می پیماند تا خود را به حرم برسانند! آیا این کار درستی است؟ نه؛ این کار، غلط است. اصلاً اهانت به دین و زیارت است. چه کسی چنین بدعت‌هایی را بین مردم رواج می دهد؟ نکند این هم کار دشمن باشد؟! اینها را به مردم بگویید و ذهن‌ها را روشن کنید.

دین، منطقی است. اسلام، منطقی است و منطقی‌ترین بخش اسلام، تفسیری است که شیعه از اسلام دارد؛ تفسیری قوی. متکلمین شیعه، هر یک در زمان خود، مثل خورشید تابناکی می درخشیدند و کسی نمی توانست به آنها بگوید «شما منطقتان ضعیف است.» این متکلمین، چه از زمان ائمه، علیهم السلام - مثل «مؤمن طاق» و «هشام بن حکم» - چه بعد از ائمه، علیهم السلام، - مثل «بنی نوبخت» و «شیخ مفید» - و چه در زمان‌های بعد - مثل مرحوم «علامه حلی» - فراوان بوده‌اند. ما اهل منطق و استدلالیم. شما ببینید درباره مباحث مربوط به شیعه، چه کتب استدلالی قوی‌ای نوشته شده است! کتاب‌های

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۹۳

مرحوم «شرف‌الدین» و نیز «الغدیر» مرحوم «علامه امینی» در زمان ما، سرتاپا استدلال، بُتون آرمه و مستحکم است. تشیّع این است یا مطالب و موضوعاتی که نه فقط استدلال ندارد، بلکه «اشبه شیء بالخرافه» است؟! چرا اینها را وارد می‌کنند؟! این خطر بزرگی است که در عالم دین و معارف دینی، مرزداران عقیده باید متوجّهش باشند.

عرض کردم: عده‌ای وقتی این حرف را بشنوند، مطمئناً از روی دلسوزی خواهند گفت «خوب بود فلانی این حرف را امروز نمی‌زد.» نه؛ من بایستی این حرف را می‌زدم. من باید این حرف را بزنم. بنده مسؤولیتم بیشتر از دیگران است. البته آقایان هم باید این حرف را بزنند. شما آقایان هم باید بگویید. امام بزرگوار، خط‌شکنی بود که هر جا انحرافی در نکته‌ای مشاهده می‌کرد، با کمال قدرت و بدون هیچ ملاحظه‌ای، بیان می‌فرمود. اگر این بدعت‌ها و خلاف‌ها در زمان آن بزرگوار می‌بود یا به این رواج می‌رسید، بلاشک می‌گفت. البته عده‌ای هم که به این مسائل دل بسته‌اند، متأدّی خواهند شد که چرا فلانی به موضوع مورد علاقه ما این طور بی‌محبتی کرد و با این لحن از آن یاد نمود. آنها هم البته، اغلب، مردمان مؤمن و صادق و بی‌غرضی هستند؛ اما اشتباه می‌کنند.

امیدواریم که خداوند متعال، شما را موقّق بدارد. آنچه را که موجب رضای پروردگار است، با قدرت، با شجاعت، با تلاش و با جدّ و جُهد، پیگیری و

۱۹۴ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

بیان کنید و ان شاء الله وظیفه خودتان را به انجام برسانید. والسلام علیکم
ورحمة الله وبرکاته.^۱

پاسخ رهبر معظم انقلاب اسلامی به نامه

امام جمعه اردبیل

در پی نامه حجت الاسلام و المسلمین مروج، امام جمعه اردبیل، مبنی بر
اعلام تبعیت مردم اردبیل از نصایح و رهنمودهای رهبر انقلاب در مسأله
عزاداری سالار شهیدان حسین بن علی، علیهما السلام، حضرت آیت الله
خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی و ولی امر مسلمین، خطاب به امام
جمعه اردبیل پاسخی به این شرح صادر فرمودند:

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب حجت الاسلام و المسلمین آقای مروج، امام جمعه مکرم اردبیل -
دامت برکاته - بعد السلام و التحیه

مرقوم جناب عالی که حاکی از موضع‌گیری تحسین برانگیز مردم عزیز اردبیل
پیرامون نصایح اینجانب در مسأله عزاداری سالار شهیدان، علیه آلاف التحیه و
التناء، بود دریافت شد.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در جمع روحانیون استان «کک‌کیلویه و بویر احمد» در آستانه

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۹۵

از آن مردم مؤمن و غیور و فداکار که همواره در صفوف مقدم صالحات قرار دارند، همین انتظار نیز هست. اینجانب هم در صحنه خونین جنگ و هم در عرصه حضور عقیدتی و انقلابی و سیاسی، رشادت و جوان‌مردی و غیرت‌دینی و روش‌بینی و عشق به اهل‌بیت، علیهم‌السلام، را در مردم عزیز اردبیل و خطه آذربایجان دیدم و - انشاء الله - در نزد حضرت حق تعالی مأجور و سرافراز خواهند بود.

عرایض اینجانب به مردم متدین و عاشق خاندان نبوت و ولایت، علیهم‌السلام، از روی دلسوزی است، اینجانب می‌بینم که چگونه اخلاص و محبت مردم به سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین علیه‌السلام مورد جفا و قضاوت‌های جهانی واقع می‌شود؛ چگونه درک روشن بینانه آنان در اعتقاد به مقام والای اهل‌بیت، علیهم‌السلام، به خاطر بعضی اعمال جاهلانه حمل بر اموری می‌شود که از ساحت شیعه و ائمه بزرگوارشان بسی دور است؛ می‌بینم که چگونه عزاداری بر جگر گوشه‌گان زهرای اطهر، علیهم‌السلام، مورد تبلیغ سوء دشمنان متعصب و تبلیغات‌چی‌های شیطان استعمار قرار می‌گیرد؛ می‌بینم که بعضی اعمالی که هیچ ریشه دینی هم ندارد بهانه به دست دشمن مغرض می‌دهد که بدان وسیله، هم اسلام و تشیع را - العیاذ بالله - به عنوان آیین خرافه معرفی کنند و هم بغض و عداوت خود را نسبت به نظام مقدس جمهوری اسلامی در تبلیغات خود آشکار سازند. شیعه محب و مخلصی که

در روز عاشورا با قمه سر و روی خود و حتی کودکان خردسال خود را خونین می‌کند، آیا راضی است که با این عمل خود در روزگاری که هزاران چشم عیب‌جو و هزاران زبان بدگو در پی بد معرفی کردن اسلام و تشیع است عمل او را مستمسک دشمنی خود قرار بدهد؟ آیا راضی است که با تظاهر به این عمل، خون دهها هزار جوان بسیجی صفت عاشق را که برای آبرو دادن به اسلام و تشیع و نظام جمهوری اسلامی بر زمین ریخته شده است ضایع سازد؟

آنچه از قول مراجع سلف، رحمت الله علیهم، نقل شده است، بیش از این نیست که اگر این کار ضرر معتنی به ندارد، جایز است. آیا سبک کردن شیعه در افکار جهانیان ضرر معتنی به نیست؟ آیا مخدوش کردن محبت و عشق شیعیان به خاندان مظلوم پیامبر، صلی الله علیه و آله، و به خصوص شیفگی بی حد و حصر آنان به سالار شهیدان علیه السلام را بد جلوه دادن ضرر نیست؟ کدام ضرر از این بالاتر است. اگر قمه‌زدن به صورت عملی انفرادی در خانه‌های در بسته انجام می‌گرفت، ضرری که ملاک حرمت است فقط ضرر جسمی بود؛ وقتی این کار علی رؤس‌الاشهاد و در مقابل دوربین‌ها و چشم‌های دشمنان و بیگانگان بلکه در مقابل چشم جوانان خودمان انجام می‌گیرد، آن وقت دیگر ضرری که باید معیار حرمت باشد فقط ضرر جسمی

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۹۷

و فردی نیست، بلکه مضرات بزرگ تبلیغی که با آبروی اسلام و شیعه سر و کار دارد نیز باید مورد توجه باشد.

امروز این ضرر بسیار بزرگ و شکننده است؛ و لذا قمه‌زدن علنی و همراه با تظاهر، حرام و ممنوع است.

البته کسانی که در سال‌های گذشته از روی عشق و اخلاص قمه زده‌اند، مأجورند و به خاطر نیتشان مستوجب ثواب الهی‌اند - انشاء الله.

ولی اکنون باید به نحو متعارف که در طول قرون و اعصار عزاداری می‌کرده‌اند و متدینین و علماء هم خود در آن شرکت می‌جسته‌اند عزاداری کنند؛ یعنی، تشکیل مجالس روضه‌خوانی و راه اندازی دستجات و مواکب عزاداری که دارای حال و حزن و شور محبت اهل‌بیت، علیهم‌الصلوة و السلام، است سعی کنند که نوحه‌ها و شعرها و روضه‌خوانی‌ها پر مغز و دارای مضامین صحیح و متکی به آثار وارده معتبره از ائمه، علیهم‌السلام، یا علمای بزرگ باشد.

سلامتی و توفیقات جناب‌عالی و همه مردم آذربایجان و اردبیل و سایر مناطق کشور اسلامی را مسئلت می‌نمایم.

سید علی خامنه‌ای

هفتم محرم الحرام ۱۴۱۵ مطابق ۲۷ خرداد ۱۳۷۳

تحریف در مواضع رهبری

در چند سال اخیر همزمان با انبوه تبلیغات گروه‌های خاص برای گسترش قمه‌زنی، شاهد تحریفاتی نیز بودیم که از جانب آنها در مواضع بزرگان دین صورت می‌گرفت. که تحریف در مواضع رهبری را نیز می‌توان یکی از این تحریفات برشمرد. باید گفت که با وجود صراحت کلام رهبری در این مورد، باز نیز بعضی افراد مغرض به تشکیک در مواضع ایشان پرداخته و گفتند رهبری حکم خویش را نسخ و باطل نموده‌اند. اما برای روشن شدن پوچی این مطلب، کافی است به قسمتی از سخنان ایشان که در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ در جمع اعضای مجلس خبرگان رهبری ایراد شده است توجه فرمائید:

قسمتی از سخنان مقام معظم رهبری در جمع

خبرگان رهبری سال ۱۳۸۳

مسأله عزاداری‌ها هم بسیار مهم است. شکی نیست که در مواردی در عزاداری‌ها حرف‌های غیرواقعی و غلط و خرافی گفته می‌شود؛ لیکن اگر فرض می‌کردیم هیچ حرف غلطی هم به آن معنا بیان نشود، اما وقتی حرف صحیح ولی سست و بدون استناد به یک مدرک درست گفته شود، یا حرفی که ایمان مردم را متزلزل کند و در باور مخاطبان نگنجد، گفته شود، این هم

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۱۹۹

مضر است. شنیده‌ایم و در مواردی دیده‌ایم که کسانی به این عیب، بلکه به این خطر توجه کرده و آن را بیان کرده‌اند. طبعاً ذهن‌های بعضی کَشش ندارد این معنی را درک کند؛ در مقام عمل هم به این کار عادت کرده‌اند؛ این خیلی مهم نیست؛ این قابل اثرگذاری است؛ اما ناگهان از نقطه‌یی از دل روحانیت و از مراکز معتبر روحانیت ندای تأییدی از آن کارِ غلط بلند شده؛ این باید علاج شود؛ و الاً بیان کردن، توجیه کردن و تشریح زدن دشوار نیست.

این طور نباشد که وقتی مطلب حقی در مرکزی گفته می‌شود و مسؤول و روحانی روشن‌فکر و آگاهی آن را بیان می‌کند، ناگهان با این توهم یا با این وسوسه که اصل عزاداری امام حسین علیه السلام زیر سؤال برده شد، جریانی درست شود؛ کما این که ما دیدیم در قضیهٔ قمه‌زنی همین‌طور شد. به نظر ما قمه‌زنی یک خلاف شرع قطعی بود و هست؛ این را ما اعلام کردیم و بزرگانی هم حمایت کردند؛ اما بعد دیدیم از گوشه و کنار کسانی در جهت عکس این عمل می‌کنند! اگر قمه‌زنی اشکال هم نداشته باشد و حرام هم نباشد، واجب که نیست؛ چرا در جاهایی برای این چیزهای بعضاً خرافی انگیزه وجود دارد؟ آنهایی هم که جنبه خرافی محض ندارند، لاقلاً این مقدار هست که در دنیای امروز، در فرهنگ رایج جهانی امروز، در عقلانیاتی که امروز در داخل خانه‌های ما و بین جوانان و دختران و پسران ما رایج است، عکس‌العمل نامناسب ایجاد خواهد کرد. اینها از بیّنات شرع نیست که ما بگوییم چه دنیا

۲۰۰ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

بپسندد، چه نپسندد، ما باید اینها را بگوییم؛ حداقل اینها مشکوک فیه است. مجلس خبرگان یک مجلس معتبر و باعظمت است؛ دربارهٔ موضوعی که به نظرتان مهم می‌آید، قطعنامه صادر کنید تا پخش شود؛ لاقلاً مردم ایران بدانند که نظر شما نسبت به فلان مسأله این است؛ گیرم بعضی عمل بکنند یا نکنند.^۱

قسمتی از سخنان مقام معظم رهبری در جمع

خبرگان رهبری سال ۱۳۸۴

ما چند سال پیش این جا راجع به قمه‌زنی - امری که «بَيْنَ الْغَيِّ» است - مطالبی گفتیم؛ بزرگانی صحبت کردند، نجابت کردند، قبول کردند و مردم زیادی هم پذیرفتند؛ یک وقت دیدیم از گوشه‌هایی سر و صدا بلند شد که آقا شما با امام حسین مخالفت! معنای «سَفِينَةُ النِّجَاةِ وَ مَصْبَاحِ الْهُدَى» این است که ما عملی را که بلاشک شرعاً محل اشکال است و به عنوان ثانوی هم حرام مسلم و بین است، انجام دهیم! باید این روشنگری‌ها را بکنیم تا نسل جوان ما به اسلام بیشتر علاقه‌مند شود. گرایش جوان‌ها را به اسلام می‌بینید.

۱. بیانات رهبری در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری: ۱۳۸۳/۱۲/۲۷؛ رک: /شک باید

رازدار باشد، مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی (حفظ و نشر آثار آیت الله العظمی

خامنه‌ای)، چاپ اول پائیز ۱۳۸۵، ص ۷۳.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۲۰۱

این گرایش، گرایش عاطفی است. این گرایش، بسیار ارزشمند است؛ امّا مثل موجی است که ممکن است بیاید و برگردد. ما اگر بخواهیم این موج همچنان استمرار داشته باشد، باید پایه‌های فکری جوان‌ها را محکم کنیم. دعای ابوحمزه ثمالی، دعای امام حسین در روز عرفه، اینها را جوان‌های ما می‌خوانند؛ امّا معنایش را نمی‌فهمند. «الهی هب لی قلبا یدنیه منک شوقه»؛ چقدر از این‌گونه مناجات‌ها و از این‌گونه مبانی و از این حرف‌های عمیق در دعاهایی مثل مناجات شعبانیه و صحیفه‌ی سجادیه وجود دارد که احتیاج هست ما اینها را برای جوان‌ها بیان و تبیین و روشن کنیم تا بفهمند و با علاقه و عاطفه و شوقی که دارند، بخوانند.^۱

دل‌های بیمار

متأسفانه بیشتر افرادی که هم‌اکنون به ترویج قمه‌زنی می‌پرداخته و از مدافعان اصلی آن به شمار می‌روند، کسانی هستند که مشکل اصلی آنها با ولایت فقیه بوده و آنچه موجب لجاجت آنها در مورد این موضوع گردیده است دشمنی و کینه‌های شخصی آنان با ولایت فقیه می‌باشد و از این کار خود

۱. بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار منتخبان ملت در مجلس خبرگان، زمان: ۱۳۸۴/۶/۱۷ هـ ش - ۱۴۲۶/۸/۳ هـ ق - ۲۰۰۵/۹/۸ م، مکان: تهران.

نیز هدفی جز تضعیف ولایت فقیه دنبال نمی‌کنند؛ و این مشکلی نیست که بتوان با دلیل آوردن آن را حل کرد و مشکل آنها از جای دگر است!

قمه‌زنی در ملاء عام جرم قضایی است

دادستانی کل کشور در اطلاعیه‌ای با بیان این مطلب که قمه‌زنی یکی از باروهای نادرست دینی است که علاوه بر آسیب رساندن به جسم، ایجاد وحشت و تشویش اذهان عمومی را نیز به همراه دارد اعلام نموده است که در صورت مشاهده قمه‌زنی در ایام سوگواری امام حسین علیه السلام متخلفین دستگیر و به موجب قانون جزایی کشور به سه ماه تا یک سال حبس و تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شوند.

وزارت کشور نیز با غیرقانونی اعلام نمودن قمه‌زنی تأکید کرده است که خود را موظف به اطاعت از دستورات رهبری می‌داند و با متظاهران به این عمل غیرمتعارف به شدت برخورد می‌کند.

از طرفی قمه‌زنان نیز باید توجه داشته باشند رعایت قوانین حکومتی کشور بنابر فتوای تمامی مراجع تقلید بر همه مکلفین واجب است و شخص متخلف از آن، علاوه بر مجازات دنیوی در آخرت نیز مجرم و معاقب خواهد بود.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۲۰۳

اعلام نظر اعضای حضرات آیات و مدرسین حوزه

علمیه قم دامت برکاتهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

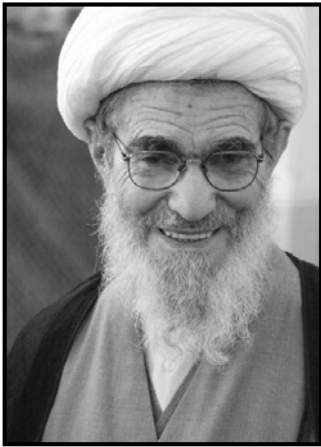
محضر مبارک حضرات آیات و حجج اسلام

همان‌گونه که مستحضربید در مراسم عزاداری و سوگواری کارهایی از قبیل قمه‌زدن، قفل بستن به بدن، خراشیدن و خون‌آلودکردن سر و صورت، سینه‌خیز برای زیارت رفتن و امثال اینها انجام می‌شود که قطعاً و قهراً موجب وهن اسلام و تضعیف مذهب است. به خصوص که در شرایط فعلی جهان اعمال و رفتار مسلمین مورد تحقیق و بررسی دقیق قرار گرفته و از همین راه دربارهٔ اسلام قضاوت می‌شود، فلذا مقام معظم رهبری، دامت برکات، با ارشاد امت اسلامی ضمن تبیین مسائل، حکم فرمودند که این قبیل کارهایی که موجب وهن مذهب است باید ترک شود، چون ایام تاسوعا و عاشورا نزدیک است مستدعی است نظر مبارکتان را بیان فرمایید.

عده‌ای از طلاب و فضلاء حوزه علمیه قم

۲۰۴ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله علی مشکینی:

بعدالتسلیم والتحیه امور مذکوره فوق بنفسه در شرع اسلام مورد اشکال و بلکه بعضی از آنها ذاتاً محرم است مسلمین باید از وارد کردن آنها در مراسم تعزیه حضرت حسین، علیه الصلاة والسلام، که یکی از عبادات است جداً خودداری نمایند علاوه

آن که عزاداری آن حضرت عمل عبادی سیاسی است پس باید از مخلوط شدن کارهایی که جنبه سیاسی آن را مخدوش و یا عنوان خرافیت و وهن اسلام می بخشد اجتناب نمود؛ گذشته از اینها اعمال فوق مورد نهی مقام معظم ولایت امر مسلمین قرار گرفته و حکم معظم له واجب الاتباع است خداوند بر ملت معتقد و هوشیار و سیاست فهم ایران توفیق تبعیت از احکام الهی و عزاداری مورد رضایت حضرت بقیة اللہی عنایت فرماید.

علی مشکینی

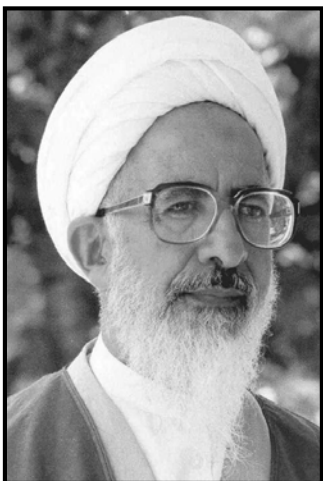
۸ محرم الحرام

سنه ۱۴۱۵ هجری قمری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
امور مذکوره فوق نغیبه در شرع اسلام مورد اشکال و بلکه
بعضی از آنها ذاتاً محرم است مسلمین باید از وارد کردن آنها در مراسم تعزیه
حضرت حسین علیه الصلاة والسلام که یکی از عبادات است جداً خودداری نمایند
علاوه بر عزاداری حضرت عقل عبادی سیاسی است پس باید از مخلوط
شدن کارهایی که جنبه سیاسی آن مخدوش و یا عنوان خرافیت و وهن اسلام
می بخشد اجتناب نمود گذشته از اینها اعمال فوق مورد نهی مقام معظم
ولایت امر مسلمین قرار گرفته و حکم معظم له واجب الاتباع است خداوند
بر ملت معتقد و هوشیار و سیاست فهم ایران توفیق تبعیت از احکام
الهی و عزاداری مورد رضایت حضرت بقیة اللہی عنایت فرماید
۸ محرم الحرام سنه ۱۴۱۵ هجری قمری

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۲۰۵/

آیت الله جوادی آملی:

چیزی که مایهٔ وهن اسلام و پایهٔ هتک حرمت عزاداری است جایز نیست،
انتظار می‌رود از قمه‌زنی و مانند آن پرهیز شود.

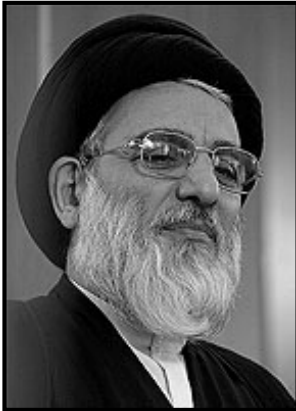
۴ محرم الحرام ۱۴۱۵

جوادی آملی

بمرتبه شانه
چیزی که پایهٔ وهن اسلام و پایهٔ هتک حرمت
عزاداری است جایز نیست، انتظار می‌رود
از قمه‌زنی و مانند آن پرهیز شود.
۴ محرم الحرام ۱۴۱۵ - جواد آملی

آیت الله سید محمود شاهرودی

بسمه تعالی

بدون شک برپایی مراسم عزاداری و سوگواری نسبت به ائمه اطهار و اهل‌بیت عصمت و طهارت، علیهم‌السلام، خصوصاً در مصیبت جانسوز حضرت ابی‌عبدالله‌الحسین (علیه‌السلام) امری مهم و بلکه یکی از فرائض و واجبات کفائی است. لیکن در کیفیت برگزاری مراسم و شیوه‌های آن بایستی سه شرط را مدّ نظر قرار داد.

۱. آن‌که موجب ضرر به شخص برگزار کننده و یا دیگران نشود و این شرط را هر مکلفی می‌تواند تشخیص دهد.

۲. آن‌که موجب وهن دین و مکتب تشیع و یا جامعه اسلامی و یا نظام مقدّس جمهوری اسلامی نباشد زیرا که وهن هر یک از آنها از اعظم محرّمات و کبائر است. و تشخیص این امر از اختیارات ولی امر مسلمین است بدان معنی که اگر در شرائط خاصی ولی امر مسلمین چنین تشخیص بدهد که شیوه به خصوص برخلاف مصلحت جامعه اسلامی و یا موجب وهن و ضربه‌زدن به دین و یا نظام مقدّس جمهوری اسلامی است و بر اساس آن از برگزاری آن منع نماید تبعیّت از ایشان بر همگان واجب است و در این رابطه آحاد مکلفین نمی‌توانند از نظر شخصی خود تبعیت کنند.

قمه زنی سنت یا بدعت؟ ۲۰۷/

۳. آن که متناسب با روح اسلام و ارزش های متعالی مکتب اهل بیت عصمت و طهارت، علیهم السلام، باشد و با احکام و تعالیم حقّه آنان منافات نداشته باشد.

سید محمود شاهرودی

قم ۴/ محرم الحرام ۱۴۱۵

بِسْمِ تَعَالَى

بدعت شکت بریای مراسم عزاداری و سوگاری نیست - آنچه اظهار راهی بیت عصمت و طهارت
 خصوصاً در محبت جا سوز حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) اوست مهم و بلکه کبر از قرآن و احادیث
 کفایت است. لیکن در کیفیت برگزاری مراسم و شیوه ها آن بایستی سه شرط را مدنظر
 قرار داد. ۱- آنکه موجب فریب شخص برگزارکننده و یا دیگران نشود و این شرط را هر
 مسلمانی تواند تشخیص دهد. ۲- آنکه موجب وجهی درین مکتب تشیع در جامعه اسلامی و یا نظام مقدس جمهوری اسلامی
 نباشد زیرا که درین عهد از آداب اهل علم و عبادت و بزرگوارانست. و تشخیص این امر از اختیار
 ولی امر مسلمین است بدین معنی که اگر در شرایط خاصی ولی امر مسلمین چنین تشخیص بدهد که شیوه کفری
 برخلاف سنت عصمت جامعه اسلامی و یا موجب وجهی و فریب زدن به و یا قبیاحت است پس جمهوری اسلامی است و در
 آن از برگزاری آن منع نماید تبعیت از او واجب است و در این رابطه آحاد مسلمانی می توانند از
 نظر شخصی خود تشخیص کنند. ۳- آنکه متناسب با روح اسلام و ارزش های متعالی مکتب اهل بیت عصمت و طهارت
 نباشد و با احکام و تعالیم حقّه آنان منافات نداشته باشد.

تم ۱۴۱۵

آیت الله سید محسن خرازی:

در موارد فوق الذکر اطاعت و پیروی از ولی
 فقیه و حاکم اسلامی لازم و واجب است.

سید محسن خرازی

۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

بِسْمِ تَعَالَى

در موارد فوق الذکر
 اطاعت و پیروی از ولی فقیه
 و حاکم اسلامی لازم و واجب است
 سید محسن خرازی
 ۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

۲۰۸ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله ابوالقاسم خزعلی

آنچه رئیس مسلمین بفرماید، لازم الاتباع است چون هم از فقه و هم از اوضاع جهانی اطلاع دارد. و سلیقه های شخصی را باید کنار گذاشت. توفیق همه مسلمین را از خداوند متعال خواستارم.

ابوالقاسم خزعلی ۱۳۷۴/۳/۸

بِسْمِ اللَّهِ

آنچه رئیس مسلمین بفرماید لازم الاتباع است چون هم از فقه

و هم از اوضاع جهان اطلاع دارد و سلیقه های شخصی را باید

کنار گذاشت توفیق همه مسلمین را از خداوند متعال خواستارم

ابوالقاسم خزعلی

۱۳۷۴، ۳، ۸

قمه زنی سنت یا بدعت؟ / ۲۰۹

آیت الله محمد مؤمن:

اطاعت احکام ولی فقیه واجب است.

محمد مؤمن ۷۳/۳/۲۷

بِسْمِ اللَّهِ
اطاعت احکام ولی فقیه واجب است
محمد مؤمن
۷۳/۳/۲۷

آیت الله علی اکبر مسعودی

اوامر ولی فقیه لازم الاتباع و احکام صادره واجب اطاعه می باشد لذا بر مؤمنین واجب است از امور مذکوره جداً خودداری کنند.

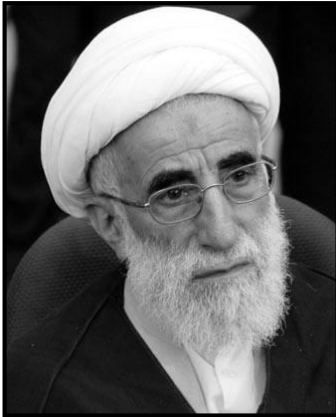
علی اکبر مسعودی خمینی

۱۴۱۵ ذیحجه

امام ولی فقیه لازم الاتباع
و احکام صادره واجب اطاعه
بر مسلمین است
و امر است از امور مذکوره
جدماً خودداری کنند
۱۴۱۵
۲۷ ذیحجه ۱۴۱۵

۲۱۰ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله احمد جنتی

برما است که عزت شیعه را حفظ کنیم
آنچه بهانه به دست دشمن دهد و مایه
وهن پیروان علی علیه السلام گردد گناه است؛
اطاعت از مقام ولایت نیز واجب است
قدرت ولی امر مسلمین باید حفظ شود تا
اسلام عزیز بماند.

احمد جنتی

۷۴/۳/۸

بسم الله
بر ما است که عزت شیعه را حفظ کنیم
آنچه بهانه به دست دشمن دهد و مایه
وهن پیروان علی علیه السلام گردد گناه
است، اطاعت از مقام ولایت
نیز واجب است قدرت ولی امر مسلمین
باید حفظ شود تا اسلام عزیز بماند
۷۴/۳/۸ احمد جنتی

آیت الله اسماعیل صالحی مازندرانی

بِسْمِهِ الْعَلِيمِ

از منابع فقه چه لُبَّیْهِ و چه لفظیّه بالخصوص
او بلاطلاق او العموم جواز و اباحه قمه‌زنی -
فضلاً از رُجحان آن - در مراسم عزاداری
سالار شهیدان امام حسین علیه السلام مستفاد
نمی‌گردد بلکه مقتضای ادله و عناوین ثانویه
حرمت و عدم جوازست لذا اجتناب از آن
واجب و لازم است.

برادران ایمانی می‌دانند که قمه را باید بر فرق قمه‌کشان خائن و قداره
بندان جانی زد.

قم المقدسه، اسماعیل صالحی المازندرانی

محرم الحرام ۱۴۱۵ - خرداد ۱۳۷۳

/ بِسْمِ الْعَلِيمِ /

از منابع فقه چه لُبَّیْهِ و چه لفظیّه بالخصوص او بلا
/ او العموم جواز و اباحه قمه‌زنی فضلاً از رُجحان آن /
/ مراسم عزاداری سالار شهیدان امام حسین - علیه السلام /
/ مستفاد نمی‌گردد بلکه مقتضای ادله و عناوین ثانویه /
/ حرمت و عدم جوازست لذا اجتناب از آن واجب /
/ و لازمست /
/ برادران ایمان میدانند که قمه را باید بر فرق قداره
/ خائن و قداره بند آجاف زد /
/ قم المقدسه / اسماعیل صالحی المازندرانی /

محرم الحرام ۱۴۱۵

خرداد ۱۳۷۳

آیت الله سید جعفر کریمی:

(السلام علی ابی عبدالله الحسین و علی
الارواح النی حلت بفنائہ)

اقامه عزای حضرت سیدالشهداء علیه السلام و
اصحاب باوفایش از اعظم قربات الی الله تعالی
است، ولی انجام امور فوق الاشاره به نام
عزاداری که هیچ گونه اشاره و تأییدی درباره

آن از ائمه معصومین، علیهم السلام، و اصحاب و حواریون آنان نرسیده است و
هیچ گونه سابقه‌ای در میان قدماء فقهاء عظام امامیه ندارند و در زمان حاضر
موجب وهن مذهب در انظار عموم و اتهام فرقه ناجیه اثنا عشریه به جماعت
خرافی است، به هیچ وجه صورت شرعی ندارد. به علاوه با توجه به اظهار نظر
فقیهانه مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه‌ای مدظله العالی در این رابطه
پرداختن بدین گونه امور به بهانه عزاداری شرعاً حرام است و مخالفت حکم ولی

امر مسلمین در این باره مخالفت با امام زمان علیه السلام است. بسم الله الرحمن الرحیم

السلام علی ابی عبدالله الحسین و علی الارواح النی حلت بفنائہ
انما برای حضرت سیدالشهداء و اصحاب بارزانش
از اعظم قربات الی الله تعالی است، ولی انجام امور فوق الاشاره
به نام عزاداری که هیچ گونه اشاره و تأییدی درباره آن از ائمه
معصومین علیهم السلام و اصحاب و حواریون آنان نرسیده است
و هیچ گونه سابقه‌ای در میان قدماء فقهاء عظام امامیه ندارند
و در زبان حاضر موجب وهن مذهب و انظار عموم و اتهام
خرافی نامیه است و هیچ صورت شرعی ندارد. به علاوه با توجه به اظهار نظر
فقیهانه مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه‌ای مدظله العالی در این
رابطه پرداختن بدین گونه امور به بهانه عزاداری شرعاً حرام است و مخالفت
مخالفت حکم ولی مسلمین در این باره مخالفت با امام زمان علیه السلام

سید جعفر کریمی

۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

سید جعفر کریمی
طیبه تبریز ۱۴۱۵

۲۱۴ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله سید محمد ابطحی:

اقامه عزاداری سید مظلومان از افضل طاعات است و از کارهایی که موجب وهن مذهب است باید اجتناب شود و آنچه که ولی فقیه دستور دادند واجب الاتباع می باشد.

سید محمد ابطحی

بسم الله

اقامه عزاداری سید مظلومان از افضل طاعات است
و از کارهایی که موجب وهن مذهب است باید
اجتناب شود و آنچه که ولی فقیه دستور دادند
واجب الاتباع می باشد سید محمد ابطحی

آیت الله محسن حرم پناهی:

اطاعت از احکام ولی فقیه واجب است.

الاحقر محسن حرم پناهی

۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

بسم الله
اطاعت از احکام ولی فقیه واجب است
الاحقر محسن حرم پناهی
۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

قمه زنی سنت یا بدعت؟ ۲۱۵/

آیت الله مهدی روحانی و آیت الله علی احمدی

چون اعمال شیعه و پیروان اهل بیت، علیهم السلام، مورد توجه و مذاقه است باید از امور یاد شده که باعث وهن مذهب است، جداً اجتناب کرد علاوه بر این که ولی امر مسلمین از این امر نهی فرموده و اطاعت معظم له واجب است.

علی احمدی

مهدی الحسینی الروحانی

۷ محرم ۱۴۱۵

سید بن
چون حال شیعه و پیروان اهل بیت علیهم السلام مورد
مذاقه است باید از امور یاد شده که باعث وهن
است جداً اجتناب کرد علاوه بر این که
ولی امر مسلمین از این امر نهی فرموده
است
مستظلم در جواب
آیت الله العظمی الخ
۷ محرم ۱۴۱۵

آیت الله حسن تهرانی:

در وضع کنونی اموری که از مذکورات
موجب وهن مذهب شیعه است جایز نیست،
مضافاً به این که اطاعت از حکم مقام معظم
رهبری لازم الامتنال است.

حسن تهرانی

۷۳/۳/۲۷

۷ محرم ۱۴۱۵

سید بن
در وضع کنونی اموری که از مذکورات موجب
وهن مذهب شیعه است جایز نیست
مضافاً به اینکه اطاعت از حکم مقام معظم
رهبری لازم الامتنال است

حسن تهرانی
۷۳/۳/۲۷
۷ محرم ۱۴۱۵

۲۱۶ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله محمد یزدی:

بدون تردید مذکورات در سؤال و امثال آن جزء بدع و موجب وهن مذهب است و اطاعت از حکم ولی امر مسلمین بر همه لازم است و تخلف آن معصیت و گناه است و متخلف معاقب خواهد بود.

باسلام

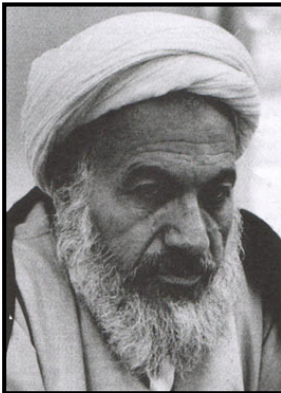
محمد یزدی

بدون تردید مذکورات در سؤال و امثال آن
جزء بدع و موجب وهن مذهب است و اطاعت
از حکم ولی امر مسلمین بر همه لازم است و تخلف
آن معصیت و گناه و متخلف معاقب خواهد بود.

۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

۱۳۶۲/۴

آیت الله احمد آذری قمی:

آنچه را که معظم له موجب وهن به مذهب تشخیص داده اند و در سؤال به آن تصریح شده است به عنوان حکم ولی فقیه حرام و سرپیچی از اطاعت مقام معظم رهبری، گناه کییره و

قمه زنی سنت یا بدعت؟ ۲۱۷/

موجب ضعف حکومت مقدّس اسلامی است و به نذرهایی که قبلاً انجام گرفته وفا واجب نیست بلکه حرام است.

احمد آذری قمی

۷۳/۳/۲۷

بسم الله

آیه را که منعم بر هر چه دهن بر بند عیب شخص بدانند
در سوال بیان تصریح کرده است لکن در علم
و مافقه حرام و در سنجی از آن عیب عام منعم
در هر کجا که کبره و توجیه ضعف حکومت
مقدس اسلام است و به نذر آنکه که قبلاً هم
ایجاب گرفته و فایده واجب نیست بلکه حرام است
۱۴۲۱
۷۳، ۳، ۲۷

آیت الله محمدی گیلانی

هر آنچه که مایه و هن شریعت اسلام است
طبعاً حرام و خصوصاً اگر مورد نهی ولی امر
مسلمین است بر عموم اطاعت از آن واجب
است.

محمد محمدی گیلانی

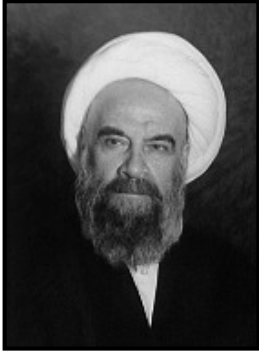

۳۰ ذی الحجه ۱۴۱۵ هجری

بسم الله الرحمن الرحيم

بر چه که مایه و هن شریعت اسلام است طبعاً حرام
و خصوصاً اگر مورد نهی ولی امر مسلمین است.
عموم اطاعت از آن واجب است.
۳۰ ذی الحجه ۱۴۱۵ هجری
محمد محمدی گیلانی

آیت الله حسین راستی کاشانی:

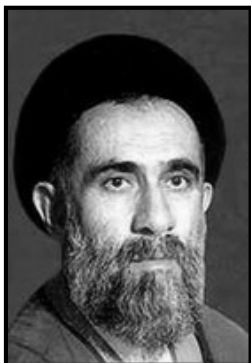
اقامه عزای حضرت ابی عبدالله الحسین سیدالشهداء علیه السلام از افضل قربات الی الله تعالی و موجب تجدید حیات اسلام و ایمان است و بر مؤمنین لازم است هرچه باشکوه تر آن را برگزار نمایند و از هر امری که موجب وهن اسلام و دست آویز دشمنان اسلام است اجتناب

کنند و امروز که روز حاکمیت اسلام است و رهبر عظیم الشان انقلاب ولی امر مسلمین حضرت آیت الله خامنه‌ای، دام ظلّه العالی، از قمه زدن و قفل به بدن زدن نهی فرموده‌اند بر همه مومنین واجب است از این گونه امور اجتناب نمایند و با پیروی از رهبری و وحدت کلمه دشمنان اسلام را از آسیب رساندن به اسلام و مسلمین مأیوس گردانند خداوند متعال همه را از عزاداران اهل بیت، علیهم السلام، و در سایه اطاعت از مقام ولایت قرار دهد.

حسین راستی کاشانی

بِسْمِ اللَّهِ
اَما بعد عزای حضرت ابی عبدالله الحسین سیدالشهداء علیه السلام از افضل قربات الی الله تعالی و موجب تجدید حیات اسلام و ایمان است و بر مومنین لازم است هرچه باشکوه تر آن را برگزار نمایند و از هر امری که موجب وهن اسلام و ایمان است اجتناب نمایند و از هر امری که موجب وهن اسلام و مسلمین مأیوس گردانند خداوند متعال همه را از عزاداران اهل بیت، علیهم السلام، و در سایه اطاعت از مقام ولایت قرار دهد.

آیت الله سید حسن طاهری:

اقامه عزای حضرت سیدالشهداء سرور و سالار شهیدان علیه السلام از اعظم قربات الی الله است و از شعائر بزرگ مذهب و موجب بقاء مرام و مکتب اهل بیت است ولی در وضع کنونی با توجه به تبلیغات استکبار جهانی علیه اسلام و بالخصوص مذهب تشیع امور فوق الذکر باعث وهن مذهب

است و باید از انجام آنها خودداری شود. علاوه بر آن که اطاعت از ولی فقیه و رهبر معظم انقلاب در مواردی که حکم می‌فرمایند واجب است و موارد فوق را معظم له نهی فرموده‌اند بنابراین باید اجتناب شود.

سید حسن طاهری

بیتامه

۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

ان شاء الله عز و جل حضرت سید الشهداء سرور سالار شهیدان علیه السلام
 در هنگام قربات باری تعالی است و از شعائر بزرگ مذهب
 است و موجب بقاء مرام و مکتب اهل بیت است و در وضع
 کنونی با توجه به تبلیغات استکبار جهانی علیه اسلام و بالخصوص
 مذهب تشیع، امر فوق الذکر باعث وهن مذهب
 است و باید از انجام آنها خودداری شود. علاوه بر آنکه
 اطاعت از ولی فقیه و رهبر معظم انقلاب در مواردی که حکم
 می‌فرمایند واجب است و موارد فوق را معظم له نهی فرموده‌اند
 بنابراین باید اجتناب شود.

۷ محرم الحرام ۱۴۱۵

سید حسن طاهری

آیت الله عباس محفوظی

اقامه عزاداری حسین بن علی، علیهما السلام، از افضل طاعات است و از آنچه که موجب وهن است باید پرهیز شود و اطاعت ولی امر مسلمین لازم می باشد.

الآثم عباس محفوظی

هفتم محرم ۱۴۱۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رواقه عزاداری حسین بن علی علیهما السلام از افضل طاعات است و از آنچه که موجب وهن است باید پرهیز شود و اطاعت ولی امر مسلمین لازم می باشد

آثم عباس محفوظی
هفتم محرم ۱۴۱۵

آیت الله شرعی

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای، مدظله العالی، حماسه عاشورای حسینی را یکی از شاخص های قوی و توانمند مبارزات اصیل شیعی می دانند و به استناد تاریخ ثبت شده و متقن کربلا و روایات رسیده از معصومین،

قمه زنی سنت یا بدعت؟ ۲۲۱/

صلوات الله عليهم اجمعين، اقامه عزای سالار شهیدان را افضل قربات دانسته و تأکید شدید بر آن دارند ایشان می فرمایند حرکت های سنتی عاشورا می بایست بیانگر و تقویت کنند پیام جهاد، ایثار، شهادت و ترجمان اسلام و مکتب باشد. قمه زنی و قفل زنی و... یک فرآیند ناموزون و ناهماهنگ با آن اهداف اصیل و ارزش های عظمی است که موجب وهن مکتب عاشورایی است در این ارتباط بر آحاد عزاداران و عاشوراییان واجب است فرمان و حکم ولی امر مسلمین جهان را اطاعت نمایند بدیهی است سهل انگاری و عدم اطاعت میغوض حضرت حق متعال است.

محمد علی شرعی

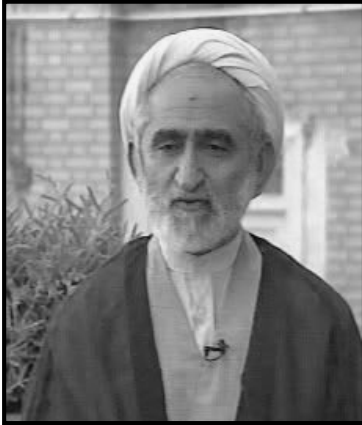
۷۴/۴/۱۱

سیدنا
مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی در ادامه این حکم عاود می فرماید: *این گزارش مخصوص آقای*
و توأمانند مبارزات اصیل شیعی میباشند و به استناد تاریخ ثبت شده و متفق کتب
و روایات رسیده از عصرین صدق الله علیهم اجمعین اقامه عزای سالار شهیدان را
از افضل قربات دانسته و تأکید شده بر آن دارند. این منفرات که حرکت های
سنتی عاشورائی است بیانگر ولادت کلمه پیام جبار است و شهادت
اسلام مکتب باشد قمه زنی و قفل زنی و یک فرآیند ناموزون و ناهماهنگ
با آن اهداف اصیل و ارزش های عظمی است که موجب وهن مکتب عاشورایی
در این ارتباط بر آحاد عزاداران و عاشوراییان واجب است و این حکم
و اطاعت مسلمین جهان را اطاعت نمایند بدیهی است سهل انگاری و عدم اطاعت
میغوض حضرت حق متعال است.

محمد علی شرعی
۱۳۹۱/۴/۱۱

۲۲۲ / قمه زنی سنت یا بدعت؟

آیت الله رضا استادی:

با توجه به بیانات مقام معظم رهبری، دامت برکاته، لازم است ارادتمندان به حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام در مراسم عزاداری از شیوه‌هایی استفاده کنند که تعظیم شعائر الله باشد و از کارهایی که به فرموده معظم له موجب وهن مذهب

است جداً خودداری نمایند. امید است همگی مورد لطف و عنایت حضرت سیدالشهداء علیه السلام باشیم.

رضا استادی - ۸ محرم ۱۴۱۵

بِسْمِ اللَّهِ

با توجه به بیانات نام معظم رهبری دامت برکاته لازم است

ارادتمندان به حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام در

مراسم عزاداری از شیوه‌هایی استفاده کنند که تعظیم

شعائر الله باشد و از کارهایی که موجب وهن مذهب

موجب وهن مذهب است جداً خودداری نمایند. امید است

مورد لطف و عنایت حضرت سیدالشهداء علیه السلام باشیم

رضا استادی
هشتم محرم ۱۴۱۵

آیت الله ملکوتی

عزاداری حضرت سید الشهداء سبط رسول اکرم، صلی الله علیه وآله، باید لایق و شایسته به آن امام بزرگوار باشد و موجب وهن و تضعیف اسلام و مذهب تشیع نباشد بلکه مثل قیام آن حضرت باعث بقاء و عزت اسلام و مسلمانان بوده و عاری و منزّه از هر گونه بدعت و خرافات باشد.

مسلم ملکوتی

۲ محرم الحرام

برقیانی

عزاداری حضرت سید الشهداء سبط رسول اکرم، صلی الله علیه وآله، باید لایق و شایسته به آن امام بزرگوار باشد و موجب وهن و تضعیف اسلام و مذهب تشیع نباشد بلکه مثل قیام آن حضرت باعث بقاء و عزت اسلام و مسلمانان بوده و عاری و منزّه از هر گونه بدعت و خرافات باشد.

آیت الله موسوی تبریزی

عزاداری روزهای محرم و صفر و زنده نگه داشتن قیام مقدّس حسین بن علی، علیهما السلام، از بهترین عبادات و قربات است و هر عملی که موجب وهن

اسلام و قیام مقدس حضرت اباعبدالله علیه السلام باشد حرام است و اطاعت از حکم ولی امر مسلمین واجب و لازم است.

بسم الله
عزادویی روزگار هم زکون و زون
معه و حسن قدامت در حسن نما
محمد صوم از بهترین عبادت
رقعات بی شکر و پیر
می نه در غیب و هنر
و نسیم و قیام سدر
حضرت شاه مردان علیهم السلام
بدر حرام است و اطاعت
کز حکم ولی امر مسلمین
محمد علی و ولایت
سید محمد باقر
۱۲۰۷

آیت الله احمدی میانجی

عملی که موجب وهن مذهب شود جایز نیست همان طور که فرموده اند اگر فقهاء عظام، رحمه الله علیهم اجمعین، گاهی در فتاوی بشرط عدم ضرر به نفس تجویز نموده اند قطع نظر از عنوان وهن مذهب بوده است و همچنین کارهایی که به نحوی عقیده شیعه در

قمه زنی سنت یا بدعت؟ / ۲۲۵

دنیا معرفی می شود و لو اینکه عامل چنین قصدی ندارد باز به عنوان بدعت حرام می شود به علاوه، بعد از حکم ولی امر مسلمین دیگر جای این سؤال نیست و اطاعت معظم له واجب است.

بسم الله الرحمن الرحيم
علی که در روزی از حضرت زین العابدین
فرمود: ای علی! هرگز در دنیا
دین را در دنیا نماند و در آخرت
قطعه از دنیا در آخرت نماند
در دنیا خردی و در آخرت
ماند باز منور است هر که در دنیا
علاوه بر آن حکم در دنیا نماند
و در آخرت کمال است در دنیا
۱۴/۱۳/۱۶

آیت الله مقتدایی

با استقرار جمهوری اسلامی ایران و تشکیل حکومت اسلامی بر اساس قرآن و وحی توجه همه ملت ها و دولت ها به اسلام جلب و احکام نورانی و مترقی اسلام مورد مذاقه صاحب نظران قرار گرفته و می رود تا همانند خورشیدی تابان در سطح جهان

بسط پیدا کند لذا دشمنان اسلام که حقیقت و موجودی خود را در خطر می

بینند در مقام هستند به هر وسیله و بهانه اسلام را ملکوک و خدشه دار نمایند از این جهت اموری که امروز موجب وهن به اسلام و تضعیف عقاید مسلمین می گردد شرعا حرام و مسلمین باید از آنها خودداری نمایند علاوه بر این با تشخیص موضوع و اعلام حکم بر حرمت قمه زدن و نظایر آن از طرف رهبر معظم انقلاب ولی امر مسلمین حضرت آیت الله خامنه ای، دامت برکاته، اطاعت از معظم له بر آحاد مسلمین لازم و تخلف از آن حرام است.

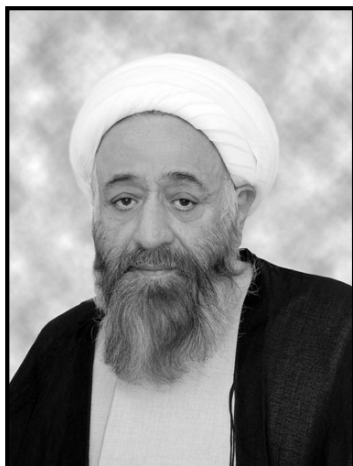
مرتضی مقتدائی

۷۴/۳/۷

بسم الله الرحمن الرحيم
با احترام به جمهوری اسلامی ایران و شکر حکومت اسلامی بر اسرار قرآن و وحی
توحیدیه الهیه و در دلها با سلام حبیب الاحکام زراون و شرفی اسلام برود ملاحظه
صاحب نظران قرار گرفته و میرود تا ما همانند خورشیدی تابان در سطح جهان
بطوریکه کنه، لزا و زمین با سلام که حیثیت و موجودی خود را در خطر بیخبر
در مقام هستند بر سر سینه و بهانه اسلام را ملکوک و خدشه دار نمایند از این
جهت احمد علی که موجب وهن به اسلام و تضعیف عقاید مسلمین میگردد شرعا حرام
وسلیع با بی ازار آفته خود را بر می نمایند علاوه بر این بگفته می شود که اسلام
حکم بر حرمت قمه زنی و نظایر آن از طرف رهبر معظم آیت الله خامنه ای
حضرت آیت الله خامنه ای دامت برکاته اطاعت از معظم له بر آحاد مسلمین لازم
و تخلف از آن حرام است
مرتضی مقتدائی
۷۴/۳/۷

آیت الله جناتی

باسمه تعالی

این‌جانب پیش از آن‌که نظر خود را درباره کارهای ناشایست، سَبک و موهن در مراسم عزاداری سالار شهیدان حضرت اباعبدالله علیه السلام ابراز کنم مناسب می‌بینم مطلبی را که با موضوع مناسبت دارد بطور گذرا بیان کنم و آن مطلب این است که:

تردید نیست که سوگواری و اقامه

مراسم عزاداری سیدالشهداء علیه السلام از اعظم شعائرالله است که بر همه مسلمانان لازم است و باید آن را همیشه و هرچه باشکوه‌تر زنده نگه دارند. زیرا اقامه این مراسم گذشته از این‌که دارای فوائد فردی، اخلاقی، اجتماعی، دینی و مذهبی است، دارای ویژگی خاصی است که در مراسم دیگر وجود ندارد. آن خصوصیت ویژه عبارت از نمایاندن حق از باطل و ستیز حق بر ضد باطل است.

همه می‌دانیم در جهان هستی و در همه ازمه میان حق و باطل، نور و ظلمت و علم و جهل جنگ و ستیز بوده و هست اما بهترین جریانی که

می‌تواند در راستای تاریخ حق را از باطل بطور معین و مشخص بنماید، جریان کربلاست و از این رو ما مؤظفیم حق را تشخیص و از آن جانب‌داری کنیم، شعائر آن را تقویت کرده تا برای مسلمانان بلکه همه جهانیان حق از باطل جدا شده و با یکدیگر مشتبه نشود.

بنابراین باید هرچه باشکوه‌تر و بگونه معقول و پسندیده مراسم عزا برگزار شود و از انجام کارهای ناشایست، وهن‌آور، نسنجیده و خرافی که در مبانی فقهی و پایه‌های شناخت احکام شرعی ریشه ندارند و موجب لکه‌دار شدن چهره برجسته و درخشان دین و تشیع است، پرهیز شود.

اساساً در حکومت اسلامی همه مسائل و امور آن باید بگونه موجه باشد تا مسلمانان جهان آن را به عنوان الگو تلقی کنند و از این رو در مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام باید دقت بیشتری به عمل آید و از کارهای ناشایست و موجب وهن مانند قمه‌زنی و امثال آن اجتناب کرد.

لذا بر همه عالمان و اندیشمندان است که هریک به تناسب تخصص خود، افراد ناآگاه را از نتایج کارهایشان آگاه سازند.

باید افزود دشمنان اسلام به خصوص دشمنان تشیع و عوامل مزدور بنگاه‌های استکباری و صهیونیستی، همواره هوشیار بوده و تک‌تک کارهای ما زیر ذره‌بین خود قرار داده تا در صورت ناپسند بودن آن، آن را هرچه بیشتر

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ ۲۲۹/

بزرگ جلوه دهند و از این طریق بر پیکر دین و مذهب ضربه‌هایی وارد ساخته و چهره آن را در رسانه‌ها مشوه سازند.

مسلمانان باید توجه داشته باشند که زمان و شرایط آن، در همه مسائل و رویدادهای فردی، اخلاقی، اجتماعی، دینی و مذهبی دارای نقش می‌باشد و باید دانست که امروزه زمان و شرایط آن با زمان‌های پیشین متفاوت است. زیرا که امروزه دشمنان اسلام به ویژه استکبار جهانی رخدادهای بحران‌زا و پیدایش جریان‌های جدیدی را در صحنه بین‌المللی برای مقابله با دین مبین اسلام و حکومت اسلامی می‌بینیم که در زمان‌های پیشین بدین وسعت و گستردگی نبوده است.

این واقعیت ما را بر آن می‌دارد تا حساسیت بیشتری با مسائل خرافی و ناپسند که از طرف شرع دلیلی (نه قولی و نه فعلی) بر مباح بودن آن وجود ندارد، داشته و با آن برخورد کنیم تا دشمنان نتوانند با تلاش‌های شیطانی، چهره نورانی تشیع را لگه‌دار نمایند.

امید است سوگواران عزیز با کارهای خلاف و ناپسند خاطر رهبر آگاه و دوران‌دیش را آزرده و مکدر نسازند.

توفیق همگان را در پیشبرد اهداف سیدالشهدا علیه السلام از خداوند مسئلت دارم.

محمد ابراهیم جناتی

محرم ۱۴۱۵

آیت الله بنی فضل

آیت الله بنی فضل در پی بیانات مقام معظم رهبری مبنی بر زودن خرافات از مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام در اطلاعیه‌ای با اشاره به این که گاهی مصلحت اسلام و مسلمین ایجاب می‌کند که اهمّ فرایض الهی مثل حج تعطیل شود- کما این که در دوران مرجعیت

مرحوم آیت الله العظمی آقای سید ابوالحسن اصفهانی (ره) یک نفر شیعه را در حجاز بدون جهت کشته بودند، آقای اصفهانی در آن سال حج را تحریم کرد- خاطر نشان ساخت: بعد از حادثه جمعه سیاه و خونین مگه، به دستور حضرت امام (ره)، حج تعطیل شد و نماز جماعت با آن اهمیت و ثوابی که دارد در دوران نهضت حضرت امام (ره) قبل از انقلاب مدّت‌ها تعطیل و باعث پیروزی انقلاب شد و اما تیغ‌زدن به سر در روز عاشورا، اولاً در شرع مقدّس اسلام دلیلی حتی یک روایت ضعیف بر مشروعیت آن نداریم و ثانیاً در دوران نظام جمهوری اسلام تمامی دشمنان اسلام کمر همت بسته‌اند تا نگذارند ارزش‌ها و نقاط قوت این نظام به دنیا معرفی شود و شب و روز تلاش می‌کنند به تشنگان علم و معرفت مخصوصاً در دانشگاه‌های دنیا، نظام اسلامی را با دسته‌جات تیغ به سرها معرفی کرده و در اذهان آنان که

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۲۳۱

می‌خواهند از آثار، پی به حقیقت ببرند، جلوه دهند که اینها پیروان قیام عاشورا هستند، روی همین اصل رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای، مدظله العالی، با کمال قاطعیت موضع خود را درباره آن اعلام و عظمت قداست قیام آقا امام حسین علیه السلام را در حد عالی بیان فرمودند. اینجانب به مخلصین و اراتمندان حضرت اباعبدالله الحسین، علیه الصلوة والسلام، که در روز عاشورا تیغ به سر می‌زدند پیشنهاد می‌دهم که شما عزیزان و همچنین سایر علاقه‌مندان به آن حضرت، از بانک خون دعوت کنید تا در مجامع عمومی همان خون را از رگ دست در کیسه گرفته و در راه حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام احسان و اهدا کنند...

اعلام حمایت احزاب و گروه‌های مختلف از حکم رهبری

علامه سید محمد فضل الله

علامه فضل الله از روحانیون برجسته لبنان در حمایت از مواضع رهبری فرمودند:

بیانات ولی امر مسلمین در مورد شیوه درست عزاداری حضرت حسین بن علی علیه السلام به منزله فریاد رسای اسلام در مبارزه با سنت‌های نادرستی است که چهره اسلام ناب محمدی، صلی الله علیه وآله، را مخدوش می‌سازد.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۲۳۳

علامه فضل الله افزود: آنچه در بیانات رهنمودهای آیت الله خامنه‌ای بود، دقیقاً متناسب با معانی و مفاهیم آسمانی سوگواری بوده و روش‌های بیان اندوه متناسب با تکامل ذهنی جامعه تغییر پیدا می‌کند و بر همین اساس ولی امر مسلمین نظریات اصولی و پویای خویش را در این مورد عنوان کردند.

این روحانی لبنانی تأکید کرد: برخی سنت‌ها که مردم در ارتباط با عزاداری حسینی به مورد اجرا می‌گذارند، بی‌محتوا و بی‌مورد است و شایسته است رهروان راه حسین علیه السلام به جای قمه‌زنی، با الهام از فلسفه عاشورا و قیام امام حسین علیه السلام آماده نثار خون خود در مبارزه با ظلم یزیدیان زمان باشند.

علامه فضل الله، نظرات ولی امر مسلمین را شجاعانه و منطبق با تعالیم دین مبین اسلام دانست و خطاب به رهبر انقلاب گفت: مطمئن باشید که ما و دیگر مسلمانان در پی رهنمودهای حضرتعالی در اصلاح و تعدیل سنت‌های نادرست از هیچ کوششی دریغ نخواهیم کرد.^۱

۱. پیرامون عزاداری عاشورا، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ص ۵۹

اعلام حمایت حزب الله و مجلس اعلای شیعیان لبنان از حکم رهبری

سید حسن نصرالله دبیر کل حزب الله لبنان با پشتیبانی کامل از حکم تاریخی رهبر انقلاب اسلامی آن را گامی مهم در خرافه‌زدایی از مراسم سوگواری و حفظ محتوای واقعی و ارزشمند انقلاب امام حسین علیه السلام توصیف کرد و از همهٔ علما دعوت کرد تا در تحقق این حکم تاریخی در مجالس و عظم سخنرانی شرکت کنند.

شیخ محمد مهدی شمس الدین رئیس مجلس اعلای شیعیان لبنان نیز حمایت قاطع خود را از بیانات اخیر حضرت آیت الله خامنه‌ای ولی امر مسلمین جهان در تحریم خرافات و بدعت در دین مبین اسلام اعلام کرد.

وی در یک مجلس عزاداری امام حسین علیه السلام در حومهٔ جنوبی بیروت ضمن اعلام جانبداری از فرمایشات آیت الله خامنه‌ای در تحریم قمه‌زنی در مراسم عاشورا گفت: اینجانب ضمن جانبداری و حمایت از دعوت خیرخواهانهٔ ولی امر مسلمین جهان از علما و ائمهٔ مساجد می‌خواهم که در این ضمیمه همکاری کنند.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۲۳۵

شیخ شمس الدین قمه‌زنی را عملی خلاف شرع دانست و گفت: سوگوارانی که خون خود را از این طریق می‌ریزند بهتر است آن را به نام سیدالشهداء علیه السلام به فقراء و بیمارانی که به خون نیاز دارند اهدا کنند.

اعلام حمایت مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق از

بیانات رهبری

مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق نیز با ارسال تلگرافی به محضر رهبر معظم انقلاب، حمایت خود را از بیانات معظم له دربارهٔ خرافه‌زدائی از مراسم حسینی اعلام کرد.

مجلس اعلاى انقلاب اسلامى عراق در تلگرام خود تبعیت قاطعانه خود را از ولایت فقیه و همچنین انجام صحیح مراسم عزای حسینی ابراز داشته است.

اطلاعیه مجلس خبرگان رهبری

دبیرخانهٔ مجلس خبرگان با انتشار اطلاعیه‌ای به مناسبت محرم، از رهنمودهای حکیمانه و خیرخواهانهٔ رهبر عظیم‌الشان انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای، مدّ ظله العالی، که در آستانهٔ فرا رسیدن ماه محرم در یاسوج ایراد فرمودند حمایت کامل نموده و تصریح نموده، سزاوار است

علماء اعلام بلاد، روحانیون بزرگوار، ائمه جمعه و جماعات، سخنرانان و وعاظ در مورد هرچه بهتر برگزار نمودن مراسم سوگواری و عزاداری برای سالار شهیدان حضرت حسین بن علی علیه السلام با توجه به اهداف مقدس آن حضرت و پرهیز از کارهای بدعت‌آلود و نامشروع از قبیل قمه‌زدن و مسائلی که قابل پذیرش نیست و خدای ناکرده موجب وهن به مذهب اهل‌بیت، علیهم‌السلام، و دوری از اسلام عزیز می‌شود را بیان، و رهنمودهای حکیمانه و حرکت آفرین مقام معظم رهبری را پیگیری و مردم را ارشاد و راهنمایی نمایند.

بیانیه مجمع تقریب مذاهب اسلامی

مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با صدور بیانیه‌ای کارهای جاهلانه در مراسم عزاداری سرور شهیدان را مردود دانست و تأکید کرد پیرو بیانات رهبر معظم انقلاب این مجمع پاکسازی مراسم از بدعت‌ها و کارهای جاهلانه را آرزوی دیرینه همه مصلحان جهان اسلام و روحانیت متعهد می‌داند.

در بخشی از بیانیه مجمع جهانی تقریب مذاهب آمده است: حادثه بی‌سابقه کربلا ضامن بقای اسلامی و احیاء دین بوده و بزرگداشت این حادثه موجب استمرار اسلام ناب محمدی است.

قمه‌زنی سنت یا بدعت؟ / ۲۳۷

در این بیانیه همچنین آمده است. مراسم عزاداری سالار شهیدان در طول تاریخ جای خود را در اغلب جوامع اسلامی اعم از شیعه و اهل سنت باز کرده است و رشته مستحکم پیوند وحدت اسلامی است.

از نظر مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی مصیبت کربلا، مصیبت اسلام است و همه باید در بزرگداشت آن بکوشند و با کیفیت جالب و عاقلانه و الهام دهنده آن را برگزار کنند تا درسی از مبارزه و فداکاری و شهادت در راه حق و نمونه‌ی درست امر به معروف و نهی از منکر باشد.

علامه محمد تقی بهلول

قمه‌زنی امر مجهولی است، واجب که نیست در این وضع کنونی موجب سوء استفاده دشمنان اسلام و شیعه می‌شود و چهره‌ی دین را خراب می‌کند.^۱

۱. پرسش‌ها و پاسخ‌ها در محضر علامه بهلول

اسامی تعدادی دیگر از علماء که قمه‌زنی را غیر شرعی و حرام دانسته‌اند:

آیت الله شیخ محمد تقی مصباح یزدی (دام‌ظله)

آیت الله سید مرتضی عسکری (قدس سره)

آیت الله شیخ محمد هادی معرفت (قدس سره)

آیت الله شیخ محمد علی تسخیری (دام‌ظله)

آیت الله شیخ محسن آراکی (دام‌ظله)

آیت الله سید مجتبی حسینی (دام‌ظله)

آیت الله سید احمد فهری (دام‌ظله)

آیت الله شیخ عبد هادی فضلی (دام‌ظله)

آیت الله سید یوسف طباطبائی (دام‌ظله)

آیت الله سید ابوالحسن مهدوی (دام‌ظله)

آیت الله شیخ محمد مهدی آصفی (دام‌ظله)

آیت الله شیخ عیسی قاسم (دام‌ظله)

آیت الله شیخ حسین نجاتی (دام‌ظله)

آیت الله سید احمد خاتمی (دام‌ظله)

۱. برای مشاهده متن سخنان این بزرگواران نگاه شود به: شعائر الحسینیه بین الوعی و الخرافه، شیخ محمود الغریفی، چاپ منامه، و کتاب پیرامون عزاداری عاشورا، دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم.

آیت الله هاشمی (دام‌ظله)

آیت الله غروی (دام‌ظله)

آیت الله شیخ حمید مبارک (دام‌ظله)

آیت الله مروّج إمام جمعه اردبیل (دام‌ظله)

آیت الله حسین أختری (دام‌ظله)

آیت الله سید کمال حیدری (دام‌ظله)

آیت الله سید محمد أبطحی کاشانی (دام‌ظله)

آیت الله شیخ أبو الفضل تجلیل (دام‌ظله)

آیت الله سید أبو الفضل میر محمدی (دام‌ظله)

آیت الله سید علی محقق داماد (دام‌ظله)

آیت الله شیخ محسن دوز دوزانی (دام‌ظله)

آیت الله شیخ جلال طاهر شمس (دام‌ظله)

آیت الله اکبر هاشمی رفسنجانی (دام‌ظله)

حبّت الإسلام والمسلمین شیخ محمد باقر ناصری (دام‌ظله) (رهبر علما، مجاهد عراق)

حبّت الاسلام والمسلمین سید علی أكبر حسینی (دام‌ظله)

حبّت الإسلام والمسلمین علی أكبر ناطق نوری (دام‌ظله)

روحانی مجاهد شیخ عبد الأمير الجمری (دام‌ظله)

علامه سید جواد وداعی (دام‌ظله)

۲۴۰ / قمه‌زنی سنت یا بدعت؟

روحانی مجاهد شیخ محمد یزیدک (دام‌ظله)

روحانی مجاهد شیخ نعیم قاسم (دام‌ظله)

و جمع کثیری دیگر از آیات عظام و روحانیون گرامی که با تأیید و تقدیر از حکم مقام معظم رهبری، مبنی بر حرمت قمه‌زنی، آن را از امور وهن آمیز دانسته و بر لزوم خودداری از آن تأکید نموده‌اند.